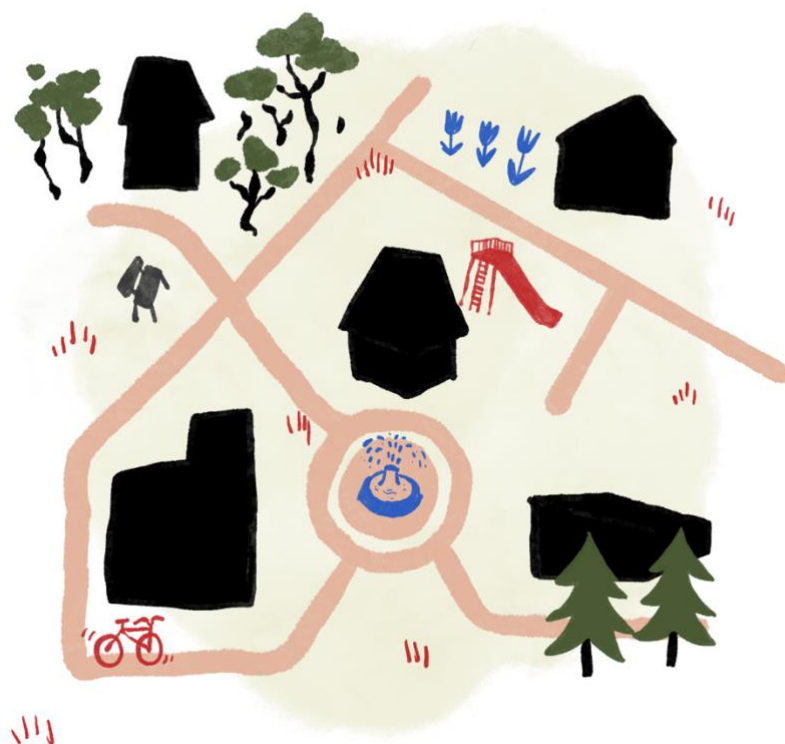

Eesti maastikuarhitektuuri hariduse, hetkeolukorra ja arenguvajaduste kaardistamine

Kats Kivistik, Robert Derevski, Maris Pihelgas, Anna-Kaisa Adamson

Detsember 2021

Uuring: Eesti maastikuarhitektuuri hariduse, hetkeolukorra ja arenguvajaduste kaardistamine

Uuringu autorid: Kats Kivistik
Robert Derevski
Maris Pihelgas
Anna-Kaisa Adamson

Esikaane illustratsioon: Mette Mari Kaljas

Uuringu tegija: MTÜ Balti Uuringute Instituut

Tellijaja: Eesti Maastikuarhitektide Liit

Uuringu teostas MTÜ Balti Uuringute Instituut Eesti Maastikuarhitektide Liidu tellimusel ja Eesti Kultuurkapitali ja Euroopa Regionaalarengu Fondi toetusega. Täname olulise panuse eest kõiki küsitlusele vastanuid ja intervjueerituid. Uuringusse andis suure panuse ka projekti tellija meeskond EMALI hariduse töögrupi eestvedamisel, kuhu kuulusid Gerly Toomeoja, Teele Nigola, Toomas Muru, Edgar Kaare, Elvi Liiv, Lidia Zarudnaya, Mona Seppern, Kristi Grišakov, Egle Nõmmoja, Tiina Tuulik, Priit Ingver, Eneli Niinepuu, Kristiina Kupper ja Nora Soo.

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

EESTI KULTUURKAPITAL

DOI: <https://doi.org/10.23657/gvxa-xx81>

SISUKORD

EESTI MAASTIKUARHITEKTIDE LIIDU EESSÕNA	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. UURIMISMEETODID JA UURINGUS OSALEJATE TAUST	7
2. MAASTIKUARHITEKTUUR LÄHIRIIKIDES JA EESTIS.....	10
2.1. MAASTIKUARHITEKTUUR LÄHIRIIKIDES	10
2.2. MAASTIKUARHITEKTUUR EESTIS	12
2.3. MAASTIKUARHITEKTUURI ÕPPEKAVAD EESTIS JA KUTSE	13
2.4. TÄIENDKOOLITUSVÕIMALUSED	17
2.5. TULEVIKUTRENDID JA TÖÖTURU NÕUDLUS.....	17
3. MAASTIKUARHITEKTUURI ÕPPIMINE	20
3.1. ÕPPE KVALITEET JA RAHULOLU	20
3.2. ERIALANE PRAKTIKA	30
4. TÖÖTAMINE VALDKONNAS: PRAEGUNE TEGEVUS JA TAUST, SH OSKUSED.....	38
4.1. VALDKONNAS TÖÖTAMINE	38
4.2. ERINEVATE KOMPETENTSIDE VAJALIKKUS VALDKONNAS TÖÖTAMISEL	46
4.3. VALDKONNAS MITTE TÖÖTAVAD MAASTIKUARHITEKTUURIALASE HARIDUSE OMANDAJAD	54
5. MAASTIKUARHITEKTUURI TULEVIK.....	57
JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	63
KOKKUVÕTE	67

EESTI MAASTIKUARHITEKTIDE LIIDU EESSÕNA

Maastikuarhitektide organisatsiooni IFLA World kogunemisel 2019. aastal Oslos jäi kõlama kaks tõdemust – maastikuarhitekt on dirigent maastiku kujundamisel ja käes on maastikuarhitektuuri ajastu. Maastikuarhitektuurses maailmakäsitluses ei ole esikohal mitte loomine ja kujundamine, vaid väärtustamine ja väärtuste esile toomine. Maastikuarhitektide professionaalsus avaldub oskuses kõigile võrdselt kuuluvat maastikku alles hoida sellisena, et see talletuks mälus värvika ja sümboliterohkena, samas omaks isiklikku ja emotsionaalset tähendust. Järjest enam kõlavad meid ümbritseva ruumi osas nõuded, et see peaks vastu kliimamuutustele ja oleks inimsõbralik ning elurikas. Vaadeldes Eestis toimuvat, ei saa nõustuda, et meid ümbritseva ruumi kujundamisel “dirigenti” iga kord kaasatakse – see ei ole iseenesestmõistetav, kuid peaks kindlasti olema.

2018. aastal valmisid kaks maastikuarhitektuuri tulevikku puudutavat uuringut – SA Kutsekoja poolt koostatud OSKA uuring „Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: ehitus“ ja Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse tellitud ja Eesti Konjukturiinstituudi koostatud „Eesti loomemajanduse kaardistamine“, sellest arhitektuuri osa. OSKA uuringu eesmärgiks on anda sisend riigile, milliseid spetsialiste ja kui palju tööturul vajatakse, et selle järgi koolitusvajadust planeerida. Uuringu lühikokkuvõttes märgitakse, et ühiskonna pikaajalisi arenguid arvesse võttes mõjutab hoonete ja rajatiste ohutus ja kvaliteet üha enam meie elukeskkonda nii sotsiaalses kui ka majanduslikus kontekstis, mistõttu on oluline tagada ehitussektoris kvalifitseeritud tööjõu olemasolu. Uuringu kokkuvõttes antakse aga teada, et aastas oleks vaja juurde koolitada üks maastikuarhitekt. Kuidas siis tagatakse kvaliteetne ja ohutu elukeskkond?

Konjukturiinstituudi uuringu „Eesti loomemajanduse kaardistamine“ eesmärgiks on kujundada alus avalikkusele kultuuri- ja loomesektori olemuse, olulisuse ja tuleviku väljavaadete selgitamiseks ning lähtekohad kultuuri- ja loomemajanduspoliitika ja -meetmete edasiseks kujundamiseks. Sõnastatud arenguprognosis järgnevat 3-5 aastaks hakkab riik senisest enam väärtustama kvaliteetset ruumi, elukeskkonda ja maastikku.

Viimase viie aasta jooksul on oluliselt paranenud ehitusseadustik, maastikuarhitekti kutsestandardid, ehitusprojekti standard, millega on maastikuarhitekti töö sisu ja vajadus üheselt erinevatele osapooltele (sh tellija) mõistetav. Suurenenud on kutsetunnistuste taotlejate hulk. Eestisse on jäänud üks ülikool, mis koolitab maastikuarhitekte - Eesti Maaülikool.

Igapäevaselt näeme, kuidas bürood otsivad pidevalt uusi maastikuarhitekte ja kolleegid on tööga väga hõivatud. Eelnevalt valminud uuringute järeldused olid küsitavad või vastuolulised. Nii tekkiski vajadus erialaliidu poolt uuringu tellimiseks, mis käsitleks nii antavat haridust, olukorda tööturul kui ka eriala arenguvajadusi. Valminud uuring võimaldab edasisi tegevusi planeerida ministriumil, ülikoolil ja erialaliidul ning usume, et selle baasilt tehtud otsuste mõju saab olema pikaajaline.

Loodame, et uuring annab tõe oma tuleviku planeerimiseks ka sãrasilmsetele abiturientidele - tegemist on erialaga, mis nõuab pidevat enesetãiendust, aga pakub samas põnevaid väljakutseid ja võimaldab luua meile kõigile kvaliteetset ja väärtuslikku maastikku.

Mõnusat lugemist

Eesti Maastikuarhitektide Liit

SISSEJUHATUS

2017. aasta OSKA uuringus „Tulevikuvaade töäjõu- ja oskuste vajadusele: ehitus“ hinnati Eesti vajadust maastikuarhitektide järele väikeseks, mille üheks tulemuseks on ka maastikuarhitektuuri õppekavade sulgemine Tallinna Tehnikaülikoolis (TalTech), kus 2017. aastal võeti vastu viimased sisseastujad bakalaureuse- ja magistriõppekavadele. Maastikuarhitektidest Eestis ja vajadusest nende järele puudub täpne ülevaade, kuid kvaliteetse elukeskkonna senisest suurem väärtustamine, mida on rõhutatud ka strateegias „Eesti 2035“, ning mitmed seonduvad üldised suundumused – kliimaneutraalsus, keskkonnakaitse, looduslähedane ja inimkeskne linnakeskkond, ilmingimustele vastavad ja nii liigsete sademete kui ka põua tingimustes vastupidavad maastikud – viitavad pigem maastikuarhitektuuri valdkonna tähtsuse suurenemisele lähitulevikus. Seetõttu tellis Eesti Maastikuarhitektide Liit (EMAL) uuringu, et hinnata, kuidas hindavad valdkonnas töötavad inimesed ise valdkonna vajadust töäjõu järele ning valdkonna suundumusi.

Uuringu eesmärgiks on maastikuarhitektuuri haridusest, valdkonna tööturust ja arenguvajadustest ülevaate andmine. Uuring annab ülevaate maastikuarhitektidest, nende haridusest, rakendumisest (ja mitterakendumisest) ja kompetentsidest ning hindab valdkonna tööandjatele ja töötajatele tuginedes, milliste valdkondlike kompetentside järele (sh kui suur) on vajadus Eestis praegu ja lähitulevikus. Seejuures kogutakse infot valdkonna arengusuundumuste kohta ning maastikuarhitektuurialase hariduse arendamiseks ja valdkonna populariseerimiseks.

Uuring tehti mai-detsember 2021 ja see toetub suures osas küsitlusuuringule, kus oli võimalik avaldada arvamust ka pikemate selgitustega. Uuringule vastas 182 valdkonnaga seotud inimest, kes õpivad maastikuarhitektuuri, on eriala õppinud, töötavad valdkonnas või annavad tööd maastikuarhitektidele. Küsitlusele eelnevalt ja järgnevalt tehti vastavalt küsimustiku paremaks koostamiseks ning tulemuste täpsustamiseks (rühma)intervjuusid, milles osales kokku 17 inimest. Eesti andmetega kõrvutamiseks on lühidalt analüüsitud ka valdkonna suundumusi lähiriikides.

Uuringu alguses on põhjalikumalt tutvustatud uuringu andmekogumise meetodeid ning maastikuarhitektuuri valdkonna olukorda Eestis ja lähiriikides. Seejärel keskendume uuringutulemustele, peamiselt küsitlustulemustele toetudes, ning käsitleme maastikuarhitektuuri õppimisega seotud küsimusi 3. peatükis, töötamisega seotud küsimusi 4. peatükis ning valdkonna tulevikuga seotud üldisemaid küsimusi 5. peatükis. Uuringu lõpetavad peamised järeldused, soovitusel valdkonna (õppe) arendamiseks ning kokkuvõte.

1. UURIMISMEETODID JA UURINGUS OSALEJATE TAUST

Uuringu eesmärkide täitmiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks on kasutatud erinevaid meetodeid. Esiteks on analüüsitud juba olemasolevat materjali, nt maastikuarhitektuuri õppekavu ja Eesti kõrgkoolide 2016.-2018. aasta vilistlaste uuringu andmeid. Teiseks koguti tausta ja võrdluse loomiseks infot maastikuarhitektide kohta lähiriikides: Lätis, Soomes, Saksamaal ja Hollandis. Kolmandaks on kogutud kvalitatiivseid andmeid intervjuude ja rühmaintervjuudega. Uuringu olulisimaks osaks on küsitlus, mis oli suunatud maastikuarhitektuuriga seotutele – valdkonnas töötajad, tööandjad ning eriala õppijad ja lõpetanud, kes valdkonnas ei tööta. Intervjuude eesmärk oli vastavalt kas küsitluse jaoks sisendit koguda või küsitlustulemusi täpsustada.

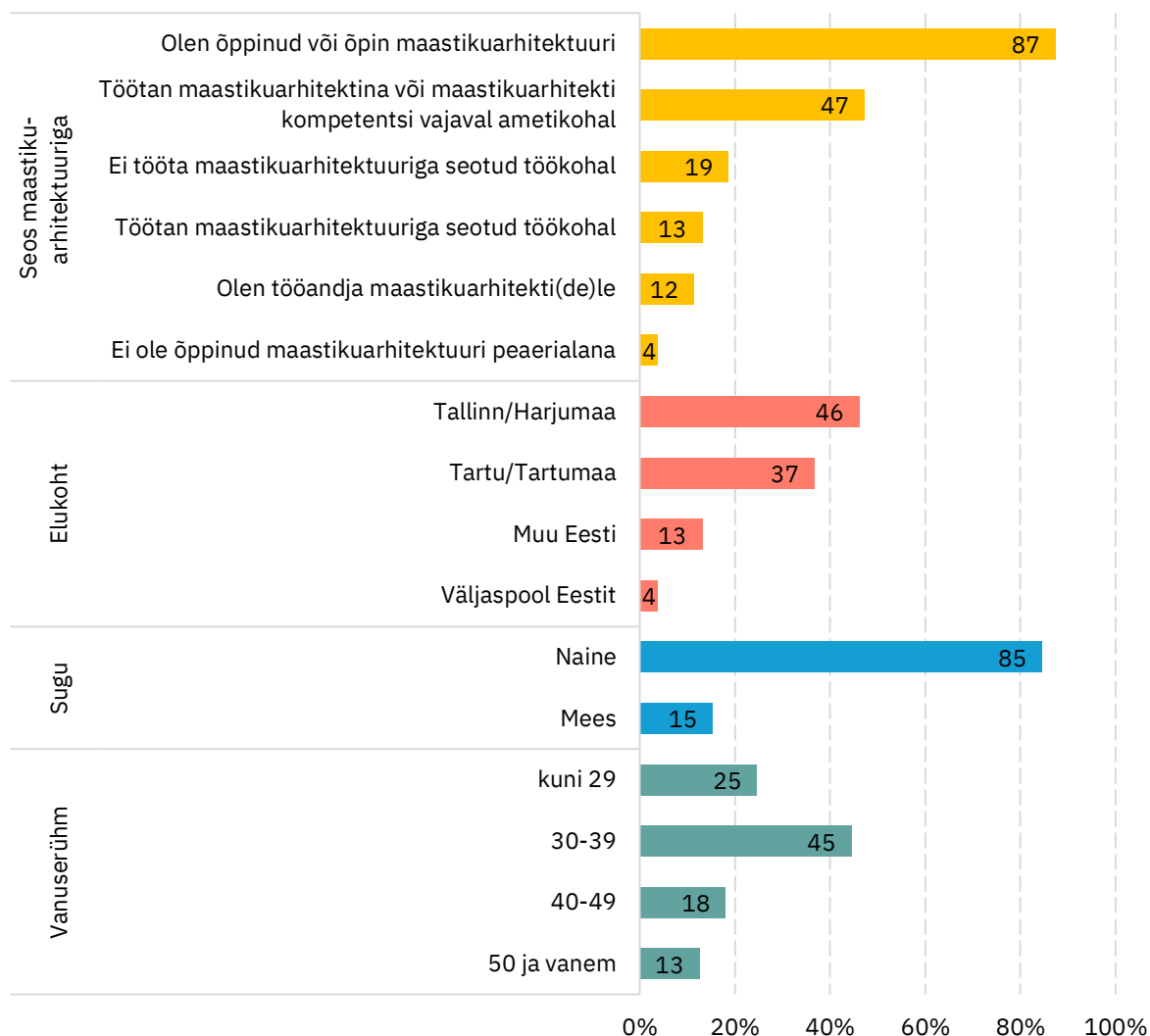
Enne küsitlust toimus kaks rühmaintervjuud – EMALi esindajatega 8.06.2021 (kolm inimest) ja tööandjatega 30.06.2021 (kolm inimest) – ning intervjuu ülikooli esindajaga 9.08.2021. Küsitluse järel toimus tulemuste täpsustamiseks perioodil 29. november kuni 3. detsember 2021 kolm rühmaintervjuud, milles osalesid Tallinna Tehnikaülikooli ja Eesti Maaülikooli lõpetanud ning tööandjad. Kokku osales küsitlusele järgnenud rühmaintervjuudes 11 inimest (vastavalt 3, 3 ja 5 inimest). Intervjuud tehti veebis ja need kestsid 1–2 tundi. Intervjuudega koguti infot 17 inimeselt (üks isik osales enne ja pärast küsitlust toimunud intervjuus). Uurimisprotsessis andsid tagasisidet ka mitmed EMALi liikmed.

Küsitlus koostati koostöös EMALi juhtrühmaga ning see oli avatud 19.10.–19.11.2021. Küsitluskutset jagas EMAL oma meililistides, Facebooki lehel ning lisaks saadeti kutsed laiali tööandjatele, EMÜ ja TalTechi maastikuarhitektuuri õppekavade üliõpilastele ja vilistlastele ning kohalikele omavalitsustele. IBS saatis kutsed/meeldetuletused kohalike omavalitsuste vastava valdkonna töötajatele. Küsitluse täitis lõpuni 182 inimest, kuid oli ka alustatud, aga lõpuni täitmata küsitlusankeete¹. Peamiselt, sh tulemusi arvuliselt väljendades, tuginevad lõpuni täitnute vastustele. Kuna küsimustik sisaldas palju avatud küsimusi, oleme vabavastuste analüüsi kaasanud ka kommentaare poolelijäetud ankeetidest.

Lõpuni vastajate jaotus taustatunnuste alusel on esitatud joonisel 1. Iga vastaja sai valida enda valdkonnaga seotuse, seejuures sai valida kõik sobivad variandid. Enamik küsitlusele vastanutest (87%) on õppinud maastikuarhitektuuri vähemalt ühes õppeastmes, 4% ei ole õppinud maastikuarhitektuuri peerialana. 47% vastajatest töötab maastikuarhitektina või vastavat

¹ Poolikute ankeetide arv oli 33, kui mitte arvestada korduvalt alustatud ankeete.

kompetentsi nõudvat töökohal, 13% erialaga seotud töökohal.² 19% vastajatest ei tööta maastikuarhitektuuriga seotud valdkonnas ning 12% vastajatest on maastikuarhitektide tööandjad. Peamiselt (83%) elavad vastajad Tallinnas/Harjumaal ning Tartus/Tartumaal, mujalt Eestist on pärit vaid 13% ning väljastpoolt Eestit (eelkõige Soomest ja Hollandist) 4% vastajatest. Tallinnas elavad 34% vastajatest ning Tartus 32% vastajatest. Sooliselt on ülekaalus naised, kes moodustasid vastanutest 85% ning vanuse järgi olid kõige enam esindatud 30–39-aastased (45%) kuid ka kuni 29-aastased (25%) 40-aastased ning vanemad (kokku 31%). Kõige noorem vastaja oli 19-aastane ning kõige vanem 73-aastane.

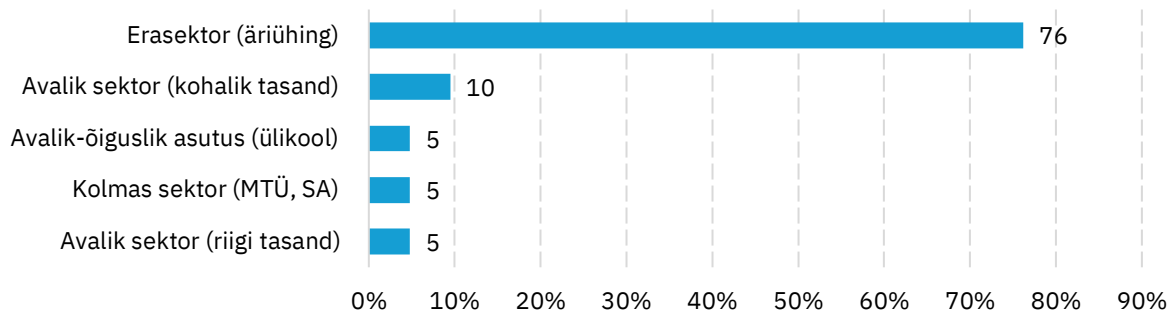

Joonis 1. Küsitluses osalenud taustatunnuste järgi (N=182)

Kuna tööandjatele oli suunatud mitmeid lisaküsimusi, toome välja lühidalt ka nende tausta. Küsitlusele vastas kokku 21 tööandjat (joonis 2), kellest 76% tegutseb maastikuarhitektuuri

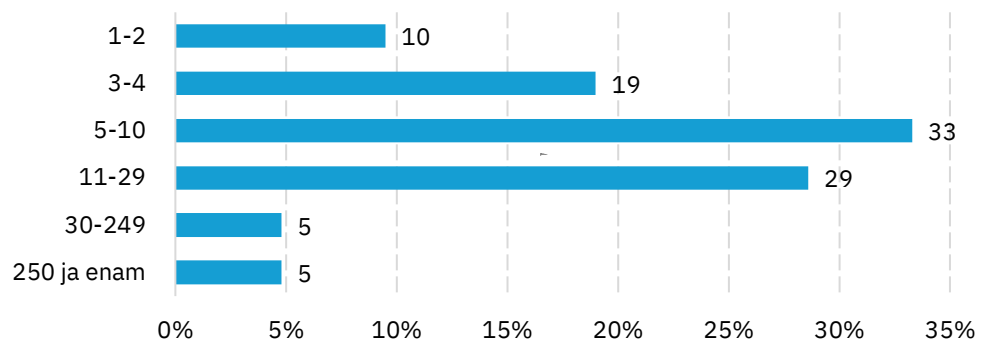
² 13% vastajatest märkis, et töötavad valdkonnaga seotud töökohal, kuid kuna osaliselt kattusid siinsed vastajad eelmise ehk maastikuarhitekti töökoha valijatega, on kokku maastikuarhitektina või seotud töökohal töötajaid vastajate seas 55%.

valdkonnas erasektoris, 10% kohaliku tasandi avalikus sektoris ehk kohalikes omavalitsustes ning 5% nii avalik-õiguslikus asutuses, kolmandas sektoris kui ka riigi tasandi avalikus sektoris.

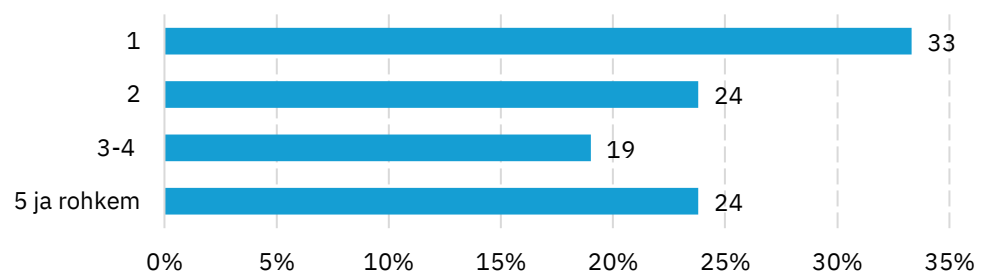
Joonis 2. Küsitlusele vastanud tööandjate asutus/ettevõtte sektor (N=21)

Küsitlusele vastanud maastikuarhitektuuriga tegelevad Eesti tööandjad (peamiselt erasektorist) juhivad peamiselt mikroettevõtteid (kuni 10 töötajat) ja väikeettevõtteid (11-49 töötajat). Jooniselt (joonis 3) nähtub, et 62% tööandjatel on kuni 10 töötajat, seejuures 19% alla viie töötaja. Küllalt palju (29%) on ka 11–29 töötajaga tööandjaid, millest suurema töötajate arvuga on vaid 10% küsitlusele vastanud tööandjate ettevõtte/asutus.

Joonis 3. Töötajate arv asutuses (N=21)

Joonisel 4 on kujutatud maastikuarhitektide või vastava pädevusega töötajate arvukust vastanud tööandjate juures. Suurima osa (33%) tööandjate asutuses või ettevõttes töötab üks maastikuarhitekt või vastava pädevusega töötaja. Pea neljandikul (24%) tööandjatest on tööle kaks või enam kui viis erialast töötajat ning 19% tööandjatel on 3–4 erialase pädevusega töötajat.

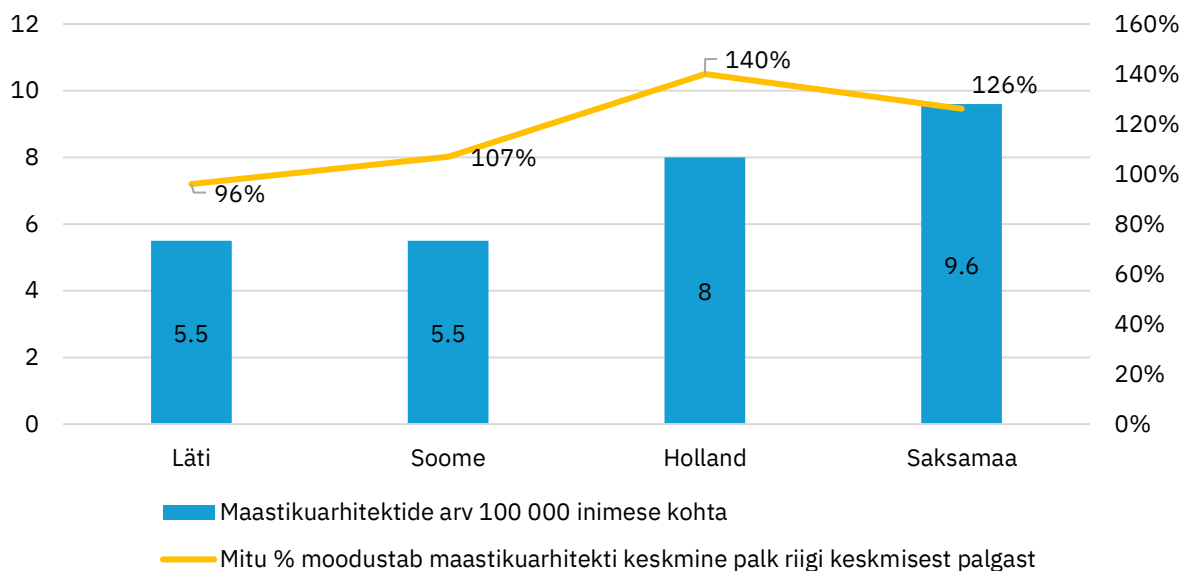
Joonis 4. Mitu maastikuarhitekti või vastava pädevusega töötajat töötab Teie asutuses/ettevõttes (N=21)

2. MAASTIKUARHITEKTUUR LÄHIRIIKIDES JA EESTIS

Peatükk annab ülevaate maastikuarhitektidest lähiriikides ja Eestis, sh Eesti puhul põhjalikumalt maastikuarhitektuuri õppekavadest, kõrgkoolide lõpetajate statistikast, täiendkoolitusest ja maastikuarhitektide rakendumisest.

2.1. Maastikuarhitektuur lähiriikides

Selle uuringu jaoks vaatlesime nelja riiki – Lätit, Soomet, Hollandit ja Saksamaad –, uurides maastikuarhitektide hinnangulist arvu, keskmist palka ja eriala trende igas riigis (joonis 5). Lisaks taustamaterjalide uurimisele võtsime ühendust maastikuarhitektuuri esindusorganisatsioonidega kõigis mainitud riikides, küsides neilt kõige uuemaid andmeid ja statistikat. Neljas uuritud riigis on spetsialistide arv märkimisväärselt erinev: alates umbes 100 spetsialistist Lätis kuni enam kui 8000 maastikuarhitektini Saksamaal. Lätis ja Soomes on maastikuarhitektide arv 100 000 elaniku kohta alla 6, Hollandis ja Saksamaal keskmiselt 8–10 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta (vt Joonis 5). Ka maastikuarhitektuuri õppivate üliõpilaste arvud ja keskmised palgad olid riigiti erinevad.

Joonis 5. Maastikuarhitektide arv riigis 100 000 inimese kohta ning palga osakaal keskmisest palgast (Läti, Soome, Holland, Saksamaa)

Lätis on praktiseerivate maastikuarhitektide koguarv hinnanguliselt alla 100 ehk hinnanguliselt 5,5 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta.³ Lätis omandas aastatel 1997–2021 maastikuarhitektuuri bakalaureusekraadi kokku 530 üliõpilast ning magistrikraadi 90, seega on koolitatatud igal aastal Lätis välja keskmiselt 3-4 magistrikraadiga maastikuarhitekti. See näitab, et maastikuarhitektina töötamiseks vajaliku magistrikraadi omandab väike osa bakalaureusekraadi omandanutest. Üldine maastikuarhitektide arv riigis on ka väikses languses. Läti maastikuarhitekti keskmine brutopalk (1100 eurot) jääb napilt alla riigi keskmisele palgale (1143 eurot).

Soomes töötab ligikaudu 300 maastikuarhitektina registreeritud valdkonna spetsialisti, mis on umbes 5,5 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta. Aastas registreeritakse MARKi⁴ (Suomen maisema-arkkitehtiliitto Finlands landskapsarkitektförbund) täisliikmena⁵ umbes kümme uut maastikuarhitekti. Maastikuarhitektide arv on Soomes kerges tõusutrendis. Soome maastikuarhitektide organisatsiooni MARK liikmeskond kasvas aastatel 2013–2020 203 liikmelt 305 liikmele ehk 1,5 korda.⁶ Soome maastikuarhitektide keskmine kuupalk on 3850 eurot, mis on 107% riigi keskmisest palgast.

Hollandi valitsuse maksuregistrite kohaselt on Hollandis ligikaudu 1356 maastikuarhitekti⁷, mis on ligikaudu 8 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta. Siiski on riikliku maastikuarhitektuuri liidu NVLT (Nederlandse Vereniging voor Tuin- en landschapsarchitectuur)⁸ liikmete arv kahanenud 2015–2020 aastatel 700-lt inimeselt vaid 595-le. Aastal 2018 registreerus arhitektide registrisse⁹ 24 uut maastikuarhitekti. NVLT esitatud hinnangu alusel asub vaid 60% ülikooli lõpetanutest erialasele tööle – trend, mille vastu organisatsioon võitleb elukutse nähtavuse suurendamise ning nooremate põlvkondade kaasamise abil. Samas on maastikuarhitektide keskmine kuupalk Hollandis 3950 eurot, mis on 140% riigi keskmisest.

8038 praktiseeriva maastikuarhitektiga Saksamaal on 9,6 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta.¹⁰ Maastikuarhitektuuri õppis 2018. aastal 596 bakalaureuseõppe ning 294 magistriõppe üliõpilast ning Saksamaa arhitektide liidu esindaja sõnul on keeruline täpset hinnangut anda, kuid toetudes võrdlusele eelnevate aastate maastikuarhitektide arvuga, on riigis valdkonna spetsialistide arv kerges kasvutrendis. Saksamaa maastikuarhitektide palk on 5050 eurot kuus, mis on 126% riigi keskmisest.

³ LAAA - Latvijas Ainavu Arhitektu Asociacija (2021).

⁴ Suomen maisema-arkkitehtiliitto Finlands landskapsarkitektförbund ry MARK (2021). <https://www.m-ark.fi>

⁵ Täisliikmeks astumisel on nõutav maastikuarhitektuuri erialal või sellega võrdsustataval erialal vähemalt magistrikraadi omamine ning rahvusvahelistele kvaliteedistandarditele vastamine.

⁶ Kirjavahetus MARKi esindajaga.

⁷ Graaf, K. de, van Kempen, S., Mathot, R., Kloosterman, R.C. (2021). "De ruimtelijke ontwerpsector ontleed: jaarrapportage over de ruimtelijke ontwerpsector, p. 93.

⁸ NVLT (2021).

⁹ Liikmelisuse taotlemiseks on nõutav vähemalt erialane magistrikraad, samuti võib registris uue kandena kajastuda ka liikmelisuse nt liikmemaksu tasumata jätmise tõttu registrist kustutatud ning hiljem tagasi lisatud liige. Seetõttu ei anna arv päris täpset ülevaadet.

¹⁰ BAK (Federal Chamber of German Architects) (2021).

Kõikides uuritud riikides, välja arvatud Lätis, kus see on napilt alla riigi keskmise palga, on maastikuarhitektide palgad riigi keskmisest kõrgemad. Kahes uuritud riigis – Soomes ja Saksamaal – nähakse kasvutrendi maastikuarhitektide järelkasvus. Lätis ja Hollandis on hetkel maastikuarhitektide järelkasv langustrendis, sh vähemalt Hollandis on võetud ka valdkonna nähtavuse parandamine ja järelkasvu suurendamine fookusesse.

2.2. Maastikuarhitektuur Eestis

Maastikuarhitektid leiavad Eestis ja mujal maailmas tööalaselt rakendust mitmesugustes valdkondades, näiteks avaliku ruumi kujundamine, ruumiline planeerimine, detailplaneerimine, aiakujundus, ajaloolistele maastike taustauuringute tegemine ja restaureerimine; loodusmaastike kujundamine; parkide ja rohealade hooldamine jpm.¹¹ On oluline toonitada, et nii Eestis kui neljal võrdlusmaal ei anna bakalaureusekraad (3 aastat õpinguid) maastikuarhitekti kvalifikatsiooni, maastikuarhitektina töötamiseks on nõutav magistrikraad.

Eestis on maastikuarhitektid valdavalt koondunud riiklikult tunnustatud loomeliitu Eesti Maastikuarhitektide Liitu (EMAL), mis esindab maastikuarhitektide huvisid ja väljastab riiklikul tasemel tunnustatud maastikuarhitekti kutseid.¹² 2021 novembri seisuga kuulus EMALisse 87 liiget. Eesti Maastikuarhitektide Liidu liikmeks on võimalik saada pärast magistrikaadi (3+2-aastane õppekava) või bakalaureusekraadi 4-aastase õppekava¹³ omandamist maastikuarhitektuuris või maastikuarhitektuuriga seonduval erialal. Esmalt võetakse kandidaat toetajaliikmeks. Liidu toetajaliikmest tegevliikmeks saab samadel akadeemilistel tingimustel, kuid lisaks on tarvis kaheaastane kogemus maastikuarhitektuuri erialal. EMALi liikmed tasuvad liikmemaksu.

Uuringu küsitlusele vastas 85 inimest¹⁴, kes töötas maastikuarhitektina või sarnaselt töökohal, mis kattub üsna hästi ka EMALi liikmeskonnaga (87 liiget 2021. aasta lõpus), mistõttu võib EMALi liikmeskonda võtta ka Eesti maastikuarhitektide arvu madalaimaks orientiiriks. Sellisel juhul on Eestis vähemalt 6,7 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta, millega jääb Eesti võrreldes nelja uuritud lähiriigiga näitaja poolest keskele või kõrgemale (vt ka ptk 2.1).

Kutsetasemed

Maastikuarhitektina saab hakata tegutsema, omades vastavat magistrikaadi. Küll aga on nt eksperthinnangute koostamiseks vaja taotleda maastikuarhitekti kutset. Eestis kehtib kaks SA Kutsekoja poolt tunnustatud maastikuarhitektide kutset:

- Volitatud maastikuarhitekt, tase 7
- Volitatud maastikuarhitekt-ekspert, tase 8

¹¹ EMAL (2021). <https://maastikuarhitekt.ee>

¹² Ehkki enamus maastikuarhekte toimetab EMALis, võib leida ka neid, kes toimetavad loomeliitu kuulumata või siis teevad seda vastavalt haridustaustale mõnes teises loomeliidus (nt Eesti Arhitektide Liit)

¹³ Käesoleval ajal maastikuarhitektuuri 4-aastaseid bakalaureusekraadi õppekavasid Eestis ei ole

¹⁴ Lisaks vastas 16 maastikuarhitektuuri seotud töökohal töötajat.

Volitatud 7. taseme maastikuarhitekte oli 2021. aasta lõpu seisuga 28 ja 8. taseme oli omandanud 7 inimest.¹⁵ Nii maastikuarhitekti tase 7 kui ka tase 8 kutse omandanud spetsialistid töötavad maastikuarhitektidena, konsultantidena, (arhitekt)planeerijatena, linna või valla maastikuarhitektidena, kuid võivad toimetada ka linnaaednike, vallaarhitektidena vm.

7. taseme maastikuarhitekti ülesannete hulka kuulub hinnangute andmine; välisruumi projekteerimine; maa- ja veealade, linnade ja teiste asulate ruumilise keskkonna planeeringute juhtimine; eksperthinnangute koostamine erinevatele maastikuarhitektuuriprojektidele. Tase 8 spetsialist tegeleb lisaks sellele ka mh auditite koostamisega kõrgendatud avaliku huvi alla kuuluva välisruumile, selle rajatistele ja planeeringutele ning töötab välja uusi meetodeid maastikuarhitektuuri valdkonnas.¹⁶ Teisisonu võib tase 8 maastikuarhitekt tegutseda miljööväärtuslikus või kaitsealuses piirkonnaga ja olla kaasatud linnaehituslikult või muidu asukoha poolest märkimisväärse välisruumi ja rajatistega töötamise juurde. See on peamine sisuline erinevus kahe taseme vahel.

7. taseme kutse saamiseks peab kandidaadil olema erialane magistrikraad ja ta peab tegutsema maastikuarhitektuuri valdkonnas järjepidevalt vähemalt neli aastat. 8. taseme kutse saamiseks tuleb tegutseda 7. taseme maastikuarhitektina vähemalt viis aastat (viimase 10 aasta jooksul). Samuti on EMALi hinnangul tarvis täita vähemalt viis nõuet, et kvalifitseeruda 8. taseme maastikuarhitektiks. Nõuete loetelus on mh erialase doktorikraadi omamine, auhinnaliste kohtade saavutamine erialastel võistlustel, esinemine näitustel, rahvusvahelistes projektides osalemine, õppejõuna tegutsemine, teadustööde/raamatute avaldamine vm.¹⁷

2.3. Maastikuarhitektuuri õppekavad Eestis ja kutse

Õppekavadel õppijad

Maastikuarhitektuuri magistriprogrammi diplomit tunnustavad Eesti erialaorganisatsioonid, näiteks EMAL. EMAL omakorda tunnustab Rahvusvahelise Maastikuarhitektide Föderatsiooni (IFLA) nõudeid, näiteks hariduse või siis terminoloogia – st keda nimetada maastikuarhitektiks – osas. Seega on maastikuarhitektuuri nime kandvad õppekavad tunnustatud ka rahvusvaheliselt ja omandatud haridus võimaldab leida tööalast rakendust ka Eestist väljaspool.

Tabel 1. Maastikuarhitektuuri õppimise võimalused Eestis

	EMÜ
Bakalaureuseõpe (3 a)	Keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus
Magistriõpe (2 a)	Maastikuarhitektuur

¹⁵ SA Kutsekoda, Väljavõtted kutseregistrist, Kutsetunnistuste väljastamise statistika, <https://www.kutseregister.ee/>

¹⁶ SA Kutsekoda (2021). Volitatud maastikuarhitekti ja maastikuarhitekti-eksperdi kutsestandardid. https://media.voog.com/0000/0044/0363/files/8_volitatud-maastikuarhitekttekspert-tase-8.3.pdf ning https://media.voog.com/0000/0044/0363/files/9_volitatud-maastikuarhitekt-tase-7.5.pdf

¹⁷ Nõuete täpne loetelu on leitav EMALi kodulehel: <https://maastikuarhitekt.ee/liit/kutsetunnistus/tutvustus>

Praegu on Eestis üks bakalaureuseõppe ja üks magistriõppe maastikuarhitektuuri õppekava, mõlemad Maaülikoolis (EMÜ). 2017. aastani pakkus maastikuarhitektuuri õppimise võimalusi nii bakalaureuseõppe kui ka magistriõppe tasemel Tallinna Tehnikaülikool (TalTech) ja 2011.-2015. aastani oli maastikuarhitektuuri eraldi õppimine võimalik Eesti Kunstiakadeemias (EKA), kus oli eraldi maastikuarhitektuuri nimeline õppekava. Nüüdsest on EKAs avatud arhitektuuri ja linnaplaneerimise integreeritud (3+2) õppekava, mille raames on võimalik läbida maastikuarhitektuuri moodul.¹⁸

Haridussilma andmetel õppis 2021. aastal maastikuarhitektuuriga seotud erialal bakalaureuse ja magistriõppe tasemel kokku 131 üliõpilast (Tabel 2) 2016. aastal oli antud number 210. Kuigi bakalaureuse astmes on õppurite arv aastatega olnud enamjaolt stabiilne, on magistriõppes õppivate tudengite arv juba pikemat aega langustrendis (TalTechi õppekava sulgemise tõttu). Edaspidiselt võib õppurite arv kas jätkata langemist või jääda samale tasemele arvestades asjaolu, et EMÜs on tudengite osakaal magistriõppes olnud siiani stabiilne (vahemikus 44-49 õpilast). EKA arhitektuuri ja linnaplaneerimise integreeritud õppekava on edaspidisest arvestustest välja jäetud, kuna vaid väike osa õppijatest valib maastikuarhitektuurialase spetsialiseerumise (vahemikus 2017-2021 läbis maastikuarhitektuuri täismoodulit 4 õpilast). Pealegi saab integreeritud õppekava läbinu arhitektuurialase kvalifikatsiooni, mis muudab selle võrdlemise maastikuarhitektuuri õppekavadega ebakorrektses. Seega enamus maastikuarhitektuurile spetsialiseeruvaid lõpetajaid koondub EMÜ (ja varasemalt ka TalTechi) alla. EMÜ õppuritest õpib osa omakorda inglise keeles, sh peamiselt välismaalased, kuna EMÜs on avatud ka ingliskeelne õppekava.

Tabel 2. Üliõpilaste arv maastikuarhitektuuri õppekavadel Eestis¹⁹

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Bakalaureuseõpe²⁰						
Maastikuarhitektuur ja keskkonnajuhtimine (TalTech) ²¹	-	21	9	8	5	3
Õppeaasta kohta (TalTech)	-	7/õa	3/õa	2-3/õa	1-2/õa	1/õa
Keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus (EMÜ)	63	72	66	63	78	82
Õppeaasta kohta (EMÜ)	21/õa	24/õa	22/õa	21/õa	26/õa	27-28/õa

¹⁸ Õppekava lõpetaja saab arhitekti pädevuse, mis on täiendatud maastikuarhitektuurse lisakompetentsiga ning õppekava IFLA seatud maastikuarhitektuuri õppekava standarditele ei vasta.

¹⁹ Tabelis on esile toodud teatud aastal ja õppekaval parajasti õppivad õpilased, mitte ainult esmakursuslased. Selguse mõttes on õpilaste arvud jagatud õppekava õppeaastate arvuga ja vastaval real välja toodud.

²⁰ BA õppekava läbimine on maastikuarhitekti kutse saamiseks ja tööturul tegutsemiseks ebapiisav, seega on õppeaste arvatud tabelis eraldi.

²¹ 2017. ja hilisemate aastate õpilaste arvud Taltechis näitavad enne programmi sulgemist sisse astunud üliõpilasi. Uusi üliõpilasi vastu ei võetud, kuid juba õppivatel oli võimalus õpingud lõpetada.

Üliõpilasi kokku	63	93	75	71	83	85
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Magistriõpe						
Maastikuarhitektuur (TalTech)	78	73	50	29	15	-
Õppeaasta kohta (TalTech)	39/õa	36-37/õa	25/õa	14-15/õa	7-8/õa	-
Maastikuarhitektuur (EMÜ)	48 (sh 34 EE)	44 (sh 35 EE)	49 (sh 33 EE)	49 (sh 32 EE)	46 (sh 33 EE)	46 (sh 29 EE)
Õppeaasta kohta (EMÜ)	24/õa	22/õa	24-25/õa	24-25/õa	23/õa	23/õa
Üliõpilasi kokku	126	117	99	78	61	46

Allikas: Haridussilm

2020. aastal langes inglise keeles õppivate üliõpilaste osakaal, kuid 2021. aastal taastus number koroonaeelsele tasemele.²² Küll aga on kokkuvõttes ingliskeelsel õppekaval õppivate tudengite hulk küllaltki väike võrreldes eestikeelsetel õppekavadel õppivate tudengite arvuga. Lisaks on EMÜ õppetöoga seotud inimeste hinnangul ingliskeelsel õppekaval vähe mõju Eesti tööturule, kuna siia õppima tulnud välismaalased valdavalt lahkuvad Eestist õpingute järgselt.

Tabel 3. Lõpetajate arv maastikuarhitektuuri õppekavadel Eestis

	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Bakalaureus					
Maastikuarhitektuur ja keskkonnajuhtimine (TalTech) ²³	-	-	-	4	2
Keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus (EMÜ)	11	13	16	6	12
Kokku	11	13	16	10	14
Magister + integreeritud õpe					
Maastikuarhitektuur (TalTech)	14	15	16	10	9
Maastikuarhitektuur (EMÜ)	17	15	13	16	21
Kokku	31	30	29	26	30

Allikas: Haridussilm

Tabelis 3 on esitatud lõpetajate arv ülikoolide ja õppekavade lõikes. Kuigi tudengite osakaal on iga aastast langemas, ei ole TalTechi otsus sulgeda õppekavad lõpetajate arvul veel täielikult

²² Haridussilm (2021). Kõrghariduse statistika ülevaade.

²³ 2019. ja hilisemate aastate lõpetajate arvud Taltechis näitavad enne programmi sulgemist sisseastunud üliõpilasi. Uusi üliõpilasi vastu ei võetud, kuid juba õppivatel oli võimalus õpinguid lõpetada.

avaldunud. Järgnevatel aastatel on aga oodata magistriõppe vilistlaste arvu langust. Maastikuarhitektuuri õppurite seas esineb oluline sooline lõhe: eriala asub õppima oluliselt enam naisi. Seda proportsiooni peegeldas ka küsitlus, mille vastajatest 85% olid naised ja 15% mehed (vt Tabel 4).

Tabel 4. Maastikuarhitektuuri õppekavade üliõpilaste arv õppekeele ja soo järgi

	Eestikeelne õppekava		Ingliskeelne õppekava	Mehed		Naised	
	BA	MA	MA	BA	MA	BA	MA
2016/2017	63	112	14	19	23	44	103
2017/2018	93	108	9	29	20	64	97
2018/2019	75	83	16	23	22	52	77
2019/2020	71	61	17	21	16	50	62
2020/2021	83	48	13	23	15	60	46
2021/2022	85	29	17	18	18	67	28

Allikas: Haridussilm

Õppekavade sisu

Õppekavade sisu võrdlus sisaldab vaatamata sulgemisele nii TalTechi kui ka EMÜ programme²⁴, kuna valdkonnas tegutseb tänapäeval arvukalt TalTechi vilistlasi, kes osalesid ka uuringus. Nii EMÜ kui ka varasemalt TalTechi õppekavad pakuvad sissejuhatust ja üldteadmisi peamistest valdkonda puudutavatest teemadest: nt maastikuteadus, inseneeria, projekteerimine, planeerimine, disain, ajalugu ja tulevikutrendid, õigusteadus, sh õigusaktide ja õiguslike normide teemaline kursus jm. EMÜ ja varasemalt ka Taltech'i pakuvad eraldi bakalaureuse- ja magistriõppe programme, kuid õppekava ülesehituse mõttes moodustavad nii EMÜ kui ka Taltech'i õppekavad ühtse terviku, st magistriastmest läbitavad ained lähtuvad bakalaureuseastmes omandatud baasteadmistest ja -oskustest.

EMÜ praegust ja TalTechi endist bakalaureuse- ja magistriõppekava võrreldes ilmneb, et viimases oldi oluliselt rohkem orienteeritud valikute pakkumisele (kohustuslikud olid vaid mõned kursused), võimaldades üliõpilasel koguda endale meelepärane teadmiste ja oskuste pagas, EMÜ magistriõppekavas on aga enamik kursusi kohustuslikud. Ühelt poolt pakub see laiapõhjalisi teadmisi eri teemadest, teisalt võivad mõned ained olla ebavajalikud üliõpilasele, kes teab, milliseid teadmisi/oskusi ta vajab või mis valdkonnas tahab tulevikus spetsialiseeruda. Kohustuslikest kursusest oli TalTechis mh ettevõtlus ja äri planeerimine (6 EAP), EMÜ-s aga pakutakse ettevõtluse teemalist kursust bakalaureuseõppe õppekavas.

Kui vaadata bakalaureuseõppe rõhuasetusi, siis EMÜ õppekavas on küllaltki suur fookus taimestikul, näiteks eraldi mitmest kursusest koosnev moodul (20 EAP) taimedest ja nende kasutamisest. TalTechis olid jätkuvalt selleks vaid üksikud sissejuhatavad kursused, suurem rõhk oli pööratud

²⁴ Kuna EKA pakutav programm ei vasta õppekava IFLA poolt ette nähtud standarditele maastikuarhitektuuri õppekava kohta (vt lk 12), on selle võrdlemine EMÜ ja Taltech'i õppekavadega ebakorrekne.

insener-tehnilistele ainetele, näiteks ehitusmaterjalid ja tehnoloogia ning konstruktsioonid. Eraldi tasub esile tuua TalTechi maastikuprojektide kursuste seeriat (45 EAP), mis sisaldas maastikuarhitektuuri projektide koostamise praktilist õpet eri teemadel.²⁵

2.4. Täiendkoolitusvõimalused

Eesti ülikoolid pakuvad ka mitmeid täienduskoolituse võimalusi, valdavalt täiendõppekursustena avatud ülikooli raames. Pakutakse nii tasulisi kui ka tasuta koolitusi²⁶ erineva tausta ja erialaga õppuritele. Näiteks pakub EMÜ täiendkoolituskursusi maakorralduses või BIM projekteerimises ja TalTechi pakub keskkonnateemalisi koolitusi (suurema nõudluse puhul on võimalik korraldada ka tellimuskoolitusi). Samuti on võimalik nii TalTechis, EMÜs kui ka EKAs läbida õppekava aineid koos üliõpilastega. Sisuliselt võimaldab see valida välja kursuse või õppeaine õppekavast ehk valik ei ole piiratud vaid avatud ülikooli koolitustega. Õpe toimub koos immatrikuleeritud üliõpilastega eraldi lisatasu eest.

Mõned ülikoolid pakuvad võimalust õppida erialaprogrammi, mis võimaldab koostada endale individuaalse õpingukava, valides huvipakkuvaid aineid ühest või mitmest erinevast õppekavast. Läbitud õppeainete kohta väljastatakse soovi korral tunnistus ja/või õpisoorituste tõend. Kui asi piirdub teadmiste värskendamise või mõne konkreetse infokillu juurde õppimisega, siis pakuvad ülikoolid võimalust kuulata ka üksikuid loenguid ja seminare.

Populaarsust on kogumas ka mikrokraadide pakkumine. Need on programmid, mis koosnevad mitmest aineist. Programmis osalejad õpivad koos üliõpilastega, astumata samal ajal üliõpilaseks. E-õpe kestab 1–2 semestrit ja peamiselt õhtusel ajal. Mikrokraadiprogrammi läbinul on võimalik hiljem ainepunktid kraadiõppe arvestusse üle kanda või vajaliku hulga EAP-de ja moodulite läbimisel taotleda kraadi. Maastikuarhitektuuriga seotud mikrokraade võimaldavad praegu nii EMÜ kui ka TalTech. Näiteks TalTechis on saadaval mikrokraad BIM projekteerimises ja projektijuhtimises ning EMÜs linnaökoloogia alal.

2.5. Tulevikutrendid ja tööturu nõudlus

Maastike kujundamine ja planeerimine on seotud aktuaalsete teemadega nagu kliimamuutused, elukvaliteet, inimkeskne linnaplaneerimine, ringmajandus ja ressurside jätkusuutlik kasutus. Jätkusuutlikkuse osana karmistuvad mh nõuded hoonete energiatõhususele ja soositakse taastuvate loodusvarade kasutamist. Teisisõnu on maastikuarhitektuuri kui valdkonna areng seotud rohepöörde kui pikaajalise tulevikusuuna elluviimisega, mille tagajärjel suureneb antud valdkonna osatähtsus. Seega **soosivad globaalsed trendid tulevikus maastikuarhitektuuri spetsialistide arvukuse kasvu,**

²⁵ Õppekavade sisukamaks analüüsiks on Euroopa Maastikuarhitektuuri Koolide koostöövõrgustiku poolt välja töötatud nn maastikuarhitektuuri õppekavade koostamise/täiendamise juhised, mida kasutavad Euroopa ülikoolid. Selle alusel on loodud ka vajalike pädevuste ja õpetamismeetodite põhine õppekavade võrdlemise meetodika.

²⁶ Tasuta koolituste info koondatud ka Haridus- ja Teadusministeeriumi lehele, millega tasub aeg-ajalt tutvuda. <https://www.hm.ee/et/tegevused/taiskasvanuharidus/tasuta-kursused>

eriala tähtsuse tõusu ning töövaldkonna laienemist. Ka Konjunktuuriinstituudi 2018. aasta Eesti loomemajanduse olukorra uuringust selgub, et alates 2007. aastast on maastikuarhitektuuri ettevõtete ja nende töötajate arv kasvanud. Võrreldes 2011. aastaga oli 2015. aastal ettevõtete arv kasvanud 89% ja töötajate arv 30% võrra.²⁷

Suuri muutusi on oodata Eesti ehitussektoris, millest esimesed on seadusandlikul tasandil juba aset leidnud. Näiteks peavad karmistuvate energiatarbimise nõuete tõttu juba praegu kõik ehitusloa saavad uusehitised ja renoveeritavad hooned vastama liginullenergiahoonete nõuetele.²⁸ See omakorda eeldab nii tellijate, planeerijate, projekterijate kui ka kõigi teiste protsessis osalejate teadlikkuse ja vajalike oskuste arendamist.²⁹ Ka maastikuarhitektidel on tulevikus vastava plaani elluviimisel ja kompetentsi arendamisel oluline roll, eelkõige energiasäästliku ja funktsionaalse haljastuse kujundamisel.

Lisaks on olulisi muutusi oodata avaliku ruumi ja linnapildi kujundamises. Eelkõige tähendab see taaskasutatud materjalide kasutamist ja energiatõhusust toetava linnapildi loomist. Lükke annab siinkohal ka trend inimsõbraliku ja kaasava linna kujundamise suunas, kus kesksel kohal on haljastuse säilitamine ja juurde lisamine, turvalisus, mugavus, jätkusuutlikkus, terviklikkus ja mitmekesisus.³⁰ Seda on hakanud ellu viima mitmed linnad, näiteks on „Tallinn 2035 arengustrateegias“ sõbraliku linnaruumi loomine üks olulistest eesmärkidest.³¹ Tartu Linnavalitsuses alustas 2021. aastast tööd ruumiloome osakond, mille eesmärgiks on linnaruumi terviklik kujundamine ja planeerimine, et arendada mitmekesisest inim- ja keskkonnasõbralikku avalikku ruumi.³² Ka teised kohalikud omavalitsused pööravad aina enam tähelepanu linnapildi kujundamisele, kaasates töösse senisest enam maastikuarhitekte.

Maastikuarhitektuuri senisest suurem kaasatus tulevikusuundumuste elluviimisel ei pruugi aga täielikult peegelduda tööturul. Näiteks ületas 2017. aasta OSKA Ehitusraporti hinnangul uuringu tegemise ajal arhitektide (sh sise-, maastikuarhitektide ja planeerijate) pakkumus tööturul nõudlust.³³ Raporti järgi jääb tulevikus töötajate arv valdkonnas üldjoontes 2019. aasta tasemele. Samas kasvab keerukamat tööd tegevate spetsialistide ametikohtade arv ning väheneb rutiinseid ülesandeid täitvate töötajate arv. Siiski ei pruugi OSKA raportis tehtud järeldused peegeldada kõiki arenguid maastikuarhitektuuri valdkonnas. Näiteks suureneb linnastumise jätkumisel tervikliku linnaplaneerimise ja kvaliteetse elukeskkonna loomise tähtsus. Sellega suurenev töökoormus loetletud eesmärkide saavutamiseks langeb otseselt ka maastikuarhitektide õlule.

Samuti hõlmab maastikuarhitektuuri erialane töö tihedat kokkupuudet teiste harudega, nt ruumiline planeerimine, keskkonnakorraldus või projekterimine. Seetõttu on maastikuarhitektide rakendus

²⁷ Eesti Konjunktuuriinstituut (2019). „Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus. Arhitektuur.“

²⁸ Riigi Teataja (2021). „Hoone energiatõhususe miinimumnõuded.“

²⁹ OSKA (2017).

³⁰ European Commission (2019). „The human-centred city. Opportunities for citizens through research and innovation : a public summary.“

³¹ Tallinna Linnavalitsus (2021). „Tallinn 2035 arengustrateegia.“

³² Tartu Linnavalitsus (2021). „Juunist alustab linnavalitsuses tööd ruumiloome osakond.“

³³ OSKA (2017). „Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: Ehitus.“

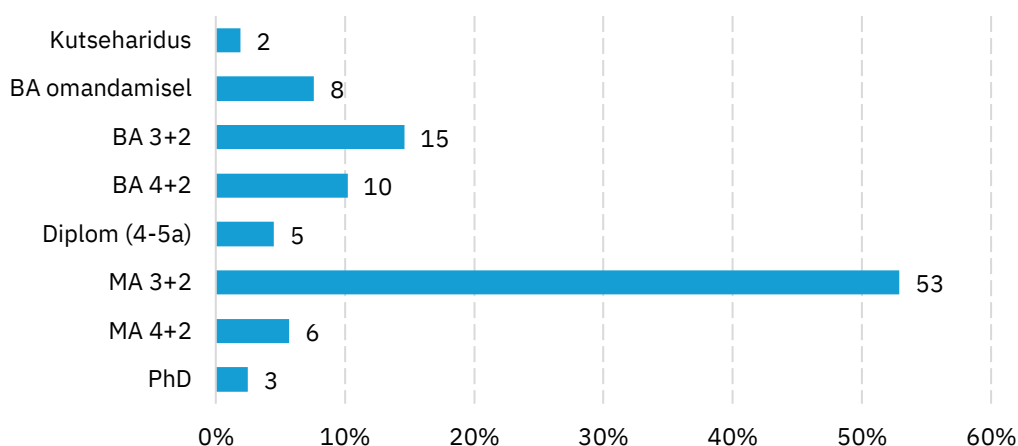
tööturul laiapõhjaline ja muutused teistes valdkondades puudutavad otseselt ka maastikuarhitektide tööd. Näiteks suurendab planeerimises jätkuv digitaliseerimine ja programmide ulatuslikum kasutuselevõtt OSKA raporti sõnul planeerimisele ja projekteerimisele kuuluvat töömahtu. Projektide mahtudega koos suureneb ka vajadus uute spetsialistide järele.

Kui arvestada, et paljude tuleviku eesmärkide täimiseks on maastikuarhitektide panus oluline ja kasvutrendis ning paralleelselt on eriala õppurite arv viimastel aastatel vähenenud (sh TalTechi otsuse valguses lõpetada 2017. aastal maastikuarhitektuuri uute üliõpilaste vastuvõtt on järelkasvu vähenemist oodata ka edaspidi), võib lähitulevikus tekkida tööjõupuudus valdkonnas, kuid lähemalt vaadeldakse valdkonnaga seotud inimeste hinnanguid teemale järgmistes peatükkides.

3. MAASTIKUARHITEKTUURI ÕPPIMINE

3.1. Õppe kvaliteet ja rahulolu

Käesolev peatükk kirjeldab põhjalikumalt õpingute rahulolu, tööturu vajadusi ja õppekavade täiendamisevajadusi. Uuringusse on kaasatud maastikuarhitektuuri õppinud ning erineva erialase haridustasemega inimesed (joonis 5). Küsitlusele vastanutest 53% omab magistrikraadi (3+2), 15% bakalaureusekraadi (3+2 õpe) ning 10% vastanutest tõid välja, et on lõpetanud bakalaureusekraadi 4-aastase õppe. Lisaks selgus, et vastanute hulgas oli ka neid, kelle õpingud veel kestavad. Nendest 12 õpib bakalaureuse astmes, 5 magistrantuuris (BA olemas), üks doktorantuuris ning ühel korral toodi välja ka pooleli olev puittaimede hindaja taseme 5 omandamine. Õpingud katkestanuid oli seitse ning peamise põhjusena on välja toodud lõputöö tegemata jätmine peamiselt magistriõppes, aga vähesel määral ka bakalaureuseõppes, kutseõppes ning doktoriõppes.

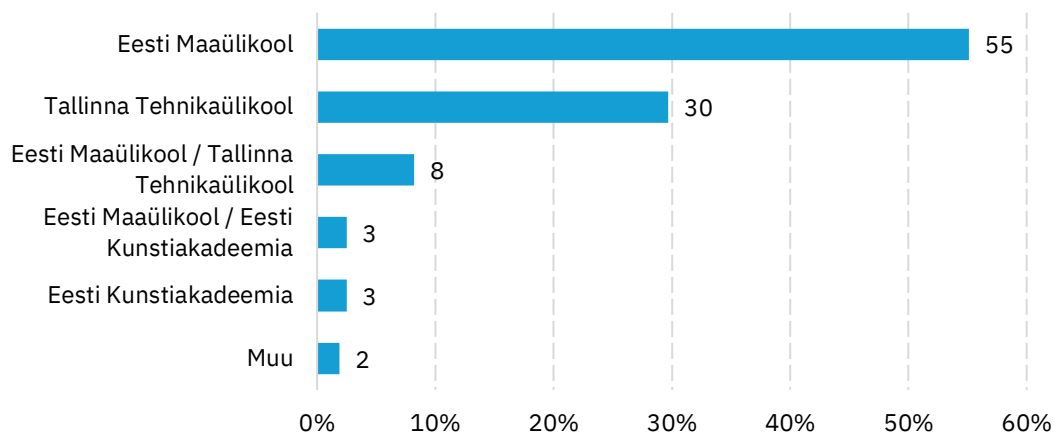

Joonis 6. Kõrgeim haridustase küsitlusele vastajatel (N=159)³⁴

Maastikuarhitektuuri eriala on olnud peamiselt võimalik õppida kolmes Eesti kõrgkoolis: Eesti Maaülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ning Eesti Kunstiakadeemias. Alates 2020. aastast pakub vastavat haridust aga vaid EMÜ ja teatud ulatuses EKA. Küsitlusele vastanutest üle poolte (55%) on maastikuarhitektuuri hariduse omandanud EMÜs (endine Põllumajandusülikool), kus eriala lähtub loodusteadusest ning mida võib seostada rohkem loodusliku ning keskkonna suunaga. Küsitlusele vastanutest on palju ka Tallinna Tehnikaülikoolist (30%) (endine Tallinna Polütehniline Instituut), mille õpet võib pidada rohkem insenerisuunitlusega. Vähesed vastanud on eriala õppinud ka Eesti

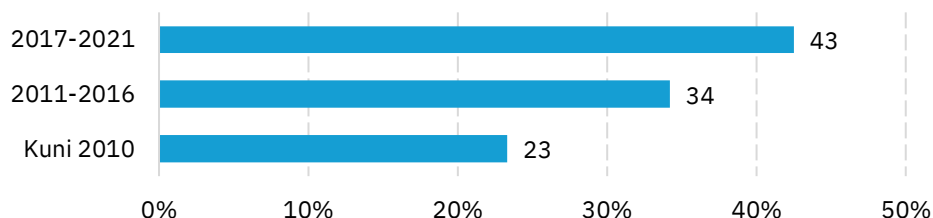
³⁴ BA omandamisel on sisuliselt võrdne keskarhitudusega.

Kunstiakadeemias (3%). Lisaks leidub õppijaid (8%), kes on vastava hariduse erinevad astmed omandanud kahes koolis, nii TalTechis kui ka EMÜs. Õpitud on ka muudes koolides, nt Jäneda Õppe- ja Nõuandekeskus, Räpina Aianduskool, ning välisülikoolides, nt Dresdeni Tehnikaülikool Saksamaal, HAMK – Häme University of Applied Science Soomes, Rootsi Põllumajandusülikool ning University of Greenwich Londonis.

Joonis 7. Millis(t)es kõrgkooli(de)s olete õppinud maastikuarhitektuuri erialal (N=182)

Vastajate seas oli maastikuarhitektuuri õpingute alustajaid aastatest 1978-2021 ning lõpetajaid aastatest 1983-2021. Alloleval joonisel 7 on näha, et vastajate seas on suhteliselt suur osakaal neil, kes on maastikuarhitektuuri eriala lõpetanud viimasel kümnel aastal (alates 2011) ning kõige rohkem (43%) on vastajate seas lõpetajaid aastatel 2017-2021.

Joonis 8. Lõpetanute arv aastate lõikes (N=182)

Rahulolu õpingutega

Selleks, et saada sisendit maastikuarhitektuurialase õppe arendamiseks, sj võimalikke soovitusi ning kitsaskohti, uuriti küsitluses rahulolu kohta läbitud õpingutega. Erinevate koolide õppurite/lõpetajate hinnangust lähtuvalt selgitati välja, millega jääd kõige rohkem rahule ja mis oli suurimateks puudusteks (joonis 8). Küsitlusele vastanute hulgas oli märkimisväärselt väike hulk inimesi, kes oli lõpetanud EKA maastikuarhitektuuri eriala (3% ehk 5 vastanut), mistõttu ei ole võimalik teha üldistavaid statistilisi andmeid õpingute rahulolu kohta ning tulemused ei ole joonisel kajastatud.

TalTechis oldi enim rahul kõrgkooli valikuga (60% väga rahul) ning õppeainete läbiviimisega eriala praktikute poolt (41%), kes antud valdkonnas igapäevaselt töötavad. Selgitati, et see andis kogu õpitavale teooriale praktilise arusaama ning avardas silmaringi antud valdkonnas reaalse tegevuste ja kogemuste näol. Kuigi palju kiideti praktikute kaasatust õppetöösse, leiti, et sellel on ka miinuseid. Näiteks oli õppuritel teatud juhtudel tunne, et täiskoormusega töö kõrvalt tulevaste konkurentide

koolitamine ei olnud prioriteetne ja ühtlasi tunti, et spetsialistid ei pidanud kasulikuks kogu vajalikku informatsiooni täismahus jagada. Siiski toodi positiivse näitena välja veel õppereisid, lisaks ka erialased ained ja õppekava insenertehniline suunitlus. Järelikult mõjub **praktikute kaasamine** antud eriala õppimisele silmi avardavalt ning **teoreetilise tausta kõrval tuleks jagada kogemusi ning probleempüstitusi maastikuarhitektuuri valdkonna tööst.**

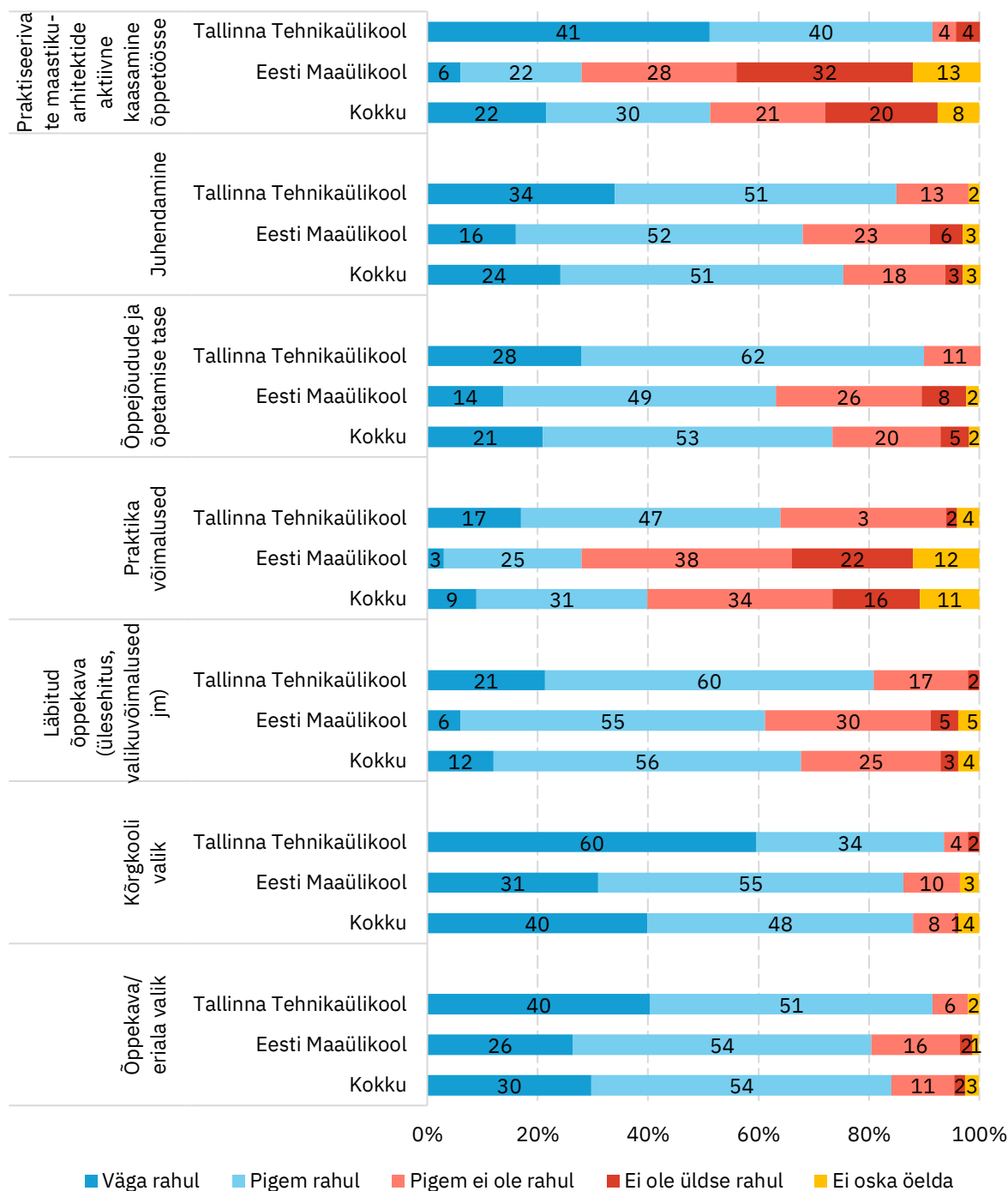
Jooniselt 8 nähtub, et 31% EMÜ lõpetanutest oli väga rahul kõrgkooli valikuga, kuigi mitte nii rahul kui TalTechis õppinud. Sellele lisaks tuuakse välja asjaolu, et EMÜ maine on eriala õppima astujate seas madalam kui TalTechi või EKA õppekava oma.

„Minu õpingutest on möödas 10 aastat, aga ikka on suhtumine Maaülikoolis omandatud maastikuarhitektuuri haridusse pigem negatiivne. Hinnatakse EKA-t ja TTÜ-d tugevamalt. Pean tihtipeale selgitama, et pole aednik või õigustama oma erialast eksistentsi ja miks õppisin Maaülikoolis.“ (vastaja, küsitlus)

Kooli valiku kõrval hindasid EMÜ-s lõpetanud suhteliselt kõrgelt õppekava/eriala valikut (26% väga rahul) ja juhendamist (16% väga rahul, 52% pigem rahul). Positiivsete aspektidena toodi veel välja näiteks rahvusvaheline õppijaskond, kelle jagatud näited ja kogemused oma koduriigis õpetatavaga rikastasid Eesti üliõpilaste silmaringi. Positiivse kuvandi löid õppejõud (14% väga rahul ja pigem rahul 49%), kes olid motiveerivad ning personaalsed. Välisõppejõudude kaasamist hinnati positiivselt, kuigi samas toodi puudusena välja praktiseerivate maastikuarhitektide vähest või olematut kaasamist (32% ei ole üldse rahul), mistõttu peeti õppekava ettevalmistust suhteliselt nõrgaks. Mitmekesiseks tegi selle aga Rootsist käivate tuutorite kogemused.

„Rootsi tuutorite projekt oli õnnestunud minu jaoks kõigi parameetrite poolt: 1) iga nädal Eestis koolis uus maastikuarhitekt oma unikaalsete vaadete ja kogemusega, kes suhtus tõsiselt meie projektidesse, aitas laiemalt mõelda, rääkis oma stuudiotööst, näitas tehtud objekte, rääkis telgitaguseid, jagas raamatu- ja filmisoovitusi, 2) seejärel kolm kuud praktikat Rootsis maastikuarhitekti käe kõrval iga päev iseseisev projekt, 3) kohapeal stuudiote, objektide ja ülikoolide külastused - igas kohas vastuvõtjad suhtusid väga lugupidavalt ja toetavalt nooresse inimesse, julgustasid. täiesti arusaamatu, miks see siiski ei olnud populaarne - me käisime ju pärast rääkimas noorematele ja julgustasime osa võtma kas või konsultatsioonidest.“ (vastaja, küsitlus)

EMÜ tugevustena toodi välja veel kunagine võimalus teha praktikat välismaal (Rootsis), mis toetas eriala õppimist ning loovuse arendamist, kuid mis vastajate sõnul nüüd EMÜ-s puudub. Veelgi enam, välja toodi aspekt, et võrreldes teiste koolidega pööratakse **vähe tähelepanu kunstilis-kompositsioonilisele poolele.**

Joonis 9. Rahulolu õpingute suhtes erinevates kõrgkoolides, sh Tallinna Tehnikaülikooli N=47, Eesti Maaülikooli N=87, kõik kokku (mitmes koolis või mujal õppinud) N=158

Kuigi üldine hinnang TalTechis omandatavale haridusele on pigem hea, on ka mõningaid aspekte, millega jäädi vähem rahule. Näiteks naissoost intervjuueeritavad tõid välja õppejõudude poolt tekitatud ebakindluse, sest koolitööde tagasiside oli pidevalt kriitiline. See pani neid mõtlema eriala vahetuse peale, ning seda, et ei olda väärt näiteks maastikuehitaja taseme omandamist. Kriitika tugines sellele, et Eestis on kõrgetasemelisi maastikuehitajaid vähe ning tudengi võimekus ei vasta nende ootustele. Seega ootused konstruktiivsele kriitikale on kõrged, sj peaksid õppejõud keskenduma ka positiivse tagasiside andmisele. Lisaks selgus, et vähesel määral tekitas

rahulolematust läbitud õppekava (ülesehitus, valikuvõimalus jm) nii TalTechis (rahul ei olnud 19%) kui ka EMÜ-s (35%). Kriitika mõlema kooli osas oli sarnane. Leiti, et **õppekavas oli palju nn täiteaineid** ning liiga vähe praktiliste oskuste omandamist, eelkõige projekteerimises ning planeerimises, ning ühtlasi osutus **praktikakohtade leidmine keeruliseks**. EMÜ õppekavade puhul osutati tähelepanu vähesele seotusele maastikuarhitektuuri valdkonna töö ja õpingute vahel, viidates üldistele ainetele, mida oli bakalaureuseõppes rohkem kui erialaaineid. EMÜ magistriõppe kohta toodi mitmel korral välja keelebarjääri, kuna õppeained või õppejõud viisid aineid läbi ka inglise keeles, tegi see õppijate töö keerukamaks ning aeganõudvamaks. Veel kritiseerisid EMÜs õppinud nii praktiseerivate maastikuarhitektide mitte kaasamist õppetöösse kui ka praktikavõimalusi (vastavalt 32% ja 22% ei ole üldse rahul). Mitmetest vastustest selgus, et üliõpilased ootasid ka **erialaste arvutiprogrammide põhjalikumat õpet**. Veelgi enam leiti, et tarkvaraprogrammide õpe oli piiratud ning piirduti ainult algtasemega.

„Vähim olen rahul programmide õppe ning "päris" projektide harjutustega, mida praktiliselt polnud.“ (vastaja, küsitlus)

„Suurim puudus oli see, et õppejõud pole aktiivsed töömaastikul ja eriala praktiseerimises. Tugineti ca 10-15 a tagusele kogemusele. Erialas oleks võinud rohkem olla praktilist poolt, mis valmistab õpilase ette päris töömaastikule suundumiseks peale lõpetamist. Hea oli see, et õppejõudude komplekt koosneb erineva taustaga inimestest ja erinevatest rahvustest ning riikides tegutsenud inimestest.“ (vastaja, küsitlus)

Sellekohane kriitika tuli välja ka intervjuude käigus. Selgus, et uute programmide õppimise tegi keerukaks ülesannete lahendamisel erinevate tarkvarade kasutamine, mistõttu puudus ühtsus ja põhjalikkus õpitulemustes ja programmi teadmiste omandamises. Antud juhul oli igal üliõpilasel valik, mis programmi ta õppetöö käigus kasutada soovib, et ülesanne lahendada, st et kasutada võis nii AutoCADi, SketchUp kui ka ArchiCADi jt. Tarkvaraprogrammide kasutamise integreerimine rohkematesse ainetesse oleks olnud samuti tulemuslikum ning andnud põhjalikuma ülevaate programmide kasutusulatusest. Seega peaksid ülikoolid oma õppekavad vaatama kriitilise pilguga üle ning tekitama parema sidususe tarkvaraprogrammide ja maastikuarhitektuuri eriala ainete vahel. Sealjuures võiks programmide õppe siduda mitmete erialaste ainetega.

Üksikud EKA-s õppinud vastajad tõid positiivsena välja õppejõudude karismaatilise, individuaalse ning inspireeriva suhtumise ning rahvusvaheliste õppejõudude olemasolu. Õppeainete puhul oli positiivne nii laiapõhjaline rõhk linnakeskkonnale kui ka arhitektuursetele põhitõdedele, samas arvatakse, et maastiku ehitusega seotud aineid jäi väheseks. Nagu ka eelneva kahe ülikooli puhul, toodi ka siinkohal negatiivsena välja praktika puudus ja piiratud tarkvaraprogrammide õpe.

EMÜ-s ja TalTechis õppinute intervjuudes jäi samuti kõlama rahulolematuus ainetega. Arvatakse, et palju on aineid, mille informatsiooni saab väga lihtsasti internetist kätte, kui osata otsida, nt keskkonnakaitse teemad ja ökoloogia. Samas toodi välja, et ei tohiks alahinnata ökoloogiat, mis muutub erialaselt üha aktuaalsemaks. Täiendavalt võib öelda, et antud valdkond on ajas kiiresti muutuv ning uute trendide, teadmiste ja töövõtetega peab pidevalt kursis olema, sest ehitiste, rajatiste jms konstruktsiooniliste objektide nõuded ja tingimused muutuvad, mistõttu pidev täiendõpe on vajalik. Seega peaks õppekavasid ja -aineid samuti ajas kohandama. Lisaks tehti ettepanek, et kuna

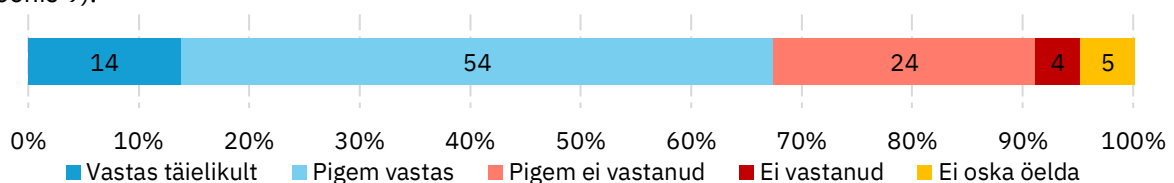
õppejõud osalevad erinevatel konkurssidel, tuleviku linna talgutel, häkatonidel, projekteerimisvõistlustel jne, võiksid nad üliõpilasi kogemuste saamiseks kaasata. See tagab üliõpilastele parema väljavaate ka tööturul ning tulevaste tööandjatena.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et TalTechis maastikuarhitektuuri lõpetanud on eriala valikuga ja õppeprotsessiga rohkem rahul kui EMÜ-s õppinud. Ühe valdkonna õppejõu sõnul võib tuleneda ka sellest, et TalTechi üliõpilaste seas on rohkem kogenumaid, kes on enne ülikooli astumist omandanud juba eelneva töökogemuse. Samas EMÜ üliõpilastest valdav osa alustas õpinguid kohe pärast keskkooli lõpetamist, mistõttu ootused tulevikule on olnud ebaselgemad. Võib öelda, et TalTechi tugevusteks olid praktiseerivad ja valdkonnakogemustega õppejõud ning EMÜ-s rahvusvaheliselt tunnustatud spetsialistid. Negatiivne ühisjoon on õppekavade vähene seos tegeliku valdkonnaga ja nn täiteainete rohkus. Õppurid ei pruugi vahepeal aru saada, milleks on ühte või teist ainet või oskust tarvis arendada, teatud ülesandeid ja ained nähti aga sootuks ebavajalikena. Puudujääk oli veel võimalus praktiseerida ettevõtetes, mittetäitunud praktika ootused ning vähene kaasaegsete programmide õpetamine.

„Õpe võiks olla ülesehitatud rohkemaid seoseid loovalt. Nt on meeskonnatööd ja juhtimist tutvustavad loengud ja seejärel ka suurem projektülesanne, kus saab rakendada kohe tööd meeskonnana ning ideaalis kasutada nt erinevates rühmades erinevaid meetodeid koostööks ja neid kõigiga hiljem analüüsida. Taimede õpet saab siduda nt projektaines mingite konkreetsete teemakoosluste loomisel ja siis neid mõne spetsialistiga koos analüüsida. Praktilised projektained on väga olulised.“ (vastaja, küsitlus)

Õpingute vastavus tööturule

Maastikuarhitektuuri eriala on väga mitmekülgne valdkond, mida saab Eestis õppida erinevatel tasemetel. Kuna valdkond on pidevas muutumises, on keeruline öelda, milline täpselt peab olema erialane ettevalmistus, et tööturule sisenemine toimuks võimalikult valutult. Intervjuudest kumas läbi arvamus, et maastikuarhitektide baasteadmised peavad olema laialdased, samas peab eriala õppijal olema suur huvi valdkonna vastu ning soov edasi pürgida. Ühtlasi tuleks jälgida pidevalt trende, seaduste ja valdkonna suundumusi, et olla ajaga kaasas ja osata luua nõuetekohaseid projekte. Maastikuarhitektuuri eriala lõpetanutelt uuriti, kui hästi vastab ülikoolis õpetatu tööturu vajadustele (joonis 9).

Joonis 10. Õpitud eriala vastavus tööturu vajadustega (N=101)

Jooniselt 9 on näha, et õpitu vastab suuresti tööturu vajadustele (kokku 68%). Vastanute hulgas leidis ka neid, kelle arvates õpitu ei olnud piisav tööturul hakkama saamiseks (kokku 28%). Teadmised, mida oleks võinud omandada koolis, õpiti jooksvalt erinevate tööprotsesside käigus. Seejuures hindasid TalTechi lõpetajad (üle 80%) õpitud eriala tööturu vajadustele oluliselt enam vastavaks. Huvitaval kombel arvasid küsitlusele vastanud ja intervjuueeritud, et nii EMÜ-s kui ka

TalTechis oleks võinud **omandada rohkem projekteerimisega ja planeerimisega** (nt tehnovõrkude planeerimine, vertikaalplaneerimine, aga ka haljastus, mudel- ja konstruktsioonide, rajatiste ja väikevormide projekteerimine, vertikaalplaneerimine, 3D projekteerimine) seotud teadmisi. Rohkem ettevalmistust oleks võinud olla ehitusprojektide koostamisel ja vormistamisel, ehisregistri tundmaõppimises – et oleks saanud aimu tegelikest tööprotsessidest. Hetkel ei vasta projekteerimisalased teadmised sageli tööandja ootustele ning seda tuleb uuel töökohal juurde õppida. Koolis küll praktiseeriti projekteerimist, kuid see jäi rohkem eskiisi tasemele.

„Koolis tegime küll vabas vormis projektaladest eskiislikke jooniseid pigem, mis näitasid ideed (ka see on vajalik), kuid realselt tööl olles polnud täpselt aimu, et mis projektmaterjali peaks ehitusprojekti igas staadiumis (eskiis, eelprojekt, põhiprojekt, tööprojekt) tegema. /.../ Osalt eks selleks ongi praktika ja töö käigus õpib, kuid samas jällegi reaalne töö ja koolis õpitu olid siiski väga erinevad /.../“ (vastaja, ankeetküsitlus)

Kõikide koolide lõpetanud olid samal seisukohal ka erinevate **tarkvarade, kujundusprogrammide ja süsteemide (GIS, BIM) üksikasjalikuma käsitluse** puhul. Küsitluse tulemuste ja intervjuude põhjal on selge, et inimestel on kindel soov, et maastikuarhitekate koolitavad õppeprogrammid **arvestaks senisest enam valdkonda puudutavate tulevikutrendide ja arenguga**. Esiteks puudutab see tehnilisi teadmisi. Kõrgkoolide õppekavad võiksid vastajate hinnangul olla praktilisema kallakuga ja pakkuda teadmisi, mida tulevikus tegelikult vaja läheb. Vajadus praktilisemate oskuste õpetamise järgi ülikoolis on muuhulgas välja toodud ka OSKA 2017. aasta raportis.³⁵ Näiteks on vajadus **põhjalikuma tarkvaraprogrammide õpetamise** järele. Praegu pakutav programmide õpe toimub eraldi ainetena ja tihti stuudiumi alguses, mistõttu ülikooli lõpetamiseks on nende kasutamine sageli meelest läinud. Samuti tekitab paljude erinevate programmide õpe ilma neid põhjalikumalt rakendamata segadust ega aita kaasa vilumuse tekkele.

Programmide kasutamist võiks integreerida teiste kursuste õppetöösse ning teha seda süstemaatiliselt. Näiteks kasutada projekteerimis- või visualiseerimistarkvara mõne kursuse praktilises töös läbivalt või siduda iseseisvaid töid ja ülesandeid programmide kasutamisega. Programmi kasutus ei pea olema põhjalik, piisab vaid väikesest ülesandest, et hoida teadmisi alles ja arenemas ülikooli lõpuni. Antud mõte kõlas ka fookusgrupi intervjuudes, kus mitmed vilistlased olid nõus, et programmide kasutamist kodutöodes võiks olla senisest rohkem. Ka tööandjate hinnangul on tarkvaraprogrammidega töötamise oskus tööturul ääretult vajalik ning ka nende ootus oleks teatud tasemel programmide valdamine ülikooli lõpuks (vt 4.2). Nad leidsid ka, et eskiiside tegemine võtab kauem aega, sh peavad õpilased tundma õppima ka ettevõtte käekirja ja selleks kulub umbes aasta.

Veelgi enam nii TalTechi kui ka EMÜ lõpetanute seas oli neid, kes soovisid **üksikasjalikumalt seaduste, õigusaktide ning määruste ja majanduslike üldteadmiste** (näiteks suhtlemine klientidega, koostöövormid, hinnapakumiste koostamine, reklamatsioonid, KOV nõuded, ehisregistri haldamine jne) käsitlust. Õppekavades võiks suuremat tähelepanu pöörata ka **ettevõtlusalaste teadmiste ja oskuste arendamisele**. Antud erialal töötades peetakse oluliseks ka

³⁵ OSKA (2017).

materjaliõpetust (sh materjalide toimimist, kestmist ja rakendamist) ja inseneritehnilisi aineid nt arhitektuursete detailide/lõigete joonestamine, maastiku ehitustehnilised omadused, samas ka elusloodusega seoseid näiteks puittaimede hindamine, taimsete materjalide kasutus ja rakendamine ning dendroloogiline inventeerimine, mistõttu olid küsitlusele vastanud ka nende suurema vajalikkuse esile toonud.

„1) Haljastuse projekteerimisega seonduv - koolist anti küll teadmised üldbioloogiast, aga mitte sellest, KUIDAS ja KUS ja MILLISEID taimi võiks kasutada ja kuidas luua neile sobilikke tingimusi 2) Dendroloogiline inventeerimine - kuidas tunda ära puittaimi talvel võrsete abil. Puudulik ka taimehaiguste tundmine. 3) Visualiseerimine, 3D programmide kasutamine 4) Geoloogilised ehitustingimused - geoloogiat küll õppisime, aga mitte seda, kuidas seda projekteerimisel arvesse võtta 5) Inseneeria pool - lihtsamad tugevusarvutused. Saan aru, et selleks on terve eraldi eriala, aga ka maastikuarhitektid peaksid vähemalt hoomama, mis jõududega tuleks projekteerimisel arvestada 6) Tootedisain ja konstruktiivsed joonised - kuidas arendada uut toodet, millele tähelepanu pöörata, mis materjalid üldse olemas on, kuidas erinevad materjalid meie kliimas käituvad, mis võimalused on materjalide viimistlemiseks, kuidas koostada toote joonist, mille järgi realselt ka toote valmis ehitada saab 7) Ehitus - väga oluline õppetund on olla ise ehitusplatsil ja üritada lugeda välja joonistest, mida kuhu rajada tuleb. Alles siis saad aru, milline info on joonistel vajalik ja miks.“ (vastaja, küsitlus)

„Praktiline projekteerimine, arvutikasutus, avalikkusega suhtlemine, kaasamine, seaduste tõlgendamine, omavalitsustega suhtlemine, projektijuhtimine, meeskonnatöö organiseerimine, ärijuhtimine.“ (vastaja, küsitlus)

Samuti võiks õpingute raames keskenduda senisest enam **keskkonnasõbralike lahenduste ja inimese käitumise juhtimise käsitlemisele**. See võiks käsitleda endas nii viimaseid trende urbanistikas (nt inimesekeskne avalik ruum) ja keskkonnasõbralikke materjale, nende tundmist, kasutamist ja nendega projekteerimist. Samuti on olulised kunstilis-kompositsioonilised oskused. Leiti ka, et **õppeainete vajalikkus (tulevase töö jaoks) võiks olla paremini selgitatud** ning nad võiksid moodustada selge terviku. Programmides on olnud väga palju eri kursuseid, mis kokkuvõttes annavad küll laiahaardelise ülevaate, kuid ei pruugi moodustada selgesti haaratavat tervikut. Paljud õppeained on käsitlevad teemasid pealiskaudselt, jättes sisulise süvenemise üliõpilase enda teha.

Mitmeid erialaseid koolitusi korraldavad ülikoolid. Küll aga võiks suuremat rolli koolitamisest mängida ka EMAL. Nii näiteks võiks **EMAL võtta enda peale koolituste korraldamise**, mille järele on büroode- ja organisatsioonide üleselt suurem nõudlus (nt tarkvara ja programmidega töötamine). Samuti võiks EMAL korraldada koolitusi valdkondades või teemadel, mida ülikoolid (parajasti) ei käsitlen. Siinkohal on EMALil head võimalused kasutada olemasolevaid kontakte, et koolitust korraldada. Kasuks tuleb regulaarne koolitusvajaduste kaardistamine ja siinkohal võib kaaluda koostööd töandjatega, et olla teadlik maastikul töötavate spetsialistide vajadustest ja ootustest.

Soovitused noorele maastikuarhitektile erialase hariduse omandamiseks ja tööturule sisenemiseks

Tänapäeval on noortel väga palju erinevaid võimalusi enesearenguks ning mitmekülgseks õppimiseks. Loodud on palju võimalusi, et õppida huvipakkuvaid erialasid tasuta Eestis või stipendiumite toel hoopis välismaal jne. Haridusasutused peavad leidma intrigeerivaid ja motiveerivaid viise, kuidas meelitada noori just enda juurde õppima. Aina rohkem on tähelepanu suunatud rohemajandusele, keskkonnateadlikkusele ning säästlikule tarbimisele jt tuleviku teemadele, mistõttu peavad ka haridusasutuste õppekavad olema innovaatilised ja vastama uutele arengusuundadele.

„Tehke endale selgeks tänapäeva aktuaalsed probleemid (keskkond, kliima, linnastumine) ning mõelge, kas ja kuidas olete valmis erialaselt nende probleemide lahendamise oma panust andma. Usun, et põhiline tegur õige eriala valiku juures on tugev missioonitunne ning selle sümbioos valitud erialaga.“ (vastaja, küsitlus)

Koolide erialade tutvustused või muu reklaam õppekavadele meelitavad enda juurde noori, kelle teadlikkus antud valdkonna suhtes ei pruugi olla põhjalik, mistõttu töid küsitluses vastanud välja erinevaid soovitusi või motiveerivaid aspekte maastikuarhitektuuri eriala õppimiseks. Esiteks soovitatakse antud erialale õppima minemist seetõttu, et see on väga **mitmekülgne valdkond**. Teiseks arvatakse, et seda eriala võiks minna õppima need, kes tunnevad, et see on hingelähedane, kuid kindlasti oleks abiks, kui noorel oleks **mentor või praktik**, kellelt nõu ja kogemusi saada. Samuti peetakse oluliseks **praktikakoha** otsimist, kus saada reaalselt aimu tööst ja ühtlasi annab see võimaluse leida huvipakkuv kitsam valdkond. Täheledatakse, et **välismaal õppimine** ja praktiseerimine võimaldab saada erikülgsemat kogemust ning laiendada silmaringi.

TalTechis maastikuarhitektuuri lõpetanute soovitusel on väga mitmetahulised ning suuresti soovitatakse õppetöö käigus praktikale minna (6 vastust 33-st), sealjuures lähtuda juba praktiliselt olles suunast, kuhu soovitakse hiljem liikuda. Julgustatakse olema julge, järjepidev, proaktiivne, järgida oma unistusi, uskuda endasse, saada võimalikult laia teadmiste pagasit, sest valdkonna mitmekesisuse tõttu on vajalik lai silmaring – soovitatakse palju õppida ja meelde jätta.

„Hariduse omandamise ajal huvituda võimalikult laiapõhiselt eri valdkondadest, sest eriala on tihti paljusid valdkondi ühendav. See annab baasteadmised edasiseks tööturule sisenemiseks.“ (vastaja, küsitlus)

Minnes konkreetsemate soovitusteni, tuuakse välja näiteks **püüdlust tutvuda kõikvõimalike ruumiliste avaandmetega**. Tuleks mõista ja uurida **keskkonna ning ühiskonna erinevaid kihte**, nende põimumist ja seoseid, et tulevikus osata luua parimaid lahendusi. Soovitatakse arendada kompositsiooni ja ruumitunnetust, lisaks ka laiapõhjalisi tehnilisi, kujunduslikke ja haljastuse kompetentse. Tähtsustatakse ka **projekteerimisoskust ja eriala programmide kasutust** (nt AutoCad, Revit, MapInfo).

„Õppige hoolega praktilisi aineid, kuidas projekte ja projektlahendusi koostada. Ent samas on tehniliste kompetentsi kõrval oluline projektlahenduse sisu - projektlahenduse idee/kontseptsioon ja selle põhjendatus. Seejuures põhjendatus on kohati olulisemgi ning

kontseptsiooni ei tohiks ületähtsustada, nt kohati pole vaja "inspireeritud puulehe motiivi" maapinnale sillutisega markeerida, vaid just sobilikku vaatekohta päikesepaistele ühe lihtsa pingi paigutamine - piisab vähesest, oluline on lihtsalt läbimõtlemine ja põhjendatus! Lõpuks on aga kõik õpitav nii koolis kui ka töö käigus ning töö on tegelikult väga vaheldusrikas ja põnev!" (vastaja, küsitlus)

Eraldi tuuakse välja ka see, et antud valdkonnas tööturule sisenemine võib äsja lõpetanutele olla keeruline. Võib öelda, et see oli ka üheks põhjuseks, miks soovitati praktikale minna, sest nii luuakse uusi kontakte ja tehakse ennast nähtavaks. Samuti soovitatakse **liituda eriala organisatsioonidega** ning lüüa kaasa nende tegemistes.

„Kui võimalik, siis lähtu juba praktika valikul suunast, kuhu tahad ise maastikuarhitektina jõuda, et n-ö jalg ukse vahele saada ning erialase töö toimimisest hästi aru saada. Ole ise proaktiivne ning võimalusel liitu eriala seltsidega. Maastikuarhitektuur on väga paljuski kontaktidel põhinev töövaldkond.“(vastaja, küsitlus)

Sarnaselt TalTechi omadele soovivad ka EKA maastikuarhitektuuri lõpetanud valida endale mentoreid ja tuutoreid, lisaks sellele aitab õppekvaliteeti suurendada **koolidevaheline õppeainete kombineerimine** ja seda nii välis- kui ka kodumaistes koolides. Toodi välja, et oluline motivatsioonitegur nii noorte kui ka kogu sektori töötajate jaoks on **töötasu**. Piisavat töötasu peetakse oluliseks juba õppimise ajal, sest see annab üliõpilasele aimu, kui arenenud valdkonnaga on tegemist. Veel soovitatakse arendada just enda tugevamaid külgi, sest valdkonnas on töö väga erinev – on need, kes tegelevad näiteks taimede ja nende hooldusega, ja need, kelle töös on oluline näiteks kujundusoskus. Eelnevale lisaks soovitatakse osaleda konverentsidel ja mõnel kunstifestivalil, initsieerida või osaleda installatiivsetes maastikuprojektides ning reisida.

Sarnaseid soovitusi võib leida ka EMÜ puhul. Motivatsiooni tõstmiseks soovitatakse võimalikult palju praktikal käia (nii Eestis kui ka välismaal) või olla töövarjuks. Sarnased paralleelid on ka omadustega – olla julge, püüdlik, huvitundev ja õpihimuline, ideede algataja, pühendunud, kastist väljapoole mõtleja, mõelda suurelt ja loominguliselt. Ühtlasi soovitatakse võtta õpingutest maksimum ning uurida, lugeda või kuulata podcaste võimalikult palju juurde, sest **edukad on need, kellel on suur huvi selle eriala või valdkonna vastu**. Ka EMÜ lõpetanud toovad välja, et tööturule sisenemiseks oleks hea näiteks **praktikakohaga kontakti hoidmine**, hoida silma peal maastikuarhitektuuribüroode tegemistel, et leida uusi tutvusi, ning olla aktiivne ka erialaseltsides. See lihtsustab noortel tulevikus tööturule minemist.

„Jah, väga tugevalt soovitatult võiks [seltsi kuulumine] olla natuke kohustuslik. Nii palju reise, kohtumisi jms võimalusi tuleb läbi selle.“ (vilistlane, fookusgrupiintervjuu)

Samas leitakse, et olulist rolli motiveerimisel täidavad **kompetentsed õppejõud, projektid ning koostöö**. Töös on oluline olla kursis regionaalsete erinevuste tundmisega (Eestis ja välismaal toimuvaga). Sisu poolelt soovitatakse maastiku tajumist, sealjuures vaadata elukeskkondi ja

maastikku avatuma meelega, detailplaneeringute oskust – kuigi iga uus töö toob kaasa erinevad planeeringud, seega täielikku valmidust ja oskust on võimalik omandada alles töö käigus. Tuleks õppida eelkõige loodusteadust, ökoloogiat, botaanikat, **sest haljastamine muutub järjest olulisemaks**. Soovitatakse tunda huvi ka sotsioloogia, keskkonnapsühholoogia ja kaasamise praktikatest.

Need, kes on maastikuarhitektuuri õppinud kahes Eesti koolis, arvavad, et tööturule sisenejad peaksid olema avatud suhtlusele ning pidama lugu õppimisest ja rühmatööst. Kindlasti olema julged esitlema oma ideid, isegi, kui need on utoopilised.

„Eesmärk pole saada vastutavaks maastikuarhitektiks, vaid teha oma tööd avatud suhtumisega, rühmatööd väärtustades ja õppides. Vastutus tuleb siis kui sult hakatakse nõu küsima ja sa tead lahendusi.“ (vastaja, küsitlus)

Sarnaselt eeltooduga julgustatakse minema **enesetäiendamiseks välismaale**, sest antud eriala on Eestis väiksem, kui mujal maailmas. Leidub ka neid vastanuid, kes ei oska kuidagi motiveerida, tunnevad ise motivatsioonipuudust või siis on need, kes olid õppimise käigus motiveeritud, kuid kes pettusid töötamise käigus.

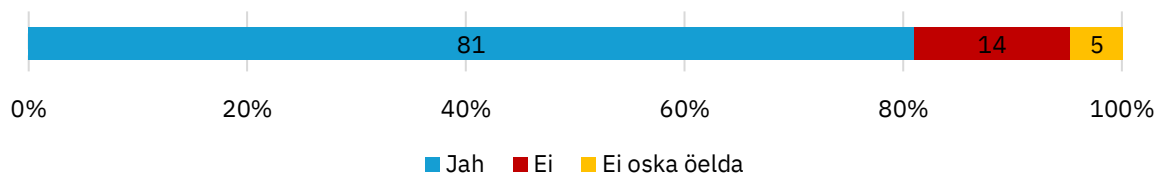
„Mul on seda keeruline öelda, sest koolis mulle väga meeldis seda eriala õppida ja olin motiveeritud, kuid praktika ja tööturg ehk päris maailm on olnud pigem pettumuseks. Kui tahta teha maailmas palju head, siis oluline kriteerium karjäärivaldkonna valikul on selle kõrvalejäetus ehk vaadata, kui vähe inimesi sellega tegeleb ning analüüsida, kui palju probleeme oleks tegelikult vaja ära lahendada selles valdkonnas. Lisaks siis on näha, kui palju head see nii inimestele kui ka loodusele teeks. Minu arust praegu on nii maastikuarhitektuuriga ning see võiks olla näiteks üks motiveeriv faktor.“ (vastaja, küsitlus)

Vastustest paistab silma veel soovitus olla valmis ülekoormusega tööks esimesel viiel aastal, et ennast maastikuarhitektina tõestada.

3.2. Erialane praktika

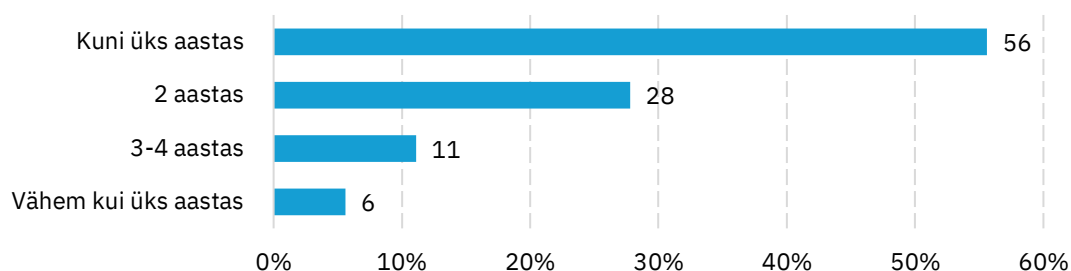
Õppetöö käigus sooritatav praktika on üliõpilaste silmis väga oluline komponent hariduse omandamisel. Seda on kinnitanud ka uuringu küsitlusele vastanud ning intervjueeritavad, tuues välja ettepanekud **muuta praktika pikemaks ning kohustuslikuks osaks õppetööst**. Mida mitmekülgsem on praktika, seda rohkem õppurid näevad ja õpivad tundma erialaga seonduvat töökeskkonda.

Käesolevasse uuringusse on kaasatud maastikuarhitektuuri valdkonnas tegutsevad tööandjad, kellest 81% on valmis võtma praktikante (joonis 10), 14% ei soovi värvata praktikante ja 5% ei oska seisukohta võtta. Kuigi Eesti maastikuarhitektuuriga tegelevad ettevõtted on pigem väikesed ning praktikantide väljaõpetamine on seetõttu keerulisem, on tööandjate valmidus praktika pakkumiseks küllalt suur.

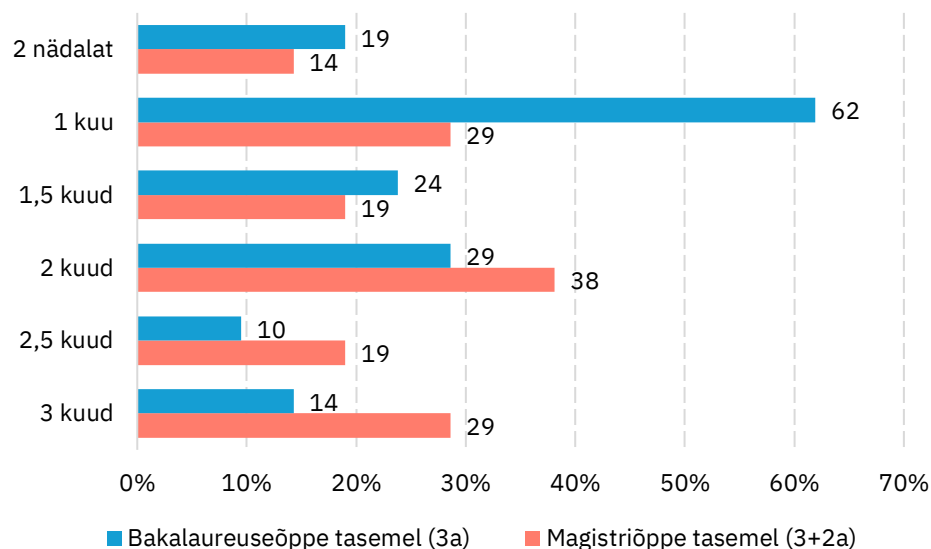
Joonis 11. Kas olete valmis asutusse/ettevõttesse praktikanti võtma (N=21)

Kuna praktikantide värbamine tähendab ettevõtte poolt suurt panust nende väljaõppesse, arvatakse peamiselt, et praktiseerimisele oleks võimalik kaasata kuni üks üliõpilane aastas (56%). Valmisolek värvata kaks praktikanti aastas on 28% ning 3-4 praktikanti 11% töandjatel (joonis 11).

Joonis 12. Mitu praktikanti peetakse mõistlikuks oma asutusse/ettevõttesse aastas võtta (N=18)

Lisaks eelnevale selgitati ettevõtetes välja, milline on sobilik aeg bakalaureuse- ja magistriõppe üliõpilaste praktikaperioodiks (joonis 12). Enamik töandjatest peab ettevõtjad bakalaureuseõppe õppuritele sobilikuks ühte kuud praktiseerimist (62%) ning magistriõppe üliõpilastele kahte kuud (38%).

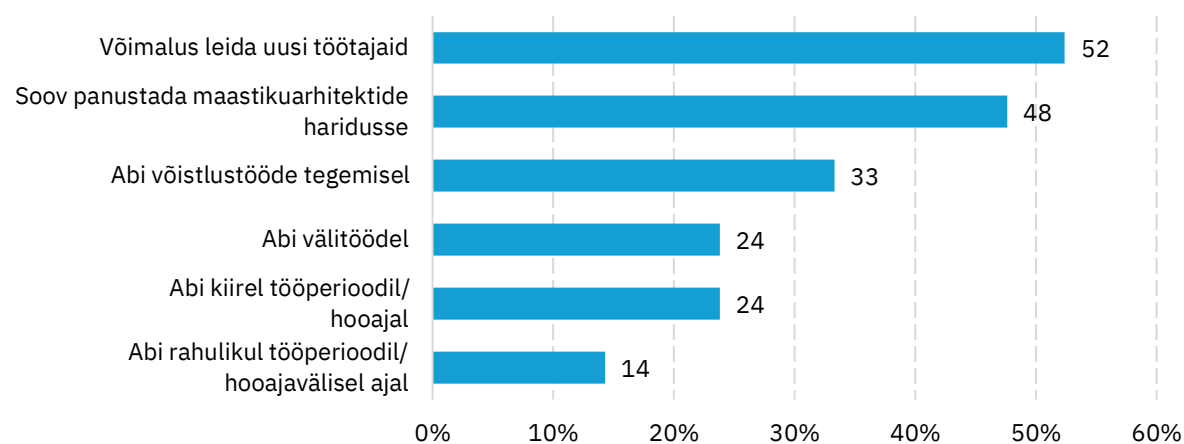

Joonis 13. Töandjate nägemus praktikaperioodi kestusest bakalaureuse- ja magistriõppe tasemel (N=21)

Veelgi enam, küsitlusest selgub, et 43% on neid töandjaid, kelle arvates tutvumispraktika (näiteks 4-5 nädalane töövarjuks olemine) oleks sobilik praktikavorm, aga 38% arvates see ei ole sobilik. Põhjendusena tuuakse sõltuvus käsilolevatest töödest. Samas 67% töandjatest hindab lühiajalisi

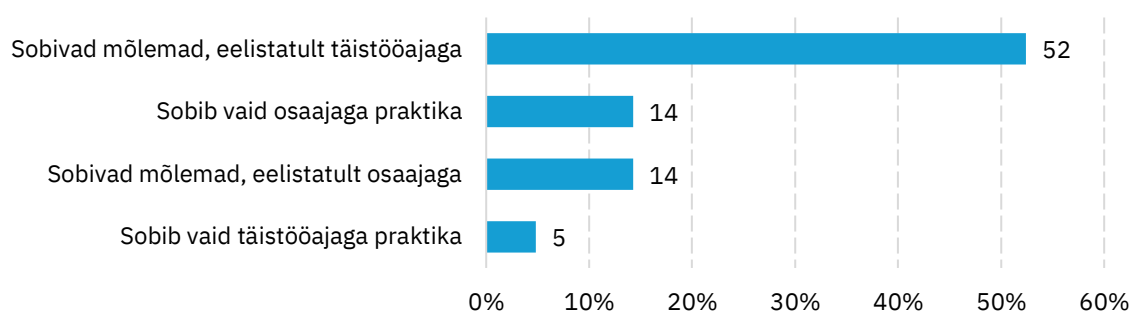
töökeskkonna külastusi, näiteks teatud kindlate tegevustega kokkupuutumiseks. Tööandjate fookusgrupi intervjuus arvati, et ettenähtud praktika aeg ei ole piisav ning eelistatult võiks büroopraktika pikkuseks olla üks semester.

Erinevate võimalike töövormidega tutvumine ja töövarjuks olemine võib olla tulemuslik ja võrdset oluline lisaks kohustusliku praktika läbimisele ühes või kahes organisatsioonis. Vajadus erinevate väljunditega tutvumise järele kõlas ka fookusgrupi intervjuust vilistlastega, kuna sageli ei pruugi ainult praktika läbimine organisatsioonis olla piisav, et tutvuda mh reaalse ehitusprotsessiga ehitusplatsil, lugeda õigusakte ja alusdokumente või katsetada kätt planeeringute koostamises. Tasub mees pidada, et erinevatele õppeastmetele suunatud võimaluste tutvustamine (nt töövarjuks olemine või konkreetsed tööpakkumised) võiksid toimuda bakalaureuseõppe ja magistriõppe tudengitele eraldi, vältimaks ebaolulise info jagamist ja segadust.

Joonis 14. Mis eesmärgil võtate praktikante ettevõttesse (N=21)

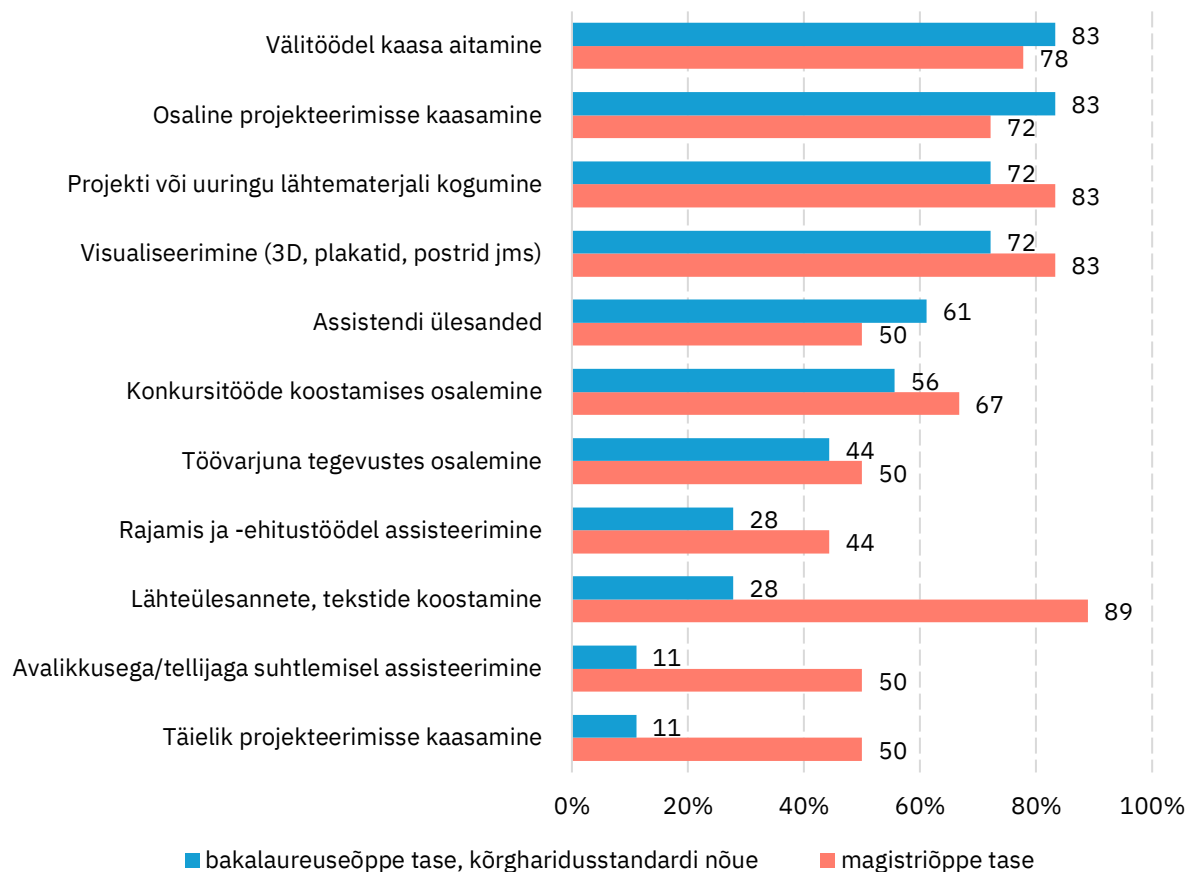
Tööandjate eesmärgiks praktikantide võtmisel (Joonis 13) on seejuures leida uusi töötajaid (52%), soov panustada maastikuarhitektide haridusse (48%) ning ka abi võistlustööde (33%), välitööde (24%) ning kiirete hooaja tööde tegemisel (24%), mis annab olulise kogemuse praktikandi teadmiste kinnistamiseks. See kinnitab ka tööandjate fookusgrupi intervjuus ilmsiks tulnud probleemi, et sobivaid töötajaid on raske leida. Probleem on palgataseme ootustes noorte seas, sest kõrge palgani jõudmiseks nõutakse pikemaajalist tööd ja kogemust firmas. Seetõttu ollakse tihtipeale probleemi ees, kus töötajaid meelitatakse teiste tööandjate juurde. Selleks, et erialane väljaõpe oleks piisavalt mitmekülgne ja üliõpilaste teadmisi ja oskusi avardav, kuid ühtlasi sobituv koolitöödega, ollakse valdavalt valmis osaliseks ja paindlikuks töögraafikuks, kuigi eelistatakse täistööajaga praktikat (52%, Joonis 14).

Joonis 15. *Kas tööandja jaoks on vajalik täistööajaga praktika või sobib ka osaline ja paindlik töögraafik (parem sobitumine koolitöödega; praktika jaguneks pikema perioodi peale) (N=21)*

Kuna Eestis õpivad maastikuarhitektuuri mitmed välisüliõpilased, selgitati välja, kas ettevõtetal on võimalik võtta praktikale ka teistes keeltes rääkivad õppureid. Peamiselt eelistatakse eesti keeles rääkivaid üliõpilasi (86%), kuid tervitatavad oleks ka külalisüliõpilased teiste riikide ülikoolidest, kes osakavad inglise keelt, ning eesti keele baasoskusega, kuid inglise keelt kõnelevad välisüliõpilased. Tööandjad viitasid intervjuudes välisüliõpilaste suurele osakaalule Eesti maastikuarhitektuuri erialadel. Pooled on välismaalased, kes Eestisse ei jää, mis kitsendab tööandjate jaoks võimalust leida kompetentseid töötajaid. Murekoht on ka väike lõpetanute arv eestlaste hulgas ning samuti on raske leida magistrikraadiga (3+2 aastat) maastikuarhitekte. Nende hinnangul lõpetavad vaid 70-80% õpinguid alustanud üliõpilastest bakalaureuseõppe ning paljud ei jätkka magistriastmes õppimist.

Maastikuarhitektuuri eriala praktika arendamiseks küsiti küsitluses tööandjatelt, milliseid tööülesandeid nad praktikandile annaks. Joonisel 15 on välja toodud tööülesanded, mida ettevõtte praktikale suundunud üliõpilastele suure tõenäosusega annaks. 83% tööandjatest juhendaks bakalaureusekraadi õppijaid nii välitöödel kui ka kaasaks osaliselt projektide koostamisse. Magistrikraadi üliõpilaste tööülesanneteks oleks peamiselt lähteülesannete, tekstide koostamine (89%), projekti või uuringu lähtematerjali kogumine (83%) ning visualiseerimine (3D, plakatid, postriid jms: 83%). Selgub, et magistriõppe õppijate teadmisi hinnatakse kõrgemalt, mistõttu assisteerimisega seonduvaid ülesandeid antakse pigem vähem (44% ehitustöödel assisteerimine ning 50% assistendi ülesanded) kui bakalaureuseõppe üliõpilastele. Samuti usaldatakse bakalaureuseõppe praktikante vähem avalikkusega/tellijaga suhtlemises ning kaasatakse vähem projekteerimisse (mõlemal juhul 11% vastanutest). Täpsustusena lisati veel, et üliõpilasi kaasatakse rekonstrueerimistöödesse, projektide ja planeeringute läbivaatamisse ning lähtetingimuste vastavuse kontrollimisse.

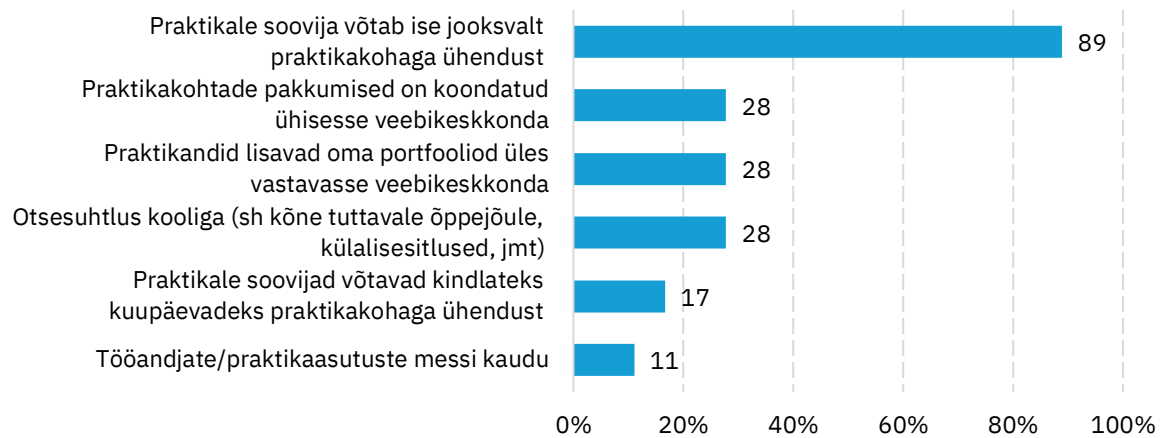
Joonis 16. Millised on võimalikud tööülesanded 2-3 aastat õppinud praktikandile (N=21)

Intervjueeritud vilistlased olid samuti veendunud, et praktika raames (sageli paarikuise ajaga) ei jõuta tavaliselt proovida kätt kõiges, kuigi sageli nõutakse maastikuarhitektidelt juba lõpetamise järgselt spetsiifilisi teadmisi. Mitmed vastajad olid arvamusel, et palju sõltub ka konkreetsest praktikakohast, kus vahepeal võidakse pakkuda üliõpilasele erialaga vähem seotud teadmisi. Toodi näiteid, et nii mõnigi pidi läbima praktika aedniku või dendroloogina, mis on valdkonnaga küll seotud, kuid ei tutvusta nt tööturul otstarbekamaid oskusi. See pani omakorda mitmeid vastajaid tundma, et eri põhjustel (eitavad vastused, kontaktide puudus vm) ei saanud sellist praktilist kogemust, millist oleks tahtnud.

„Oleme ausad, et kuu ajaga ei jõua (praktika käigus) rohkem kui heal juhul eskiisi proovida teha. Tegelikult maastikuarhitektidelt nõutakse ju eelprojekti ja tööprojekti ja kõike seda, mis nõuab spetsiifilist teadmist, just sellest teadmisesest jäi puudu pärast lõpetamist. Oled justkui diplomiga maastikuarhitekt ja sa hakkad mingisugust tugiseinu või rajatist planeerima/projekteerima aga sul puuduvad praktilised teadmised, milline ta peaks olema.“ (vilistlane, fookusgrupi intervjuu)

Kuna praktika edukas läbimine on oluline, küsiti tööandja ja praktikandi kokku viimise lihtsustamise eesmärgil ka selle kohta, kuidas tööandjad eelistaksid praktikante leida (joonis 16). Suurem osa tööandjatest (89%) ootab, et praktikale soovija võtab ise ühendust, mis tundub ka kõige parem viis

leida praktikakoht. Fookusgrupi intervjuus leiti, et ülikoolid võiksid võimaluse korral olla siiski üliõpilastele toeks praktikakoha leidmisel nt nimekirjade loomisega või kontaktide või soovitude jagamisega sõltuvalt üliõpilase huvidest.

Joonis 17. Kuidas eelistate inimesi praktikakohale leida (N=21)

Ligi 28% küsitlusele vastanud tööandjatest eelistaks veebikeskkonda, kuhu pannakse kõik praktikakuulutused ja kust üliõpilased leiavad hõlpsasti info kandideerimiseks. Sama atraktiivne on tööandjate jaoks ka vastupidine: õpilased lisavad oma portfoolid selleks loodud veebikeskkonda ning tööandjad leiavad sealt sobiva kandidaadi. 28% tööandjatest leiab, et otsekontakt kooliga on hea viis praktikandi leidmiseks. Vähem hindasid tööandjad võimalusi, et praktikale soovijad võtavad ise kindlal ajal ühendust, (17%) ning tööandjate/praktikaasutuste messil osalemisega praktikantide leidmist (11%). Küsitlusest selgub veel, et tööandjad üldiselt ei vaja koolipoolset kinnitust praktikale suunduva üliõpilase kohta. Arvatakse, et iga praktikale soovija võiks ise tutvustada saavutatud pädevusi (78% vastanutest) või et pädevused tulevad välja üliõpilase portfooliost ning vestlusest (39%). Seega võib öelda, et tööandjad on valmis praktikante võtma, kuid ootavad üliõpilastelt endalt initsiatiivi praktikakoha leidmisel.

Lisaks pakuti välja, et ülikoolid võiksid pakkuda võimalust tutvuda isiklikult valdkonda hõlmavate tööprotsessidega otsast lõpuni. Seda mitte ainult kohustusliku praktika osana, vaid ka büroode või objektide külastuste, mõõtmise või vaatluse teostamise jm näol. Kohustuslik(ud) praktika(d) ei pruugi tutvustada kõiki võimalikke praktilisi protsesse, millega vilistlane võib tööturule sisenedes kokku puutuda.

Nagu juba eelnevalt korduvalt välja toodud, soovitakse ka edaspidi maastikuarhitektuuri eriala õpetamiseks kaasata rohkem praktikuid nii Eestist kui ka välisriikidest. Antud eriala ja õppekavade arendamiseks on vajalikud mitmekülgsed arendusmeetmed, mis oleksid kaasajastatud, innovaatilised ja lähtuksid tulevikusuundadest. Selleks, et õppeprotsess oleks tõhusam ja eriala lõpetanud üliõpilaste tööturule jõudmine sujuvam, selgitati välja antud valdkonnas tegutsevate inimeste valmidust panustada õppeprotsessi (joonis 17).

Joonis 18. Kuidas ollakse valmis panustama maastikuarhitektuurialase hariduse omandamise protsessi (N=181)

Hoolimata sellest, et 39% vastanutest ei ole hetkel valmis panustama õppetöö parendamise protsessi, leidub siiski palju neid, kellel on motivatsiooni panustada. Näiteks 37% vastajatest on valmis andma üksikuid loenguid teatud teemadel ning 33% on nõus olema praktika juhendaja. Ollakse valmis olema ka kursuseprojektide tuutorid (26%) või tutvustama oma töid ja edulugusid külalisettekandega (23%). Lisaks nõustutakse olema ka lõputööde kaitsmise komisjonis (22%). Näiteid maastikuarhitektuuri hariduse panustamisesse oli veelgi. Näiteks ollakse valmis aitama AutoCADi juhendamisel, veebisüsteemide ja protsesside juhtimises, õppekavade koostamises, valdkonna praktilise poole tutvustamises mõisate näitel, ajalootutvustusel maastikuarhitektuurist ning 3D projekteerimisoskuste parandamises.

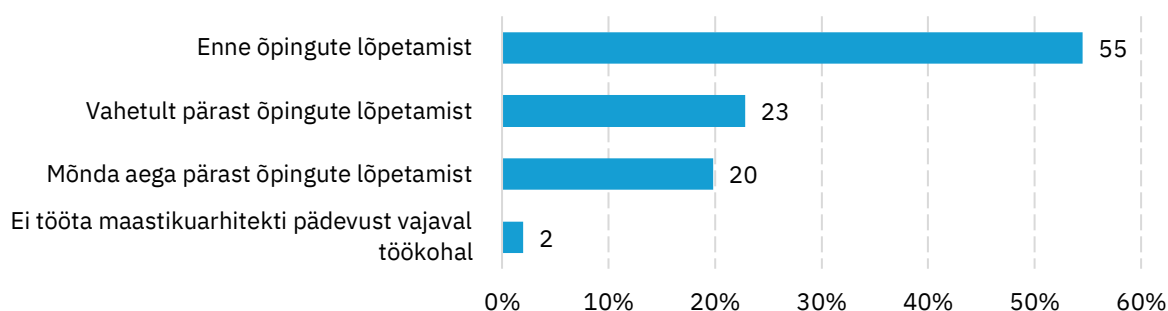
Ka fookusgrupi intervjuud tööandjatega kinnitasid valdkonnas tegutsevate valmidust panustada valdkonna arengusse õppeprotsessis osalemisega. Kõik intervjuul osalenud olid mingil moel maastikuarhitektuuri õpetavas kooli õppetöös osalenud ning pidasid joonisel kajastatud panustamisviise igati mõistlikuks ja vajalikuks. Ühiselt järeldati, et seos tegutsevate maastikuarhitektide ja kooli vahel peaks olema tugevam ning mida enam suudavad praktikud panustada, seda paremaks õpe läheb. Lisaks sellele soovitati kaasata ka sidusalade spetsialiste, et arendada rohkem interdistsiplinaarsust.

Samuti võiks olla **rohkem koostööd arhitektuurbüroode ja kõrgkoolide vahel**. Kuna praktikale võtmise valmidus on tööandjate, sh maastikuarhitektuurbüroode seas kõrge, võiks seda potentsiaali ära kasutada, et tutvustada üliõpilastele senisest enam valdkonnas tegutsevaid ettevõtteid ja nende võimalusi. Näiteks välisüliõpilaste kaasamine õppetöösse ja tuutori tunnid aitavad eesmärgile hästi kaasa. Kindlasti ei tasu unustada ka põhjalikumaid koostööd **seltside ja üliõpilasorganisatsioonidega**. See võib kaasa aidata erialateadmiste arendamisse, pakkuda võimalust süveneda valdkonnaalastesse teemadesse, kuulata huvitavaid külalisesinejad, teostada välisreise ja tekitada rohkelt uusi võimalusi.

4. TÖÖTAMINE VALDKONNAS: PRAEGUNE TEGEVUS JA TAUST, SH OSKUSED

4.1. Valdkonnas töötamine

Üle poole vastanutest (55%) on Eestis maastikuarhitektina tööd alustanud enne õpingute lõpetamist³⁶ (joonis 18). 23% vastanutest alustasid maastikuarhitekti pädevust vajava erialase tööga vahetult pärast õpingute lõpetamist ning 20% alustasid mõnda aega pärast õpingute lõpetamist. Üldiselt selgub, et maastikuarhitektidena töötades alustatakse erialase tööga võimalikult vara – kui mitte alles õppides, siis suundutakse erialasele töökohale kohe pärast õpingute lõpetamist.

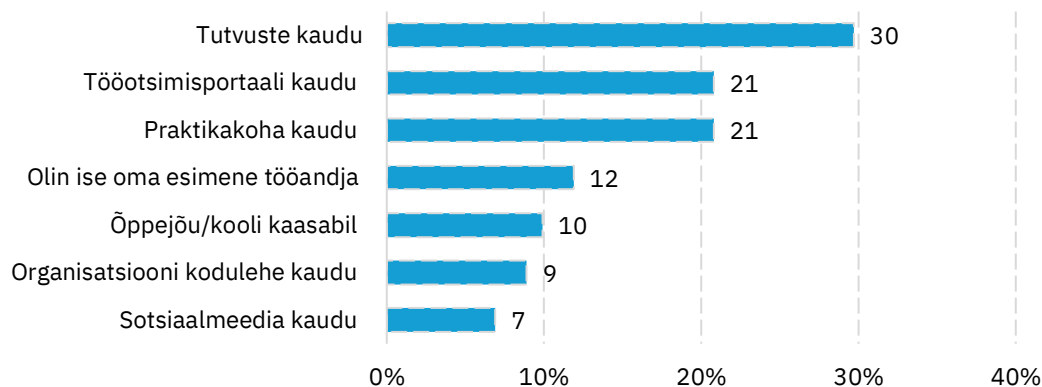

Joonis 19. Maastikuarhitekti pädevust vajavale erialasele tööle asumine (N=101)

Sobiva töökoha leidmisel on küllaltki oluline tutvusvõrgustik ning senine praktiline kogemus. Valdkonnas on töö leitud kõige tihedamini **tutvuste kaudu (30%)**, millele järgnevad **töötamisportaali (21%) ning praktikakoha kaudu (21%)** töö leidmine (joonis 19). Vastanutest **12% olid ise oma esimesed tööandjad**. 10% juhtudest aitas maastikuarhitektuuri valdkonnas töö leidmisele kaasa õppejõud või kool, 9% kandideeriti tööle organisatsiooni kodulehe kaudu ning 7% vastajatest leidis erialase töö sotsiaalmeedia kaudu. Ka muudest vastustest (18%) tuleb välja, et

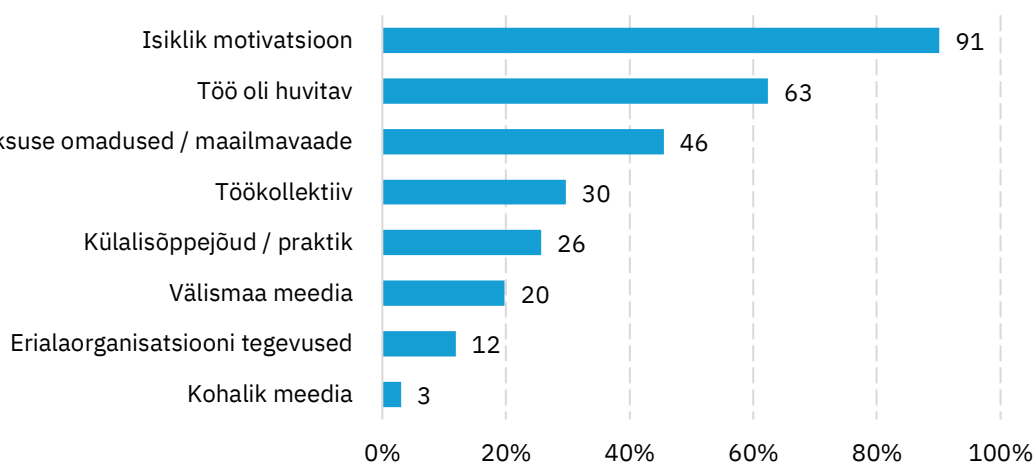
³⁶ Küsitlusele vastanutest seitsmel inimesel ei ole maastikuarhitektuurialast haridust. Nende hulgas on kõrgeima omandatud haridustasemena esindatud nii kutseharidus, bakalaureusekraad, magistrikraad, diplom kui ka doktorikraad. Enamik (n=5) neist on lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia, samuti on õpitud Luua Metsanduskoolis, Tallinna Tehnikakõrgkoolis ning Jäneda Õppe- ja nõuandekeskuses. Maastikuarhitektuuri hariduseta vastajate hulgas on enamik lõpetanud arhitektuuri õppekava, lisaks on välja toodud maastikuehitus, sisearhitektuur ning ehitusarhitektuur spetsialiseerumisega planeeringutele.

eelkõige sai erialase töökoha leidmisel otsustavaks enda initsiatiiv ja tutvused, sh varasem praktika läbimine või praktikakoha küsimine, aga abiks oli ka ülikoolis levitatud info töökohtade kohta (töökuulutused infostendil, koolilistis või üliõpilasorganisatsiooni kaudu). Kuigi tööportaali kaudu töö leidmine on küllalt levinud, pidas üks vastaja, kes leidis töökoha töökuulutuste portaali kaudu, seda valdkonnas pigem haruldaseks juhuseks. Ühes täpsustuses tuuakse murekohana välja, et pärast väga paljude stuudiote ja büroodega kontakteerumist julgus otse ülikoolist tulnud noore tööle võtta vaid üks büroo.

Joonis 20. Maastikuarhitektuuri valdkonnas töötamiseni jõudmine (N=101)

Küsitluses küsiti ka selle kohta, mis või kes innustas õppetöö ajal ja hiljem erialal tegutsema. Peamiselt innustab vastajaid enda huvi ja hoiakud valdkonna vastu (joonis 20). Õppetöö ajal ning hiljem erialal tegutsemise kaalukalt suurimaks mõjutajaks oli vastanute hulgas isiklik motivatsioon (91%). Samuti motiveerib üle pooli vastanutest (63%) töö huvitavus. Järgnevad innustajad on inimesed, kes valdkonda tutvustavad ning kellega koostööd tehakse – õppejõu isiksuse omadusi või maailmavaadet pidas oluliseks 46%, töökollektiivi 30% ning külalisõppejõude ning praktikuid 26% vastajatest. Veidi vähem mõjutab innukust ning erialaga tegelemist meedia, samas on välismaa ning kohaliku meedia mõju siinkohal üsna erinevalt hinnatud.

Joonis 21. Mis või kes innustas õppetöö ajal ja hiljem erialal tegutsemisel (N=101)

Kui viiendiku vastanute arvates on välismaa meedia innustav, siis kohaliku meediat toob inspiratsiooni allikana välja vaid kolm vastanut. Seega on kohalikus meedias maastikuarhitektuuri tutvustamisel palju arenguruumi. Vastustes rõhutati ka kogetu olulisust – väliskogemust,

kursusekaaslaseid, mentoreid ja tuutoreid. Samuti tunti, et innustanud on õppimisele kulutatud aeg ning tunne, et valitud on just endale kõige sobivam eriala.

Maastikuarhitektide töökohad

Maastikuarhitektid leiavad rakendust oma teadmistele nii avalikus kui ka erasektoris. Kõige levinumad töökohad maastikuarhitektide seas on bürood. Nende seas nii maastikuarhitektuuri-, arhitektuuri-, inseneri- kui ka projekteerimisbürood. Büroodes töötatakse tavaliselt valdkonnaalaste ülesannete kallal, sh planeerimine, projekteerimine, kujundamine, hindamised, haljastus jm. Nii mõnigi lõpetaja otsustab enda isikliku büroo loomise kasuks. Sel puhul lisandub erialastele tööülesannetele ka pakkumiste koostamine, raamatupidamine, turustamine ja ettevõtte majandamine. Lisaks büroodele võivad lõpetajad leida end ka muudes eraettevõtetes. Näiteks olid mitmed vastajad tööl aiakujundusega või ehitusega tegelevates ettevõtetes.

Teiseks oluliseks valdkonnaks on avalik ja avalik-õiguslik sektor. Teatud osa sellest moodustavad näiteks botaanikaaiad, looduspargid ja ülikoolid. Viimasesse valdkonda võivad lõpetajad olla kaasatud nii doktorantide kui ka õppejõududena. Kõige suurema osa avalikust sektorist moodustavad kohalikud omavalitsused, kus maastikuarhitekti hariduse omandanud täidavad valdavalt spetsialisti, vanemspetsialisti või osakonna juhataja ülesandeid keskkonna/avaliku ruumi, planeeringute või haljastuse osakonnas. Tööülesannete hulka võivad kuuluda mh planeeringute ja ehitusprojektide menetlemine, lubade väljastamine, linna/valla haljastuse korraldamine, hangete läbiviimine ja valdkonnas toimuva üle järelevalve korraldamine.

Maastikuarhitektide elukaar

Kui vaadata, millisel töökohal maastikuarhitektid tavaliselt alustavad, kuhu edasi liiguvad ning kuidas muutuvad nende tööülesanded, siis alustatakse ootuspäraselt esmalt tööd kogenumate spetsialistide juhendamisel. Ollakse nt projektide assistent, praktikant, aednik, haljastaja või täidetakse teisi väiksemaid valdkonnaga seotud ülesandeid, ja seda nii eraettevõtetes kui ka avalikus sektoris. Paljud aga saavad juba esimese töökohana katsetada suuremaid väljakutseid, seda näiteks KOVides, kuhu minnakse sageli kohe peaspetsialisti või spetsialisti kohale. Aga ka eraettevõtetes võidakse esimese töökohana täita projektijuhi, hindaja, planeerija või projekteerija kohustusi. Seega ei ole valdkonnas esimese töökoha osas kindlat mustrit, pigem sõltub esimene töökoht inimese pädevustest, soovidest ja ambitsioonidest.

Maastikuarhitektide liikumine era ja avaliku sektori vahel ei ole sage, pigem jäädakse tegutsema algselt valitud sektorisse – nt valdavalt erasektori büroodes tegutsevad maastikuarhitektid jäävad enamasti erasektoris. Muutub vaid vastutusala, mis ajapikku laieneb (assistendist, praktikandist ja noorempetsialistist liigutakse kogunud spetsialistideks, volitatud ekspertideks või ka firma partneriteks). Vahepealsete töökohtadena märkisid osad vastajad, et on proovinud kätt avalikus sektoris vallaarhitektide või planeerimisspetsialistidena. Mõned neist on avalikku sektorisse ka jäänud, samas kui teised on naasnud tänaseks tööle erasektoris.

Avalikus sektoris töötavad inimesed jätkavad samuti tihti esimesena valitud sektoris, valdavalt liigutakse spetsialisti rollist vanemspetsialisti või osakonna juhataja rolli. Kuigi avalikus sektoris tööle asunud spetsialistidest liiguvad mõned ajapikku maastikuarhitektidena erasektoris, eelistatakse

siiski keskenduda karjäärile avalikus sektoris. Siinkohal esineb küsitlustele vastanute seas huvitav tendents – **kui sektorit vahetatakse hilisemas eas, liigutakse peamiselt eraettevõttest avalikku sektorisse**. Vastupidist liikumist toimub vähem.

Kui vaadelda esimest töökohta ülikooli lõpetajate seas, siis on KOV või maastikuarhitektuuribüroo kõige tõenäolisemad töökohad. Samuti selgub küsitlusest, et TalTechi lõpetanute seast läheb rohkem üliõpilasi büroodesse, EMÜ vilistlased valivad esimeseks töökohaks pigem kohaliku omavalitsuse. Viimase kasuks räägib asjaolu, et seal ei ole vaja pikaajast projekterimisostust ning KOV töökorralduse ja õigusaktide tundmine on lihtsamini õpitav. Rääkides oma ettevõtetest, on TalTechi vilistlased võrreldes EMÜ lõpetajatega altimad asutama lõpetamise järel oma ettevõtte. Ka EKA lõpetajad leiavad lõpetamise järgselt töökoha kas arhitektuuribüroos või oma ettevõttes. EMÜ lõpetajate seas on esimese töökohana oma ettevõtte loojaid pigem vähe. On võimalik, et sellist erinevust esimese töökoha valikul põhjustab büroode koondumine Tallinnasse, kuid samas kommenteerib oma esimese töökoha valikut üks TalTechi vilistlastest järgmiselt:

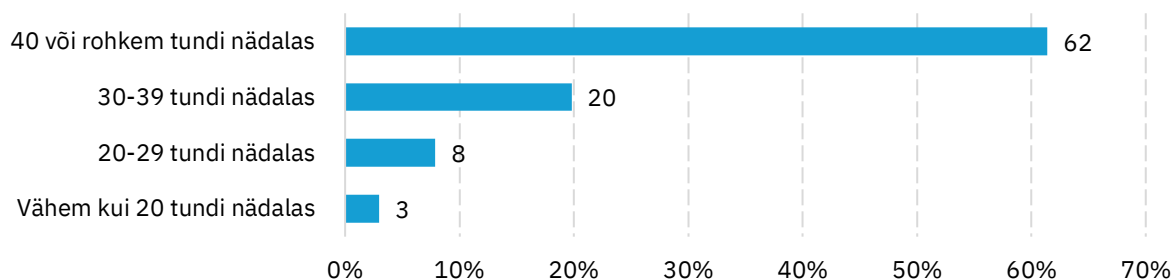
„Päris ausalt vastates, siis ma lõin oma ettevõtte, kuna tööpakkumiste arv selles valdkonnas (aastase igapäevase tööpakkumiste jälgimise järgselt) oli nullilähedane. Ainsad variandid olid KOVides, kuid needki asusid minu elupaigast kaugel.“ (vastaja, küsitlus)

Samas kui analüüsida vastuseid küsimusele, kus vastajad töötavad praegu (ehk mõnda aega pärast ülikooli lõpetamist, mil esmane kogemus valdkonnas on juba käes), ei ole vastajate lõpetatud ülikooli lõikes näha olulist erinevust oma ettevõtte loomise tõenäosuses. Nii EMÜ, EKA kui ka TalTechi lõpetanud spetsialistid, kes on loonud oma ettevõtte, on küllalt võrdselt jaotunud. Küll aga säilib lõhe erasektori ja kohaliku omavalitsuse vahel, kus EMÜ lõpetajate seas on ka hiljem rohkem avaliku sektori töötajaid kui TalTechi lõpetajate seas. **Peamise avaliku sektori töökohana on mainitud Tartu linna- ja vallavalitsust**, mis võib tähendada nii seda, et Tartu on maastikuarhitektuuri valdkonnas esirinnas, mh tänu sellele, et Tartus õpetatakse eriala alates 1990ndate algusest, kui ka seda, et uuringus osalesid Tartus töötavad inimesed tõenäolisemalt. Ka TalTechi vilistlased, kes töötavad avalikus sektoris, teevad seda lisaks Tallinnale ja Viimsile Tartus. TalTechi vilistlaste erasektori eelistamist võivad mõjutada mitmed tegurid, nt põhjalik ja praktiline projektide koostamise õpe, aga ka Tallinn ärikeskusena. Mitmed küsitluses osalenud EMÜ vilistlased on seotud ülikooli tööga, samas kui küsitlusele vastanud TalTechi lõpetajatest ei ole keegi ülikoolis õpetamist/töötamist karjääriteekonnal märkinud. Joonisel 21 on esitatud ka küsitluses osalenute ametinimetuste ja tööülesannete sõnapilv.

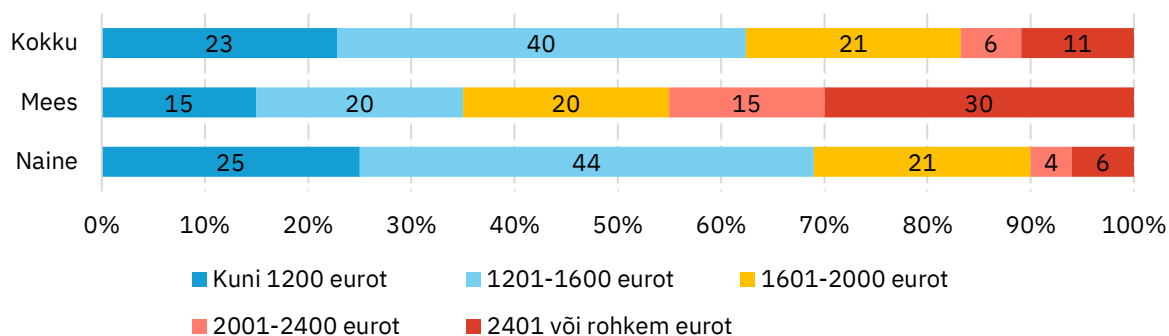
Joonis 22. Vastajate ametinimetuse ja tööülesannete sõnapilv

96% vastanutest (N=101) töötavad Eestis ning ülejäänud kas välismaal või Eestis ja välisriigis paralleelselt. Peamiste tökohariikidena mainiti Soomet ja Rootsit, üksikud ka Suurbritanniat ja Itaaliat. Maastikuarhitekti keskmine töökoormus nädalas on küllaltki varieeruv (joonis 22). Suurema osa vastanute töökoormus on 40 või rohkem tundi nädalas (62%) ning viiendikul vastanutest 30–39 tundi nädalas. Vähem on neid, kelle koormus jääb alla 30 tunni – 8% vastanutest jääb see vahemikku 20–29 tundi nädalas ning kolmel vastajal alla 20 tunni nädalas. Täpsustusena on kirjeldatud, et töökoormust nädalas on keeruline hinnata, sest tihti on see projekti- või planeeringupõhine. See tähendab, et töö jaotus võib perioodiliselt olla väga erinev, kohati oluliselt suurem kui 40 tundi nädalas ning võib olla perioode, kus koormus on väga väike. Täiskoormuse või suurema koormusega töötavad nende töötajad 90% vastanud tööandjate hinnangul kõrghooajal ning 57% hinnangul madalhooajal.

Joonis 23. Töötaja keskmine töökoormus nädalas (N=101)

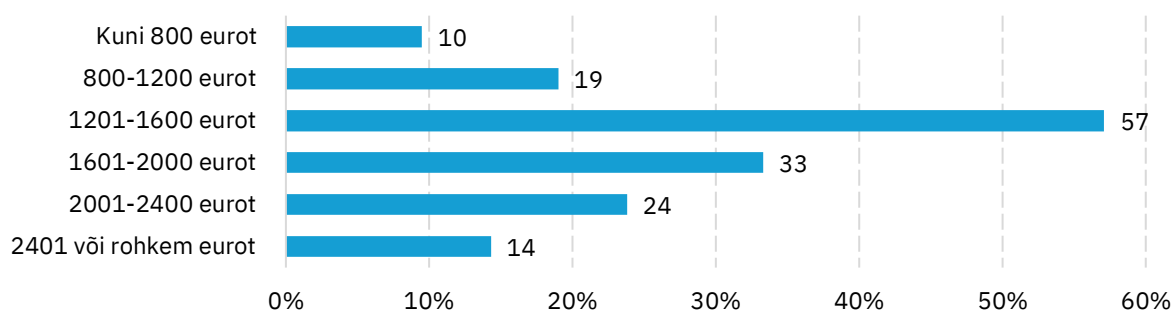
Vastanud maastikuarhitektide hulgas varieerub kuu keskmine brutotöötasu palgavahemik täiskoormuse korral palju, ulatudes vähem kui 1200 eurost üle 2401 euroni (joonis 23). Küsitlusele vastanutest on kõige suurem osa (40%) märkinud ka, et nende töötasu jääb keskmise palga või mõnevõrra väiksema töötasu vahemikku, samas 23% saavad madalamat ning 38% kõrgemat palka (täiskoormusesse arvestades), mistõttu võib väita, et saadakse pigem natuke üle Eesti keskmise töötasu.

Joonis 24. Põhitöökoha kuu keskmine brutotasu palgavahemik (täiskoormuse korral) töötaja hinnangul kokku ning soo lõikes (N=101)

Statistikaameti palgastatistikat (täisajaga töötajate arv alal 76) kõrvutades on maastikuarhitektide palgatase mõnevõrra madalam Eesti keskmisest (brutopalk on 1392 eurot võrreldes kogu Eesti keskmise 1525 euroga). Kuid on tähelepanuväärne, et meeste palk valdkonnas on oluliselt kõrgem meeste Eesti keskmisest (1959 eurot vs Eesti keskmine 1674 eurot), kuid naiste keskmine palk on madalam (1229 eurot vs Eesti keskmine 1369 eurot)³⁷. Ka küsitlusvastused kinnitavad, et meeste ja naiste palgavahe valdkonnas on suur (joonis 23), peaaegu 2/3 meestest on märkinud, et saavad üle keskmise brutopalka ehk üle 1600 euro, vastanud naistest saab sama suurt palka alla kolmandiku.

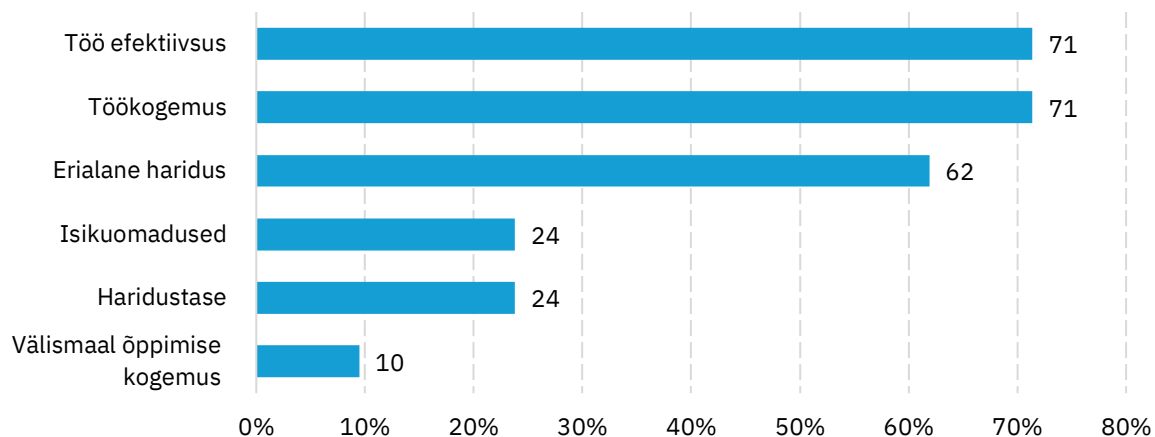
Töötajate hinnanguline maastikuarhitekti kompetentsiga töötaja kuu keskmine brutotöötasu palgavahemike jaotus on joonisel 24. Suurima osa moodustab vahemik 1201–1600 eurot (57%), millele järgneb 1601–2000 eurot (33%) ning 2001–2400 eurot (24%). Üksikutel juhtudel jääb töötasu alla 800 euro või on see 2401 või rohkem eurot. Vastanud töötajatest 71% maksab töötajatele kuupõhist ning 19% tunnipõhist palka. Mõned töötajad on soovinud täpsustada, et palgavahemik ning tasustamine sõltub töötaja tasemest (nt algaja või pikaajase töökogemusega) või karjääriastmest. Lisaks sellele mainitakse võimaliku mõjutajana ka kokkulepitud töövormi, palga kujunemist vastavalt projektidele ja nende eelarvele ning kuupõhist tasustamist, millele lisandub lisatasu.

Joonis 25. Maastikuarhitekti kompetentsiga töötaja kuu keskmine brutotasu palgavahemik Teie asutuses/ettevõttes töötaja hinnangul (N=21)

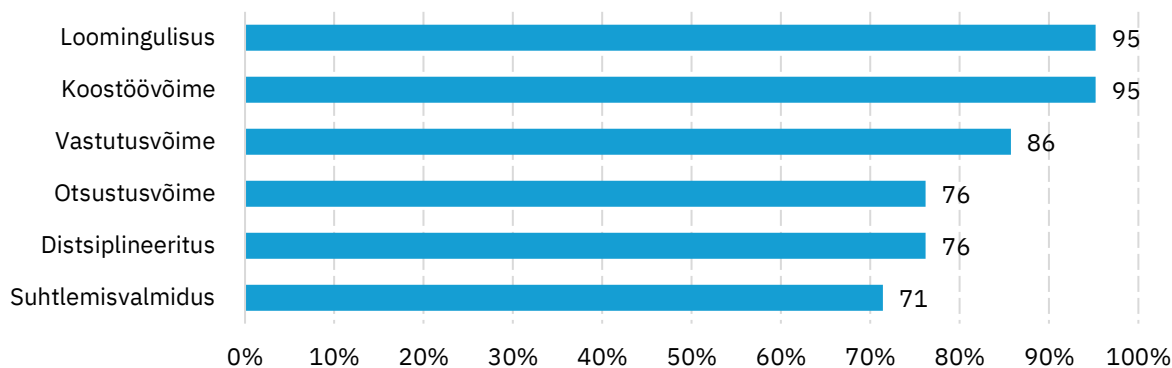
³⁷ Allikas: Statistikaamet.

Tööandjate vastustest selgub, et palga kujunemisel on kõige olulisem töötaja töö efektiivsus (71%) ja töökogemus (71%) (joonis 25). Üle poole vastanutest (62%) võtab palga kujundamisel arvesse ka erialast haridust. Väiksem osa vastanutest (n=5) arvestab töötasu määramisel ka isikuomaduste ning haridustasemega. Üks tööandjatest on täpsustanud, et lisaks eelmainitule sõltub töötajate palk ka ametikohast.

Joonis 26. Millest sõltub Teie töötajate palk (N=21)

Valdkonnas töötamiseks oluliste isikuomaduste tähtsus on esitatud joonisel 26. Kuigi isikuomadusi ei peeta töötasu määramisel oluliseks, peavad tööandjad kõiki küsitluses uuritud omadusi valdkonnas töötamiseks küllaltki oluliseks. Kõik peale ühe vastanud tööandjatest peavad oluliseks **loomingulisust (95%) ja koostöövõimet (95%)**. Sellele järgnevad vastutusvõime (86%), otsustusvõime (76%) ja distsiplineeritus (76%). Lisaks eelnevale on tööandjad toonud välja ka pingetaluvuse ja empaatiavõime olulisuse.

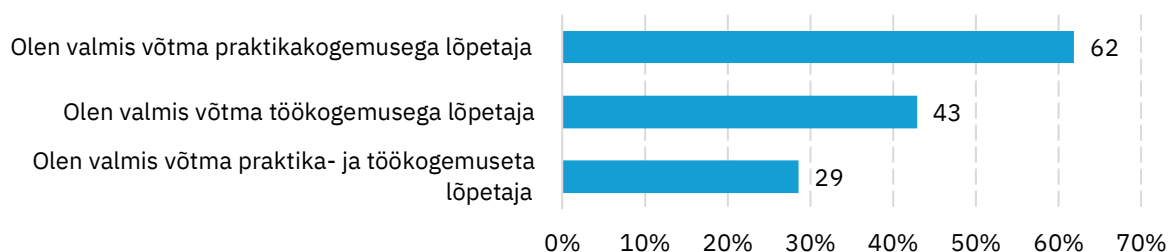
Joonis 27. Millised isikuomadused on valdkonnas töötamiseks olulised (N=21)

Tööandjate hinnangul on sobiva maastikuarhitektuuri kompetentsiga töötaja leidmine väga raske (52%) või pigem raske (43%). Vaid üks vastanu leidis, et sobiva töötaja leidmine on väga lihtne. Olukord, kus peaaegu kõik tööandjad peavad värbamist keeruliseks, näitab, et valdkonnas on tööandjate hinnangul probleeme vajalike oskustega tööjõust. Rühmaintervjuss kommenteeris üks tööandjatest teemat järgmiselt:

„Meie näitel eelkõige vaadatakse sellist inimest, kes on varakult juba huvi välja näidanud. Huvitub erialast rohkem kui vaid kohustuslikud ained. Midagi ise juurde õppinud, vaadanud, reisinud, partnerülikoolides käinud. Kui see kõik kumab inimesest läbi – ise tuleb ja kumab ja otsib, siis need on need inimesed, keda me hea meelega vastu võtame.“
(tööandja, fookusgrupi intervjuu)

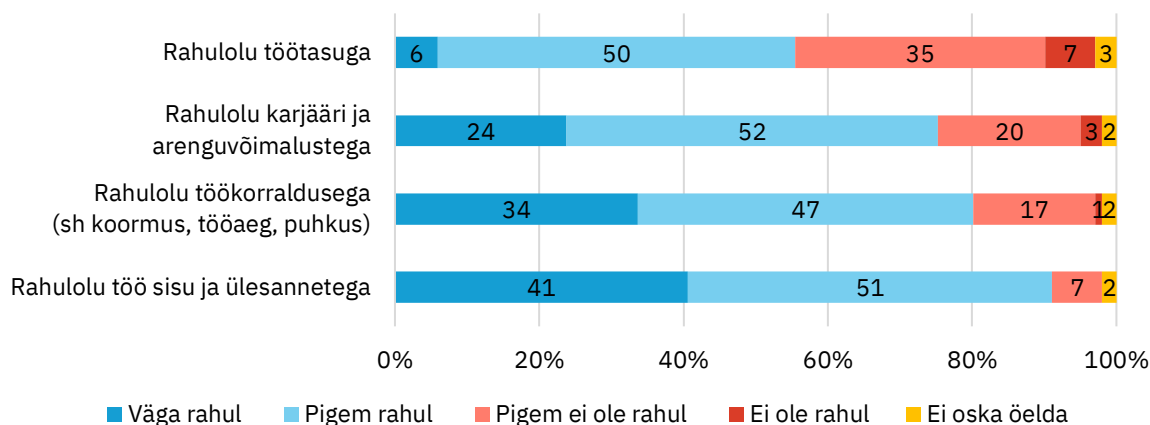
Küsitlusele vastanud tööandjate valmidus võtta tööle värskest magistriõppe lõpetanud ja töökogemuseta maastikuarhitekte on erinev (joonis 27), kuid töö- ja praktikakogemust peetakse võrdlemisi oluliseks. Vaid 29% vastanud tööandjatest võtaksid tööle ka praktika- ja töökogemuseta lõpetaja. Kindlasti on eelnev praktiline valdkonnaga kokkupuude tööle kandideerimisel eeliseks. Üle poole vastanutest (62%) on valmis tööle võtma praktikakogemusega lõpetaja ja 43% vastanutest töökogemusega lõpetaja. Seega on hariduse omandajatele oluline rõhutada, et isegi kui esimene praktikakoht ei vii kohe töökohani, hindavad praktika kogemust ka tulevased tööandjad.

„[...] miks on nagu keeruline nagu kedagi võtta just koolist appi tööle, on see, et väikeettevõttel tegelikult on vaja professionaali tööle, mitte et ma võtan kooliõpilase ja siis tegelen tema koolitamisega samal ajal, kui tema proovib seda tööd teha. Et see lihtsalt on nii suur ajakulu väikeettevõttele, et sellega on keeruline. Ja noh, me teame, et need, kes sealt koolist tulevad, need ei ole, või suurem osa nendest ei ole, võimelised tööle asuma ja projekteerima asuma ise ilma mingi juhendamiseta.“ (tööandja, fookusgrupi intervjuu)

Joonis 28. Milline on Teie valmidus võtta tööle värskest magistriõppe lõpetanud ja töökogemuseta maastikuarhitekte (N=21)

Küsitlusele vastanute rahulolu erinevate tööga seotud tahkudega – töötasu, karjääri ja arenguvõimaluste, töökorralduse ning töö sisu ja ülesannetega – varieerub küllalt palju (joonis 28). Üldiselt võib öelda, et küsitlusele vastanud on iga tööga seotud küljega pigem rahul – kõikide tahkude puhul on pigem rahul või väga rahul olevate vastanute osakaal suurem kui (pigem) mitte rahul olevate osa. Hinnatud tahkudest on võrreldes teistega väiksem rahulolu töötasuga – 6% on väga rahul, täpselt pooled (50%) on töötasuga pigem rahul, 35% pigem ei ole rahul ning 7% ei ole rahul. Teiste aspektiga rahulolu on väga rahul olevate vastajate osakaal vähemalt neljandik kõigist vastajatest. Kõige rahulolevamad on vastajad oma töö sisu ja ülesannetega, pooled neist (51%) pigem rahul ja 41% väga rahul. Karjääri ja arenguvõimaluste ning töökorralduse osas on jaotus üsna sarnane – suurem osa vastanutest on pigem rahul või väga rahul (karjääri ja arenguvõimalustega 76% ning töökorraldusega 81%).

Joonis 29. *Rahulolu töötasu, karjääri ja arenguvõimaluste, töökorralduse ning töö sisu ja ülesannetega (N=101)*

Rahulolu tööga seotud tahkudega ei erine oluliselt erinevate koolide lõpetajate vahel, kuid vastavalt sellele, millal vastaja lõpetas ülikooli, võib mõne erinevuse välja tuua. Üldiselt on kuni 2010 lõpetanud ehk tõenäoliselt kauem valdkonnas töötanud vastajad hiljem lõpetanutest enam rahul kõikide küsitud töö tahkudega. Seejuures nt karjääri ja arenguvõimalusega on (pigem) rahul 87% kuni 2010 lõpetanutest (vrld 66% 2011–2016 ja 69% 2017–2021 lõpetanutest) ning töötasuga 57% (vrld 45% 2011-2016 ja 49% 2017-2021 lõpetanutest). Töökorraldusega on kõige vähem rahul aga vahemikus 2011-2016 lõpetanud vastajad. Kui üldiselt on selline suundumus oodatav ning võiks olla märk sellest, et karjääri jooksul rahulolu töö erinevate aspektiga suureneb, siis suur erinevus rahulolus arenguvõimalustega võib tähendada ka seda, et hilisemad lõpetajad ei näe sarnast karjääri tegemise ja arengu potentsiaali.

4.2. Erinevate kompetentside vajalikkus valdkonnas töötamisel

Joonisel 29 on esitatud igapäevaselt töös kasutatavad kompetentsid. Kõige enam kasutust leiavad baasteadmised meeskonnatööst ja juhtimisest (71%), läbirääkimiste ja konfliktide lahendamise oskus (56%) ning avalik esinemine ja suhtlemine (50%). Kindlasti on need kompetentsid, mida on võimalik arendada ka töö käigus. Kompetentsid, mida valdkonnas töötajad eelkõige oma töös igapäevaselt kasutavad, on üldised teadmised ja nende seosed kõikidest sidusvaldkondadest, mis mõjutavad planeeringuvisioni (näiteks majandus, kultuur, ökoloogia, taristu jms) (47%), töötamine graafilise kujunduse tarkvaraga (38%), teadmised majandusest ja ettevõtluskeskkonnast ning nende arengusuundadest (35%), eetikakoodeks (32%) ja ka ohutustehnikaga seonduv (30%). Kuna valdkond on väga mitmekülgne, on tööprotsesside läbiviimisel vajalikud teadmised üldisest arhitektuurist ja maastikuarhitektuurist, sh linnaehitusest, taimebioloogiast, erinevate maastike ja objektide tekkeloost, taristust, seadusandlusest jpt aspektidest.

Kui vaadata kompetentside kasutamist praeguses erialases töös lõpetamise aja järgi, torkab silma, et varem ehk kuni 2010. aastani lõpetanud kasutavad üldisemaid teadmisi ja oskusi enam: nt üldist kultuurilugu, linnaehituse, maastikuarhitektuuri ja arhitektuuri ajalugu, maastiku kujunemise ja toimimise põhialuseid, maakasutustüübid, üldisi teadmisi taimebioloogiast. Läbirääkimiste ja konfliktide lahendamise meetodeid ja ohutustehnikaga seotud kasutavad oma töös aga enam hiljem

lõpetanud. Kõige selgem vahe ilmneb GIS tarkvaraga töötamises, tõestades sel moel ka vastavate oskuste olulisemaks muutumist: seda kasutab kuni 2010 lõpetanutest 12%, 2011-2016 lõpetanutest 14%, 2017-2021 lõpetanutest aga 24%.

Joonis 30. Praeguses töös kasutatavad omandatud kompetentsid (N=101)

Töandjate seisukohast kõige olulisemad pädevused (joonis 30), mida maastikuarhitektilt oodatakse, on linnaehituse, maastikuarhitektuuri ja arhitektuuri ajalugu, teooriad ning tüpoloogiad,

ruumikompositsiooni ja ruumilise kontseptsiooni põhimõtted, arhitektuuriga seotud reaali- ja ehitusteaduste ning ehitustehnikate ja -tehnoloogiate alused (57%). 29% tööandjatest ootavad, et töötajal on kompetents ka mudelprojekteerimise (BIM) ja CAD tarkvaraga töötamisel, maastiku kujunemise ja toimimise põhialustest ning projekteerimist reguleeriva seadusandluse tundmisel. Pea veerand tööandjatest eeldab, et maastikuarhitekt tunneks projekteerimisprotsessi ning oskaks kaasa rääkida ehitusprojekti kõikides etappides ning ühtlasi tunneks planeerimisega seotud seadusandlust (24%). 19% vastanutest on toonud välja ootused erinevate teemade üldteadmiste kohta; näiteks taimebioloogiast, ökoloogilistest protsessidest ja säästliku keskkonna kavandamise ja maastiku hooldamise põhimõtetest, meeskonnatööst ja juhtimisalustest, ohutustehnikaga seonduvast, üldtunnustatud kaasamise meetoditest, planeeringuvisionist ja nende seostest ning üldisest kultuuriloost.

Joonis 31. Tööandjate hinnangul kõige olulisemad pädevused, mida maastikuarhitektilt oodatakse (N=21)

Võrreldes kompetentside täiendamise vajadust praegu ja tulevikus (joonis 31) võib öelda, et üldiselt on valdkonna mitmekülgse tõttu vajalik arendada suuresti kõiki kompetentse ning üht kindlat ja eristuvat teemavaldkonda on keeruline esile tuua. Juba praegu kõige enam arendamist vajavatest kompetentsidest paistab silma töötamine mudelprojekteerimise tarkvaraga BIM (17%), selle arendamise olulisust tulevikus nähakse aga veel suuremana (23%).

Joonis 32. Kuni 3 pädevust (praegu, tulevikus), mille areng on vajalik ülesannete (paremaks) täitmiseks (N=101)

Nähtub, et lisaks BIMile vajaks praegu (sh tulevikust rohkem) arendamist ökoloogiliste protsesside tundmine (15% vs 11%), läbirääkimiste ja konfliktide lahendamise meetodid (14% vs 7%), aga ka välisruumi ja sellega seotud taristu rekonstrueerimise, restaureerimise, konserveerimise ja hoolduse põhimõtted (13% vs 8%), avalik esinemine, meeskonnatöö ja juhtimisalused, universaalsidain ja barjäärivaba keskkond ning ehitusprojekti koostamine kõikides etappides (vastavalt 12% vs 9%, 7%, ning 6%).

Kompetentsid, mille areng tulevikus on vajalikum lähtuvalt tööprotsessidest (lisaks BIMile), on näiteks planeerimise teooriad ja töötamine GIS tarkvaraga (12%), üldine kultuurilugu, mis hõlmab maastike tekkimist, nende muutust aja jooksul, põhilised seosed inimeste ja füüsilise ning sotsiaalkultuurilise keskkonna vahel, aja jooksul toimunud väärtushinnangute, hoiakute, uskumuste ja eluviisi muutustest (10%) ning mõju hindamise meetodid ja praktikad (8%). Oluliseks peetakse tulevikus ka ökoloogiliste protsesside tundmise, linnaehituse, maastikuarhitektuuri ja arhitektuuri ajaloo ning graafilise kujundamise tarkvara kompetentside arendamist.

Järgneval joonisel (joonis 32) on välja toodud tööandjate vaates arendamist vajavad kompetentsid, seejuures kõige enam arendamist vajavad kompetentsid kattuvad põhijoontes töötajate hinnanguga. Ülekaalukalt leiti, et arendamist vajavad oskused mudelprojekteerimise tarkvaraga töötamiseks (57%). Samuti arvati, et oluline on juurde õppida ökoloogiliste protsesside ja säästliku kavandamise põhimõtteid (33%) ja linnaehituse teooriat ning ruumikompositsiooni (30%). Mõnevõrra selgemalt väljendub tööandjate vaates vajadus ehitusprojektide koostamise kompetentsi arendamise järele projekti algusest lõpuni (30%). Kõige vähem tuleb tööandjate hinnangul arendada üldist kultuuriloo, autorijärelevalve ning maastiku kujunemise ja toimimise põhialuste alast kompetentsi: nende arendamist pidas vajalikuks kõigest üks vastaja. Kokkuvõttes on tulevikus senisest olulisemal kohal erinevate tarkvaradega töötamine ning üldisd teadmised ökoloogilistest protsessidest ning planeerimisest ja linnaehitusest.

Joonis 33. Kompetentsid, mida oleks asutuses/ettevõttes töötavatel maastikuarhitektidel kõige olulisem juurde õppida või arendada tööandjate hinnangul (N=21)

Arendamist vajavad kompetentsid on otseselt seotud ka suurenenud nõudlusega tööturul. Tööandjate hinnangul (60%) on kõige rohkem suurenenud vajadus säästliku keskkonna kavandamise ja säästliku hooldamise oskuste vastu (joonis 33). Lisaks sellele arvas 53% tööandjatest, et suurenenud on ka vajadus mudelprojekteerimise tarkvara tundmaõppimise, ehitusprojektide koostamise ja ajaloo, tüpoloogiate ning teooria teadmise järgi. Samuti hinnatakse suurenenud nõudlust maastiku kujunemise ja toimimise põhialuste tundmise järgi (53%), samas kui vastavad kompetentsid on töötajatel juba praegu olemas ning antud teadmisi õpetatakse ülikoolides hästi. Ka CAD tarkvara, teadmised taimebioloogiast (47%), maastikuobjektide hindamine (47%), välisruumi ja taristu restaureerimine/rekonstrueerimine (47%) ning seadusandluse tundmine (47%) on miski, mille olulisus on tööturul tõusmas.

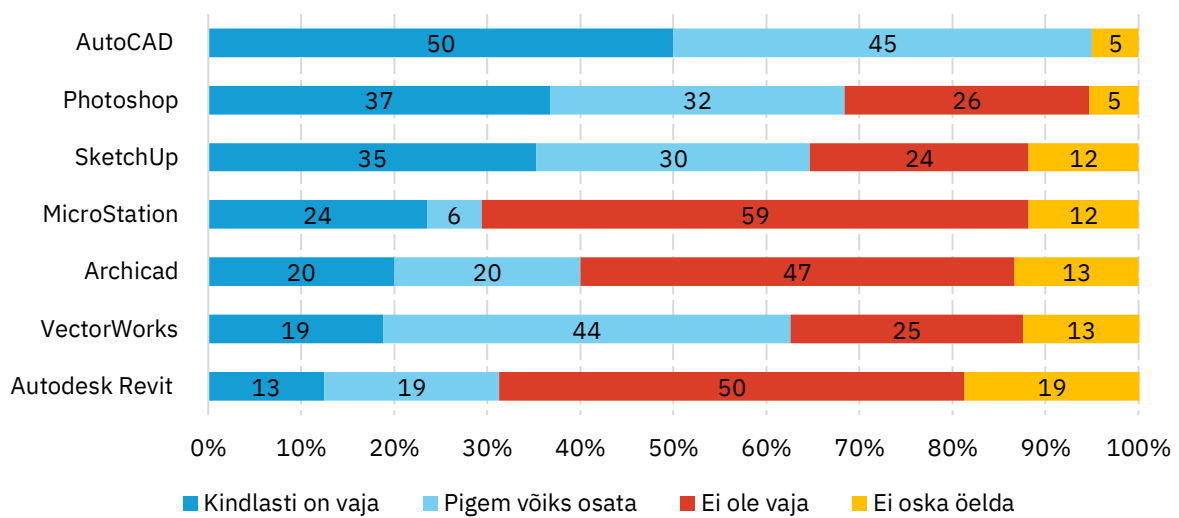

Joonis 34. Maastikuarhitektuuri kompetentsid, mille järele on tööandjate hinnangul nõudlus tööturul suurenenud, kes vastasid, et maastikuarhitektuuriga töötajate järele on nõudlus pigem suurenenud (N=15)

Valdkonnas kasutatakse erinevaid programme (joonis 34), mida kasutatakse projekteerimisel, kujundamisel, eskiiside koostamisel, modelleerimisel, disainirakendustel jm. Maastikuarhitektuuri eriala juurde kuulub erinevate tarkvaraprogrammide õpe, et tööturule sisenedes oleks hariduse omandanutel vajalik kompetents, kuid vastava hariduse omandanud olid tarkvaraprogrammide õppe osas väga kriitilised. Nii leiti fookusgrupi intervjuudes, et õppesse võiks programmide kasutamist põimida läbivalt: et seda kasutataks paljudel kursustel, mitte ei õpetataks vaid korra, nt esimesel

õppeaastal. Tööandjate ootused tarkvaraprogrammide kasutusoskusele on erinevad, kuid üldiselt on enim kasutatavad programmid on AutoCAD (pigem ja kindlasti on vaja 95%), Photoshop (69%), SkechUp (65%) ja VectorWorks (63%). Vähem oodatakse uuel töötajalt MicroStationi (30%) ja Autodesk Reviti kasutamist (32%). Tööandjate fookusgrupi intervjuus rõhutati, et tegelikult oleks olulisem ühe tarkvara põhjalikum õppimine, mis suudaks katta kasvõi põhiosas kogu vajadust, mitte nelja või viie erineva tarkvara õppimine, mille tulemusena saadakse igaühest selgeks vähe.

„[...] neid juhendades läheb kogu aeg ja ressursid sinna, et nad mõtlevad selle üle, kuidas oma tarkvaraga lihtsalt üldse mingit asja teha, nad ei mõtle selle peale, kuidas head ruumi lahendada või kuidas sisuliselt lahendada seda asja.“ (tööandja, fookusgrupi intervjuu)

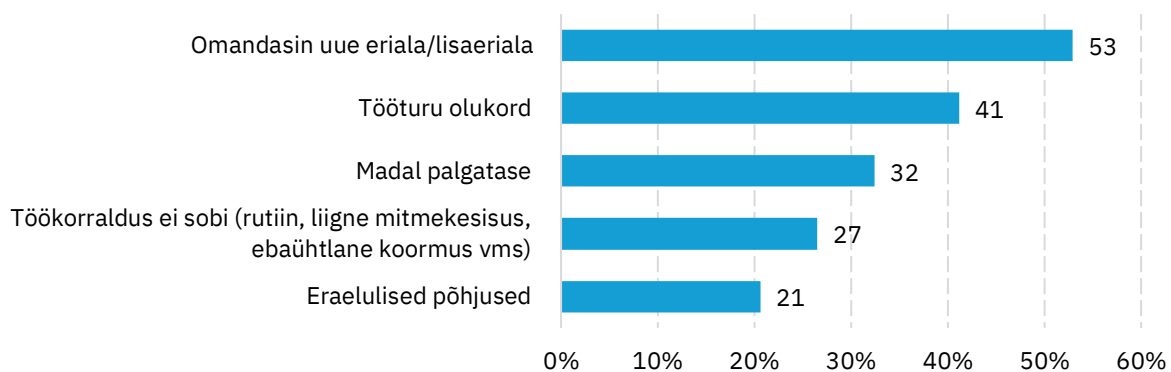
Joonis 35. Asutuse/ettevõtte ootused uuele töötajale tarkvara osas (N=21)

4.3. Valdkonnas mitte töötavad maastikuarhitektuurialase hariduse omandajad

Uuringu üheks alaeesmärgiks on mõista, miks ei tööta paljud maastikuarhitektuurialase hariduse omandajad erialasel tööl. Valdkonnas mitte töötajatest (n=34) otsis 38% pärast hariduse omandamist erialast tööd. Need, kes ei otsinud, põhjendasid oma otsust huvi kadumisega eriala vastu, erialavälise töö leidmisega, mille tingimused olid paremad ja/või sissetulek kõrgem, tunti, et praktikat ja vajalikke oskusi ei olnud tööturule sisenemiseks piisavalt, töö leidmise võimalusi vähe ning otsiti võimalusi erialaseks täiendamiseks. Samuti toodi välja, et takistuseks osutus bakalaureusekraadiga töö leidmine. Kuna valdkonda iseloomustab tõik, et spetsialistina töötamiseks on vajalik magistrikraad, siis näevad uuringus osalenud valdkonna eestkõnelejad ühe variandina 5-aastase integreeritud õppe pakkumist, et mh välistada ootus, et valdkonnas töötamiseks piisab 3-aastasest õppest.

Intervjueeritud valdkonna ekspert leidis, et üheks väljakukkumise probleemiks on see, et õppima astujatel ei ole head ettekujutust valdkonnast; tegemist on keerulise ja mitmekesise erialaga, mis nõuab pikka ettevalmistust ning kindlaid iseloomuomadusi, sh paindlikkust, suhtlemist, loovust ja enesedistsipliini. Vastanud, kes otsisid pärast lõpetamist erialast tööd, püüdsid sobivat kohta leida valdavalt mõned kuud kuni pool aastat, mõnel juhul ka aasta aega või kauem.

Erialase tööga mitte tegelevatest vastanutest ligi pooled märkisid, et ei tööta maastikuarhitektuuriga seotud valdkonnas (joonis 35), kuna omandasid uue eriala/kvalifikatsiooni (53%), 41% juhtudest on põhjuseks tööturu olukord, näiteks sobivate pakkumiste puudus või olemasoleva töökoha suurem kindlus võrreldes erasektoriga. 32% vastajatest märkis põhjuseks madala palga. Ühest täpsustusest ilmneb, et palk on ebaproportsionaalne, võrreldes kaasneva stressi ning töökoormusega. 27% vastanutest leiab, et neile ei sobi erialaga seotud töökorraldus. Lisaks mainis üks vastaja, et lõpetas valdkonnas hangete tõttu – võitmiseks tuli hinda liiga palju alandada.

Joonis 36. Põhjused, miks ei töötata maastikuarhitektuuri valdkonnas (N=34)

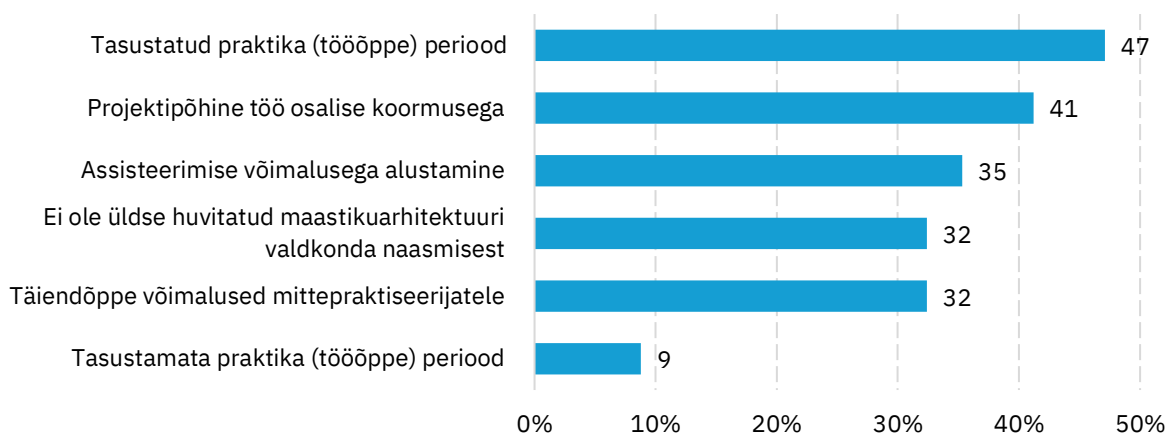
Samuti mainiti valdkonnas mittetöötamise põhjustena piisava kogemuse puudumist, eelkõige ebakindlust ning enesekindluse puudumist pärast ülikooli, mis pärssis erialase tööga alustamist. Välja toodi ka pooleliolevaid õpinguid ning magistrakraadi nõuet (juhul, kui omandatud on vaid bakalaureusekraad). Nende hinnangud õpitud eriala vastavusele tööturu vajadustega ning esimese erialase töökoha toetamisele lahknevad – kui viis vastanut leiavad, et õpitud eriala pigem vastas

tööturu vajadustele ning tuli kasuks esimesel erialasel töökohal, siis seitse vastanut leidis, et (pigem) ei vastanud õpitud eriala vajadustele.

„Kuna olen bakalaureuse omandand aianduse erialal, siis pole end piisavalt pädevana tundnud, et maastikuarhitektiks kandideerida.“ (vastaja, küsitlus)

Neist vastajatest, kes ei tööta praegu maastikuarhitektuuriga seotud valdkonnas, ei otsi enamik (71%) erialast tööd, mitteaktiivselt tegeleb sellega umbes veerand vastajatest (27%) ning aktiivselt vaid üks vastaja. Jätakuvalt otsijad on töö leidmisel ilmnenu takistustena välja toonud töökuulutuste vähesuse ja sobivate pakkumiste puuduse, madala palgataseme, ebasobiva asukoha, puuduva enesekindluse, aegunud erialase praktika, ajapuuduse ning nõutava tööstaaži, mistõttu ei taheta otse pärast kooli kedagi tööle võtta.

Valdkonnas mittetöötajatelt küsiti ka selle kohta, mis tingimustel nad kaaluksid valdkonda tagasipöördumist (joonis 36). Kõige suurem osa vastanutest (47%) märkis sobiva tööle suundumise variandina tasustatud praktika / tööõppe perioodi. 41% vastanutest oleksid nõus töötama osalise koormusega projektipõhiselt ning 35% nõustuksid võimalusega alustada assisteerimisest. Umbes kolmandik (32%) küsimusele vastanutest ei ole huvitatud maastikuarhitektuuri valdkonda naasmisest ning sama suur osa sooviks täiendõpet. 9% oleks huvitatud ka tasustamata praktika võimalusest. Mõned on täienduseks lisanud, et neil on säilinud huvi mingi osa vastu erialasest tööst – näiteks tehakse tuttavatele kujundusprojekte, hoitakse ennast valdkonnas toimuvaga kursis või huvitatakse pinnase vormimisest ja ruumiloomest. Oluliseks peetakse ka paremat palka pärast praktikaperioodi lõppu ning töö ja palga stabiilsust.

Joonis 37. Mis tingimustel ollakse huvitatud maastikuarhitektuuri erialasele tööle naasmisest või esmakordselt tööle asumisest (N=34)

Kolmandik valdkonnas mittetöötajatest kasutaks võimalust diplomeeritud maastikuarhitekt 7. kutsetaseme taotlemiseks koos võimalusega saada ülikoolipoolset tagasisidet hetke kompetentsidele, 19% ei oleks võimalusest huvitatud ning natuke alla poole (48%) vastanutest ei oska teemal seisukohta võtta. Ühel juhul täpsustatakse, et võimalus ei tekita huvi, sest volitatud maastikuarhitekt 7. kutsetase on olemas ning korra mainitakse, et määravaks saaks õppimisvõimaluse asukoht ehk siis asjaolu, et seda ei ole võimalik Tallinnas teha. Ühes kommentaaris tuuakse välja ka rahulolematuse standardiga – piisavalt laiapõhjaliste dokumentide puudumine

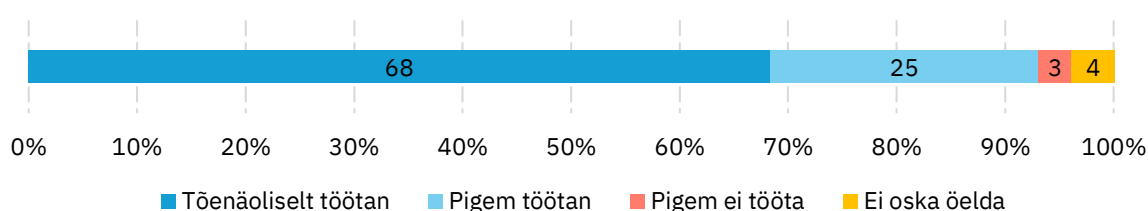
takistab ka pärast 10 aastat erialasel tööl töötamist volitatud maastikuarhitekti, tase 7 kutse taotlemist.

Praeguses töös kasutatavate omandatud kompetentside hulgast toovad vastanud oodatult välja üldisemad kompetentsid, nagu meeskonnatöö ja juhtimise aluseid (71%), läbirääkimiste ja konfliktide lahendamise meetodid (56%), avaliku esinemise ja avalikkusega suhtlemise oskus (50%) ning üldised teadmised ja seosed sidusvaldkondadest, mis mõjutavad planeeringuvisiooni (47%). Samuti kasutab 38% vastanutest oma töös graafilise kujundamise tarkvara. Üksikutel juhtudel on valitud kompetentse, mis on üsna erialaspetsiifilised, näiteks töötamine mudelprojekteerimise tarkvaraga, autorijärelevalve teostamine või planeerimise teooriad. Täpsustusena on lisatud ka disainmõtlemise, ideede genereerimise ja esitlemise, kaardi lugemise oskuse ning üldise harituse kasutamine / kasuks tulemine praeguses töös.

Erialastest kompetentsidest, mida soovitakse täiendada edukaks valdkonda sisenemiseks, on kõige enam mainitud erinevate tarkvarade (CAD, GIS) kasutamist ning arvutiprogrammide alaste oskuste täiendamist, graafiliste oskuste arendamist, kehtiva seadusandluse meelde tuletamist, ülevaadet standarditest ja nende arengusuundadest, detailplaneeringu läbiviimist ning taimse materjali põhjalikumalt tundmist. Üks vastaja teeb ettepaneku ülevaatlikuks kursuseks, mis oleks suunatud teadmiste värskendamisele, valdkonna praeguse olukorraga kurssi viimisele ja üldiste põhimõtete tutvustamisele. Üks vastaja selgitab, et ei pea kompetentse tööturule sisenemisel esmatähtsaks – kõigepealt on vaja praktiseerimisega alustada ning seejärel tekib teadmine, mida on vaja arendada.

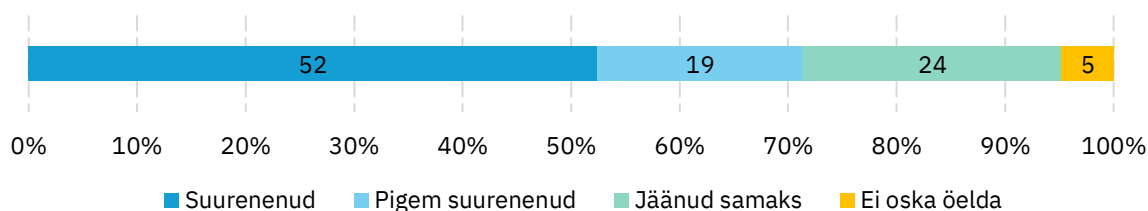
5. MAASTIKUARHITEKTUURI TULEVIK

Küsitluses uuriti hinnanguid ka maastikuarhitektuuri tuleviku kohta. Näiteks keskendusid mitmed küsimused valdkonnas töötamise perspektiivile tulevikus. Küsimusele, kui tõenäoliselt jätkavad vastajad valdkonnas töötamist 2–3 aasta pärast (joonis 37) märkisid pea kõik vastajad (93%), et pigem näevad ennast jätkuvalt selles valdkonnas töötamas.

Joonis 38. Kui tõenäoliselt töötatakse erialasel tööl ka 2–3 aasta pärast (N=101)

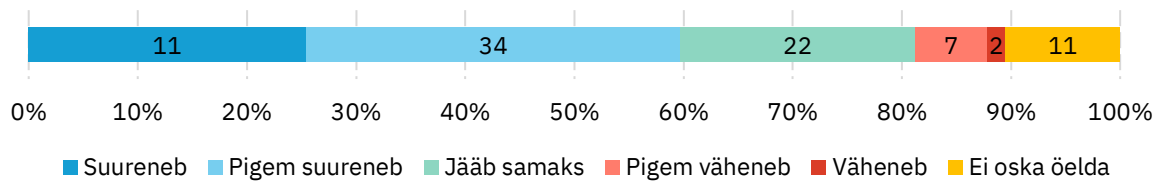
Ka tööandjate üldine hinnang maastikuarhitektuuri kompetentsiga töötajate nõudlusele on positiivne (joonis 38). Arvatakse, et nõudlus maastikuarhitektide järgi on viimasel kümnel aastal suurenenud ning suureneb ka edaspidi (71% vastanute hinnangul on suurenenud või pigem suurenenud). Intervjueeritud tööandjad kinnitasid nõudluse suurenemist, sest kliimamuutuste tagajärgedega tegelemiseks ja kvaliteetse elukeskkonna loomiseks on vaja rohkem vastavate teadmistega töötajaid. Seda peegeldab ka küllaltki suur (maastiku)arhitektuuribüroode töökoormus ja maastikukujunduse olulisemaks muutumine.

Joonis 39. Hinnang maastikuarhitektuuri kompetentsiga töötajate järele nõudluse muutumisele viimase kümne aasta jooksul tööandjate hinnangul (N= 21)

Ka kõigi küsitluses osalejate vastused (joonis 39) kinnitavad, et vastava kompetentsiga töötajate järele vajadus lähitulevikus pigem suureneb: 59% kõigist vastajatest arvas, et vajadus (pigem) suureneb, 22% hinnangul jääb samaks, 9% hinnangul (pigem) väheneb ning 11% ei osanud hinnangut anda. Ka fookusgrupi intervjuudes osalenud kinnitavad, et viimase kümnendi jooksul ja eriti seoses hiljutise pandeemiaga on hakatud nii Eestis kui ka mujal maailmas oluliseks pidama linnade/asulate avalikku ruumi ja hindama selle kujundamist. Toodi välja, et tähelepanu keskmesse tõstis ruumiloome ka programm „Eesti 100“, mille mõjul on hakatud üha rohkem kaasama maastikuarhitekthe avaliku

ruumi planeerimisse ning arendamisse. Seetõttu on vastav turg Eestis hakanud laienema ja nõudlus erialainimeste järele kasvab.

Joonis 39. Kas Teie hinnangul nõudlus maastikuarhitektuuri kompetentsiga töötajate järele järgmise viie aasta jooksul suureneb, jääb samaks või väheneb (N=181)

Maastikuarhitektuur on suhteliselt uus ja kiiresti arenev valdkond Eestis. Seetõttu on üks peamine tulevikusuund valdkonna tähtsuse ja sellealase kompetentsi kasv. See omakorda tähendab, et valdkonda ootab nähtavasti ees professionaliseerumine ja spetsialiseerumine. Selle tulemusena suureneb tõenäoliselt valdkonniti töömaht ning tööülesannete hulk. Näiteks võib ettevõtetes tekkida vajadus eraldi detailplaneeringute koostaja või (aia)kujundaja järele. Maastikuarhitektuuri õppes tähendab see tõenäoliselt vajadust võimaldada suuremat spetsialiseerumist. Seejuures on üsna tõenäoline, et seoses protsesside automatiseerimisega tekib pikemas perspektiivis vajadus eraldi planeerimise õppekava järele. Nõudlust hea maastikuarhitektuurialase hariduse järele kinnitab nii see, et juba praegu on sobiva maastikuarhitektuuri kompetentsiga töötaja leidmine raske (vaid üks tööandja pidas seda lihtsaks, pkt 4.1) kui ka see, et valdkonnas tegutsejate hinnangul nõudlus kompetentsete töötajate järele kasvab lähitulevikus.

Erialaste oskused tulevikus

Kõige enam toodi uuringus välja tarkvaraprogrammide tähtsuse kasvu. Digitaalne projekteerimine, uute programmide (BIM, CAD) tundmaõppimine, 3D visualiseerimine ja protsesside automatiseerimine – kõik see on maastikuarhitektuuri igapäevaseks osaks väga paljude vastajate arvates juba lähitulevikus.

Kindlasti iseloomustab maastikuarhitektuuri valdkonda tulevikus ka keskendumine jätkusuutlikule ja keskkonnasõbralikule linnaruumile. Aina rohkem rõhutatakse keskkonna projekteerimises taaskasutust ja keskkonnasõbralikkust. Näiteks kaasatakse maastikuarhitekthe senisest enam roheruumide loomisesse ning oodatakse neilt suuremate taristu- ja hooneprojektide puhul keskkonnasõbralikke ja elurikkaid lahendusi. Esikohale seatakse müra, saaste, CO₂ ja kasvuhuonegaaside vähendamist, kuid ka materjalikasutuse tõhusust.

„Rohepööre ja hea elukeskkond on täna nii horisontaalsed teemad, et maastikuarhitektuuri kompetentsid on vajalikud igasuguse avaliku ruumi otsustusega seotud valdkonnas.“
(vastaja, küsitlus)

See omakorda eeldab tugevaid liigirikka ja targa linnaruumi planeerimise oskusi, mis osaliselt hõlmab koostööd ka teiste valdkondadega (nt inseneeria). Nii mõnigi vastaja tõi siinkohal näiteks keskkonnasõbralikke sademeveelahendusi, kavandades seda looduslikke materjale kasutades nii, et säilitada võimalikult palju algset keskkonda. Samuti arvati, et maastikuarhitektidel on senisest

suurem roll keskkonnasõbralike lahendustega linna turvalisuse suurendamisel ja inimeste käitumise kujundamisel. Millegi uue loomisel tuleks läbivalt mõelda materjalide käitlusele ning võimalikule taaskasutusele pikemas perspektiivis. Paraku on intervjueeritavate sõnul sellest vähe räägitud ja puuduvad head teadmised. Kiputakse kasutama neid materjale, mis on end tõestanud või millega ollakse harjunud. Küll aga muutub oluliseks kliimamuutustele vastupidava taimestiku kasutamine ja mikrokliima juhtimine linnas.

*„Sademevee (ka hallvee) juhtimine ja kasutamine (sh vertikaalplaneerimine),
klimatoloogiliselt vastupidava taimestuse projekteerimine, kuumasaared vs tuulekoridorid
- parem mikrokliima linnades.“ (vastaja, küsitlus)*

Kõik see toetab osaliselt ka teist olulist mõtet, nimelt inimkeskse avaliku ruumi loomise olulisust. Siinkohal eeldab see, et tulevikus on linnapildis esikohal inimene ja tema heaolu, mida toetab näiteks jalgsi liikumiseks ja kergliiklusvahenditele mõeldud taristu arendamine. See hõlmab mh hoonete vahelise ruumi, avaliku ruumi ja parkide projekteerimist, lisaks uute ehitiste ja looduse lõimimist ühtseks tervikuks.

*„Inimkeskne linnaplaneerimine, jätkusuutlikud ehitus ja planeerimispraktikad, looduse
täisväärtuslik lõimimine ehitatud keskkonnaga.“ (vastaja, küsitlus)*

Suuremat rolli elukeskkonna kujundamisel ja antud lahenduste edendamisel võiks vastajate hinnangul mängida just kohalikud omavalitsused. Mitme vastaja hinnangul võiks nt igal KOVil olla tulevikus lisaks haljastusspetsialistidele ja arhitektidele ka oma maastikuarhitekt. Intervjueeritute hinnangul on nendes KOVides, kus on tööalane maastikuarhitekt või keskkonnakaitse eriala lõpetanud ametnik, panustatud välisruumi rohkem kui mujal. Samas on intervjueeritavate hinnangul aga juba praegu hakatud rohkem mõtlema välisruumile ning looma vastavaid töökohti ka kohalikesse omavalitsustesse.

*„Palju on vanu võssa kasvanud parke ja linnades isetekkelisi haljasalasisid, samuti tuleks
levitada rohkem infot, millised puud/põõsad sobivad tiheasustusse ja millised mitte.“
(vastaja, küsitlus)*

Lisaks pakuti välja muid suunitlusi. Näiteks võivad ühe vastaja hinnangul maastikuarhitektid olla tulevikus rohkem kaasatud innovaatiliste toodete arendamise avalike ruumide kujundamisel või digikaartide loomisel. Mitu vastajat arvas, et suureneb maastikuarhitektide kaasamine kinnisvaraprojektidesse, sh büroohonete arendamise. See haakub ka visiooniga, kus linna ruumilahendus on terviklik ning tähtsal kohal on keskkonnasõbralikkus. Samuti tähendab see töökeskkonna kujundamist, kus büroohonete ümbruses on parklate asemel inimsõbralikumad lahendused.

„Töökeskkonna kujundamine (siinkohal mõtlen büroohonete ja ümbruse planeerimise peale, kuidas soodustada kontoritöö tegijatel puhkepause kiirelt ja mugavalt väli(aga ka sise)keskkonnas veetma.“ (vastaja, küsitlus)

Huvitava mõttena mainis üks vastaja ka kalmistukujundamise olulisust ning mitmed arvasid, et tulevikus võiks suureneda omavaheline koostöö KOVide, riigi ja erasektori büroode vahel. Koostöö edendamine ja maastikuarhitektide laiahaardelisem kaasamine protsessidesse mõjutab valdkonna edukust tervikuna, sest nõudluse ja pakkumise suhe mõjutab palgataset valdkonnas. Palgatõus ja sektori populariseerimine võib omakorda suurendada õppijate arvu, mis on eriti oluline järelkasvu seisukohast.

Info liikumine ja populariseerimine

Maastikuarhitektuuri populariseerimisel on oluline ka valdkonna kuvand. Uuringus osalejate hinnangul ei ole valdkond väga populaarne, mis on tõenäoliselt toonud kaasa ka valdkonna spetsialistide puuduse. Nii valdkonna kui ka õppekava kuvandist algab ka uute üliõpilaste ja potentsiaalsete spetsialistide valdkonda tulek. Näiteks fookusgrupi intervjuus osalenud tööandjate hinnangul jõuab maastikuarhitektuurialane info hetkel avalikkuseni valdavalt elurikkuse teemade kaudu. Tegelikuses on maastikuarhitektuuriga seotud teemasid oluliselt enam ja need ei keskendu vaid loodusõnnetustele või arhitektuuripreemiatele.

*„[Maastikuarhitektidel] on raske ka nagu meediasse pääseda. Meedia korjab maastikuga [seotud] asju üles siis, kui on õnnetus, ohtlik olukord või siis aasta parimate jagamine.“
(tööandja, fookusgrupi intervjuu)*

Samuti räägitakse meedias rohkem suuremate riigiprojektide teostamisest ja võidutööde kavanditest. Võib-olla aitaks siinkohal pressiteadete sagedasem saatmine, meedia informeerimine maastikuarhitektuurialastest üritustest ning preemiate laureaatidest.

Lisaks maine kujundamisele on oluline juhtida ka ootusi valdkonda sisenevate inimeste jaoks. See aitab motiveerida üliõpilasi alustama ja lõpetama õpingud õigete ootustega, hoides ära pettumuse või tegelikkusele mittevastavad ootused tööturule sisenedes. Ka eriala õpetamine aitab luua selgemat kuvandit erialast ning ülikoolide esindajate üks soovitustest oli muuseas leida parimad ja selge missiooniga inimesed õpetama ning valdkonda eest vedama. Muuhulgas võiks rääkida avatumalt ka valdkonna töötasudest, sh keskmisest töötasust ja selle varieerumisest eri etappides (algajatena, firmajuhtidena, 7. ja 8. taseme kutse omandanutena jms).

„Veel oleks hea ettevõtluse tutvustamine, sh ka palga kujunemine ja keskmised numbrid jms.“ (vastaja, küsitlus)

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Maastikuarhitektuuri valdkonnas töötajate taust Eestis ja lähiriikides

- Orienteeruvate arvutuste järgi on uuritud lähiriikidest on Lätis ja Soomes maastikuarhitektide arv 100 000 elaniku kohta alla 6, Hollandis ja Saksamaal keskmiselt 8–10 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta ning Eestis (EMALi liikmeskonda ja küsitlusele vastanud orientiiriks võttes) vähemalt peaaegu 7 maastikuarhitekti 100 000 elaniku kohta.
- Kõikides lähiriikides on maastikuarhitektide keskmine palk riigi keskmisest kõrgem, v.a Lätis, kus see jääb napilt alla riigi keskmise palga. Eestis töötab valdkonnas rohkem naisi: valdkonnas töötavate meeste töötasu on seejuures valdavalt üle riigi meeste keskmise ja naistel alla naiste riigi keskmise.
- Kahes uuritud riigis – Soomes ja Saksamaal – nähakse maastikuarhitektide järelkasvu kasvamas. Lätis ja Hollandis on hetkel maastikuarhitektide järelkasv langemas, sh vähemalt Hollandis on eesmärgiks valdkonna nähtavuse parandamine ja järelkasvu suurendamine.
- Eestis on maastikuarhitektide järelkasv vähenemas, sh seetõttu, et 2017. aastast suleti TalTechi vastavad õppekavad.

Maastikuarhitektuuri haridus ja selle arendamine

- Viieaastane integreeritud õpe aitab paremini seada ootuseid, et maastikuarhitekti töö eeldab magistrikraadi, ning võimaldab õppekava terviklikumalt üles ehitada. 3+2 õppekava puhul tasub kohe alguses väga teha selgeks, et erialal töötamiseks on vajalik viieaastane õpe.
- Uuringus osalejate hinnangul võiks magistriõppe lõpetajatele ülikool omistada diplomeeritud maastikuarhitekti taseme 7³⁹.
- Konkurents, st eriala pakkumine vähemalt kahes koolis, aitab valdkonda elutervena hoida. Juhul, kui eriala õpetatakse mitmes koolis, võiksid õppekavade erinevused ülikoolide vahel olla võimalikult selged, et oleks võimalikult vähe dubleerimist.
- Ülikoolid võiksid senisest enam pakkuda erialast täiendõpet –paljud uuringus osalejad oleksid sellest huvitatud ning selles näevad potentsiaali ka tööandjad.

Õppekavade sisu

- Teha selgem jaotus õppekavades planeerimise ja projekteerimise suuna vahel ning tagada parem ettevalmistus mõlemaks, sh vastavate tarkvaraprogrammide tundmisega.
- EMÜ-s pakutakse ettevõtluse kursust bakalaureuseõppes, TalTechis õpetati ettevõtlust magistriõppes. Arvestades uuringu tulemusi, sh TalTechi lõpetajate suuremat valmidust oma ettevõtet rajada, võiks ettevõtlusega alustamist pigem magistriõppes käsitleda.

³⁹ EMAL on koostanud ka kutsestandardi diplomeeritud maastikuarhitekt tase 7 (kehtiv kuni 15.05.2023), mida peaks haridusasutused välja andma magistriõppe lõpetajatele, kuid seni ei ole ükski kõrgkool seda teinud.

- Arvutiprogrammide õpet ja kasutamist tuleks läbivalt integreerida teistesse kursustesse: nende rakendamine ehk nende abil erinevate tööde tegemine igal võimalusel ja igal kursusel.
- Õppetöös viia läbi installatsioone, mis arendaksid ka loovust ja kunstilist-kompositsioonilist poolt.
- Pakkuda rohkem insenertehnilist taiplikkust suurendavaid kursuseid.

Meetodid

- Lisada õppekavasse maastikusimulatsioonide loomine ehk õppida uute tehnoloogiate kasutamise kaudu.
- Rühmatööd on olulised, aga tuleb mõelda, kuidas neid efektiivselt teha. Soovitus tööandjalt: teha rühmatööna algusest lõpuni läbi kogu projekti etapid, sh rühmatöö partneriteks ei oleks ainult kaasüliõpilased, vaid ka tegeliku projektitöö partnerid.
- Rakendada teoreetilisi teadmisi rühmatöodes: näiteks meeskonnajuhtimist ja koostööd saab harjutada projektiülesannetes.
- Kasutada õppes vähem esseesid ja rohkem individuaalprojekte või praktilisi lühiülesandeid.
- Dendroloogia ja taimekasvatuse puhul kasutada samuti grupitöid ning analüüsida neid ka koos valdkonna spetsialistidega.
- Põhjalikumalt võiks tutvustada vastavat seadusandlust, KOVide eripärasid, ökoloogilisi protsesse ja dendroloogiat, samuti üldteadmisi, nagu meeskonnatöö, juhtimisalused jne.
- Anda õppetöös ülesandeid, mida maastikuarhitektid ka praktikas teevad, näiteks konkurssidel osalemine, sh võistlustöö täielik ettevalmistus.
- Soovitus luua arhitektide stuudiosüsteemile sarnanev integreeritud õppemeetod, mis kaasaks valdkonnas tegutsevaid praktikuid ja ülikooli õppejõude.

Praktika ja praktilisus

- Kaasata õppetöösse rohkem eriala eksperte ning töötavaid praktikuid ja spetsialiste (sh siduserialade spetsialiste), seda enam, et uuringu tulemusel on valdkonna spetsialistide valmisolek panustada päris suur.
- Praktikute paremad kaasamise võimalused: näiteks spetsialistide ja praktikute loengud või praktikumid, ülesanded eluliste probleempüstituste kohta, sisendi andmine õppekavade loomisel, tuutoriks või mentoriks olemine, lõputööde juhendamine ja kaitsmiskomisjonis osalemine, ettekanded oma töödest ja edulugudest, aga ka õppetundidest, ning spetsialistide kaasamine projekteerimise etappide ja planeerimise juurde.
- Vaadata üle õppes ette nähtava praktika maht ning selles mahus läbitava praktika tegelik väärtus. Praktika tuleks õppesse integreerida, et see oleks kasulik nii õpilasele kui ka tööandjale / praktika pakkujale.
- Soodustada töövarjuks olemist, mis võimaldab tutvuda mitme erineva organisatsiooni/büroo tööga ning saada parem ülevaade valdkonnas toimuvast.

Soovitused maastikuarhitektuuri õppijale

- Õppida maastikuarhitektuuri, sest see on mitmekülgne ja huvitav töö, samas olla valmis väga palju panustama, eriti esimesel viiel tööaastal.
- Leida mentor või praktik, kelle kogemused ja nõuanded tuleksid kasuks eriala õppimisel.
- Teha võimalikult pikk ja sisuliselt arendav praktika ja hoida suhtlust praktikakohaga, et oleks kergem tööturule siseneda.
- Võtta aktiivselt osa eriala organisatsiooni tegevusest.

- Täiendada ennast välismaal, sest maastikuarhitektuuri eriala on Eestis kitsam kui mujal maailmas.
- Kombineerida õppeaineid, võttes aineid nii välisülikoolidest kui ka erinevatest koduülikoolidest.
- Osaleda konverentsidel ja kunstifestivalidel, osaleda installatiivsetes maastikuprojektides ja erinevatel praktikatel ning reisida.
- Olla proaktiivne – edukad on need, kellel on suur huvi selle eriala ja valdkonna vastu.

Maastikuarhitektuuri valdkonnas töötamine

- Maastikuarhitektide põhilised töökohad on avalik sektor (KOV spetsialistid, planeeringute või haljastuse osakonna juhatajad), erasektor (maastikuarhitektid, planeerijad büroodes) ja vähemal määral avalik-õiguslik sektor (õppejõud). Tööülesannete hulka võib kuuluda nt kujundamine, projekteerimine, hindamine, haljastus, planeeringute menetlemine, lubade väljastamine ja hangete läbiviimine. Maastikuarhitektide liikumine avaliku ja erasektori vahel on väike, pigem jäädakse tööle sellesse sektorisse, kust alustati.
- Sooliselt on valdkonnas töötajate seas ülekaalus naised, kes moodustasid vastanutest 85% ning vanuse järgi olid kõige enam esindatud 30–39-aastased (45%) kuid ka kuni 29-aastased (25%) 40-aastased ning vanemad (kokku 31%). Kõige noorem vastaja oli 19-aastane ning kõige vanem 73-aastane. Neist ligi kolmandik elab Tallinnas, ligi kolmandik Tartus, 4% vastajatest on väljastpoolt Eestit (eelkõige Soomest ja Hollandist) ning ülejäänud mujalt Eestist.
- Vastanutest on 53% magistrikraadiga (3+2), 15% bakalaureusekraadiga (3+2 õpe) ning 10% vilistlastest on lõpetanud bakalaureusekraadi 4-aastase õppe. Vastanute hulgas oli ka neid, kelle õpingud veel kestavad.
- Suurema osa vastanute töökoormus on 40 või rohkem tundi nädalas (62%) ning viiendikul vastanutest 30–39 tundi nädalas. 8% vastanutest jääb see vahemikku 20–29 tundi nädalas ning kolmel vastajal alla 20 tunni nädalas.
- Sugude vahel on suur palgavahe nii uuringu küsitlustulemuste kui ka Statistikaameti järgi – mehed teenivad keskmiselt üle (meeste) keskmise, naised alla (naiste) keskmise Eesti sissetuleku. Peaaegu 2/3 meestest on küsitluses märkinud, et saavad üle keskmise brutopalka ehk üle 1600 euro, vastanud naistest saab sama suurt palka alla kolmandiku.
- Valdkonnas töötamiseks vajalikud isikuomadustena on küsitluse järgi olulisimad loominguilisus (95%) ja koostöövõime (95%), vastutusvõime (86%), otsustusvõime (76%) ja distsiplineeritus (76%). Lisaks mainiti oluliste omadustena pingetaluvust ja empaatiavõimet. Sobivate isikuomaduste olulisust valdkonnas töötamiseks ja karjääri tegemiseks rõhutati korduvalt – sh nt suhtlusoskust, koostöövõimet ja kaasamise oskust.
- Tööandjad hindavad väga kõrgelt koolist tulnute praktikakogemust ning see on oluline töötaja värbamisel. Üle poole vastanutest (62%) on valmis tööle võtma lõpetaja, kellel on olemas praktikakogemus, ja 43% vastanutest lõpetaja, kellel on eelnev töökogemus. Vaid 29% vastanud tööandjatest (n=6) võtaksid tööle ka praktika- ja töökogemuseta lõpetaja.
- Peamisteks põhjusteks, miks pärast maastikuarhitektuuri valdkonna eriala omandamist teise valdkonda suunduti, toodi tööturu olukord, sobivate pakkumiste puudus ja madal palgatase. Samuti mainiti eriala vastu huvi kaotamist ning enesekindluse puudumist pärast ülikooli.
- Erialase taustaga, kuid muus valdkonnas töötavad vastajad (n=34) kaaluksid tagasipöördumist tasustatud praktika / tööõppe perioodi võimaldamisel (47%), projektipõhiselt osalise koormusega töötamise võimalusel (41%) või esialgu assisteerimisega

alustades (35%). Samuti soovitakse naasmiseks vastavat täiendõpet (32%). Täpse võimalike tagasipöördujate arvu hindamine ja nende kompetents vajab eraldiseisvat uuringut, kuid mingil määral on võimalik seda hinnata ka vastavat täiendõpet pakkudes.

- Nii töötajate kui ka tööandjate sõnul on vajadus maastikuarhitektide järele lähitulevikus suurenenas ning maastikuarhitektist töötaja leidmine on juba praegu uuringus osalejate järgi pigem keeruline.

Pädevused

- Kõige olulisemateks kompetentsideks peavad tööandjad mudelprojekteerimise (BIM) ja CAD tarkvaraga töötamist, ökoloogiliste protsesside ja säästliku kavandamise põhimõtete tundmist, oskust algusest lõpuni ehitusprojekte koostada ning arusaama linnaehituse teooriast ning ruumikompositsioonist. Ka peetakse oluliseks teadmisi linnaehitusest, maastikuarhitektuuri ja arhitektuuri ajaloost, teooriatest ning tüpoloogiatest, ruumikompositsiooni ja ruumilise kontseptsiooni põhimõtetest, arhitektuuriga seotud reaali- ja ehitusteaduste ning ehitustehnikate ja -tehnoloogiate alustest.
- Enim kasutatavad programmid on tööandjate hinnangul AutoCAD (95% arvates on vaja), Photoshop (69%), SkechUp (65%) ja VectorWorks (63%). Samas hindasid intervjuudes osalejad VectorWorksi potentsiaali AutoCADist suuremaks. Tööandjad juhtisid tähelepanu asjaolule, et paljude programmide baastadmiste asemel võiks ülikool valida ühe või paar, millega süvitsi minna ning mille kasutamist kogu õppes erinevates ülesannetes praktiseerida.
- Hetkel mittepraktiseerivad erialase taustaga vastajad tunnevad, et erialasele tööle edukaks sisenemiseks vajaksid nad kõige enam erinevate tarkvarade (nt CAD, GIS) ning arvutiprogrammide kasutamiseks vajalike tehniliste oskuste täiendamist, graafiliste oskuste arendamist, kehtiva seadusandluse meelde tuletamist, ülevaadet standarditest ja nende arengusuundadest, detailplaneeringu läbiviimist ning taimse materjali põhjalikumalt tundmist.

Muu

- Oluline on potentsiaalsete maastikuarhitektide ootuste juhtimine võimalikult varakult (st juba ülikoolis). See tähendab kõikide positiivsete ja negatiivsete külgede selgitamist, teavitamist võimaliku töötasu, töökoormuse ja iseloomu ning potentsiaalsete töökohtade kohta jne. Ootuste juhtimine aitab õppuritel olla paremini valmis tööturule sisenemiseks ja hoida ära pettumust, mille tagajärjel suundutakse mitteerialasele tööle.
- Oluline on töötada ka valdkonna populariseerimisega, nt võtta sõna päevakajalistel ja valdkonda puudutavatel teemadel nii EMALi nimel kui ka üksikarhitektidena. Kuna valdkond areneb, on oluline selgitada avalikkusele maastikuarhitektuuri kui valdkonna olemust, olulisust ja töö sisu.
- EMAL võiks panustada võimalikult laiapõhjalisse liikmeskonda ning võtta eesmärgiks juhtrolli valdkonna eestvedamisel.
- Vaatamata OSKA raporti järeldustele on valdkonnas juba praegu puudus kvalifitseeritud ja tehniliste teadmistega spetsialistidest. Kombinatsioon üliõpilaste arvu järjepidevast vähenemisest (koos õppimisvõimaluste vähenemisega) ja valdkonna probleemidest, mh palga, eriala maine või ootustega, võib tekitada juba lähitulevikus tööturul maastikuarhitektide puuduse jätkuva süvenemise olukorras, kus trendid näitavad valdkonna tähtsuse kasvu.

KOKKUVÕTE

Uuringu eesmärgiks on ülevaade maastikuarhitektuuri haridusest, valdkonna tööturust ja arenguvajadustest. Uuring tehti maist detsembrini 2021 ja see toetub suures osas küsitlusuuringule, milles osales 182 valdkonnaga seotud inimest (sh 21 tööandjat), ning intervjuudele, kus osales 17 inimest. Taustaks uuriti ka maastikuarhitektuuri olukorda lähiriikides – Lätis, Soomes, Saksamaal ja Hollandis –, kellega võrreldes jääb Eestis maastikuarhitektide osakaal elanikkonnast hinnanguliselt umbes keskele.

Uuringus osalenud inimesed olid pigem eriala õpingutega rahul, seejuures rohkem õppekava ja kõrgkooli valikuga, vähem õppekavaga ning praktika võimaluste ja praktiseerivate inimeste kaasamisega. Rohkem olid oma õpingutega rahul 2017. aastast alates suletud TalTechi õppekava lõpetajad. Samas tehti palju arendusettepanekuid alates praktikute suuremast kaasamisest, praktika tähtsustamisest, projekteerimise, planeerimise ja tarkvaraprogrammide olulisusest ning projektipõhiste ja läbimõeldud rühmatööde suurema kasutamiseni nt esseede asemel. Tööandjatest enamik on valmis praktika võimalust pakkuma, seejuures magistriõppe praktikandile ollakse valmis tunduvalt olulisemaid ülesandeid usaldama. Peaaegu kaks kolmandikku uuringus osalejatest on valmis valdkonna hariduse arendamiseks ka õppetöösse erineval moel panustama, mida võiksid haridusasutused senisest aktiivsemalt ära kasutada.

Valdkonnas töötajatest üle poole töötab kõrghooajal täiskoormusest suurema koormusega, saadakse Eesti keskmist või meeste puhul üle keskmise töötasu ning ollakse pigem rahul erinevate töö aspektidega rahul, sh kõige vähem ollakse rahul töötasuga. Valdkonnas kauem töötanud inimesed on rohkem rahul töö eri aspektiga, sh ka nt arenguvõimalusega. Erialase hariduse omandanud ei tööta valdkonnas peamiselt sobivate pakkumiste puudumise ja madala töötasu tõttu, kuid kaks kolmandikku kaaluks erinevatel tingimustel valdkonda tagasi pöördumist.

Maastikuarhitekti töökohale töötaja leidmine on pigem keeruline, sest töö nõuab nii erinevaid teadmisi ja oskuseid kui ka mitmeid isikuomadusi. Kõige olulisemateks pädevusteks, mis tööandjad ootavad uuelt töötajalt, on linnaehituse, maastikuarhitektuuri ja arhitektuuri ajaloo, teooriate ning tüpoloogiate, ruumikompositsiooni ja ruumilise kontseptsiooni põhimõtete tundmist; ning arhitektuuriga seotud reaali- ja ehitusteaduste ning ehitustehnikate ja -tehnoloogiate aluste tundmist. Väga oluliseks peetakse ka erialaste tarkvaraprogrammide valdamist. Töötajad ise hindavad, et kõige rohkem kasutavad nad oma töös erinevaid üldisemaid pädevusi, nagu nt meeskonnatöö ja läbirääkimiste ning konfliktide lahendamise oskus. Praegu ja tulevikus kõige enam arendamist vajavateks pädevusteks hinnatakse mudelprojekteerimise (BIM) ja CAD tarkvaraga töötamist, aga ka ökoloogiliste protsesside ja säästliku kavandamise põhimõtete tundmist, arusaama linnaehituse teooriast ning ruumikompositsioonist.

Valdkonnas tegutsevad maastikuarhitektid leiavad üldiselt, tegemist on tõenäoliselt seoses keskkonna, kliima ja kvaliteetse elukeskkonna suurema tähtsustamisega olulisemaks muutuva

valdkonnaga, kus töö on mitmekesine, kuid nõudliku loomuga. Töökoormus ja -ülesanded võivad varieeruda ning see nõuab nii suhtlusoskust, koostöövõimet, loomingulisust kui ka tehnilist taipu.

Kokkuvõttes võib öelda, et suurenev nõudlus maastikuarhitektide järele ilmnes ka käesolevast uuringust. Oldi ühel meelel, et tööd maastikuarhitektuuri spetsialistidele jagub ning töökoormus on valdkonnas suur. Ettevõtjate sõnul on keeruline sobiva tööjõu ja heade spetsialistide leidmine. Oluliseks takistuseks on mh valdkonna madal palgatase, tagasihoidlik maine ja ekslikud ootused tööle, mistõttu paljud maastikuarhitektuuri eriala lõpetajad otsustavad mõne mitteerialase töö kasuks.

Kuna EMÜ on jäänud ainukeseks maastikuarhitektuuri õppekavasid pakkuvaks ülikooliks Eestis, oleks vaja keskenduda õppekava arendamisele, et tõsta õpilaste rahulolu ja arvestada nii õpilaste kui ka tööturu vajadustega, tehes seejuures koostööd EMALi ja tööandjatega. Selleks võiks kaaluda korduvate soovitude rakendamist: rohkem tehnilisi aineid, suuremat vabadust valida meelepäraseid aineid, rohkem praktikute kaasamist, praktika suuremat rolli ja mahtu, projektaineid. Õppekava arendus sellisel moel tagaks paremini ülikooli lõpetaja tööturuks vajalikud kompetentsid, millega paralleelselt tuleks arendada koostöös tööandjatega ka elukestva õppe ja täiendõppe pakkumist.